Modern Klasikler Dizisi - 151

LEO PERUTZ
DOKUZLA DOKUZ ARASINDA

Almanca aslından çeviren:
Zehra Aksu Yılmazer

Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 4782

LEO PERUTZ
DOKUZLA DOKUZ ARASINDA

ÖZGÜN ADI
ZWISCHEN NEUN UND NEUN

COPYRIGHT © PAUL ZSOLNAY VERLAG WIEN 1993 UND 2017

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
PELİN MESTÇİ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM NİSAN 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-7070-46-1

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1 Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: ZEHRA AKSU YILMAZER

Giresun'da doğdu, Almanya'da büyüdü, Ankara Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nden mezun oldu. Stefan Zweig, Hermann Hesse, Carl Gustav Jung, Heiner Müller, Herfried Münkler, Monika Maron, Leo Perutz, Gustav Meyrink, Robert Musil, Hans Belting gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. Almancadan çeviri yapmaya devam ediyor.

Modern
Klasikler
Dizisi - 151

Leo
Perutz

Dokuzla Dokuz Arasında

Almanca aslından
çeviren: Zehra Aksu Yılmazer

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

I

Wieser Sokağı'ndaki bakkalın sahibi Bayan Johanna Püchl, o sabah saat yedi buçuğa doğru dükkânının önüne çıktı. Güzel bir gün değildi. Hava nemli ve serin, gökyüzü bulutluydu. Bir yudum şnaps bu havada çok iyi giderdi. Ama Bayan Püchl dolaptaki Slibowitz şişesinin handiyse boşaldığını görünce, dibindeki bir "kadehçik" içkiyi "on molası"na saklamaya karar verdi. Ne olur ne olmaz diye de şişeyi mutfak dolabına kilitledi, zira avluda dükkânın kırık el arabasını tamir eden kocası, iyi bir şnapsın hakkını vermekte ondan hiç geri kalmazdı.

Saat sekizden önce dükkâna gelenler sadece birkaç devamlı müşteriydi: Kahvaltı için Bayan Püchl'e her sabah frenkmaydanozlu ve minik turplu tereyağlı ekmek hazırlatan berber çırağı. On iki heller* verip "ekşi şeker" alan iki okul çocuğu. Elferhaus lokantasının üstünde oturan müfettiş karısının, bir baş marul ve iki kilo patates için gönderdiği aşçı kadın ve Çalışma Bakanlığı'nda görevli olan, yıllardan beri her gün ikinci kahvaltısı için Bayan Püchl'ün dükkânından birkaç dilim "kaliteli salam" alan beyefendi.

Dükkân ancak saat sekizden sonra hareketlendi, sekiz buçuğa doğru Bayan Püchl'ün işi başından aşmıştı. Dokuzu

---

* Heller: Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun 1892-1918 yılları arasındaki resmi para birimi kron ve gulden, en küçük para birimi ise heller idi. 1 kron = 100 heller. (ç.n.)

az geçe, Karl Denk Sokağı'nın köşesindeki tütün dükkânının sahibi ihtiyar Bayan Schimeck iki lafın belini kırmak için uğradı. Bayan Püchl'ün Macaristan'dan ısmarladığı koyun peyniri yüzünden başına gelen talihsizlik etrafında dönen muhabbet, Stanislaus Demba'nın, tuhaf davranışlarıyla iki kadına sonradan haftalarca sohbet malzemesi sunan Bay Stanislaus Demba'nın dükkâna girmesiyle yarım kaldı.

Demba içeri girmeye karar vermeden önce üç kere dükkânın önünden geçmiş, her defasında içeriye ürkek bakışlar fırlatmıştı. Birini arar gibiydi. İçeriye girişi de bir tuhaftı: Kapının kolunu eliyle değil, sol dirseğiyle aşağıya bastırdıktan sonra kapıyı sağ diziyle itmeye çalıştı, biraz uğraştıktan sonra da açmayı başardı.

Sonra kapının aralığından kendini içeri ittirdi. İriyarı, geniş omuzlu bir adamdı, yüzü sinekkaydı tıraşlıydı, kızıla çalan kısa bir bıyığı vardı. Kahverengi pardösüsünü dürerek ellerini muşon gibi içine sokmuştu. Uzun bir yoldan gelmiş gibiydi, çizmeleri kirli, pantolonu dizine kadar çamur içindeydi.

"Bir dilim tereyağlı ekmek, lütfen!" dedi sertçe.

Bayan Püchl bıçağa uzandıysa da komşusuyla muhabbetine aynen devam etti.

"E yani, en baştan işkillenmiştim zaten. Bir sandık geldi ki ağırlığı yetmiş dört kilo, halbuki ben o peynirden yetmiş beş kilo ısmarlamıştım. Sandığın kapağını açınca bir de ne göreyim! N'olmuş biliyor musunuz, peynir peynirlikten çıkmış, kendine gelmesi için kaplıcaya göndersen yeridir yani. Hepiciği erimiş, yumuşayıp akmış. Ne arzu etmiştiniz beyefendi?"

Sabırsızlanan Stanislaus Demba ayağıyla tezgâha bir iki kere vurmuştu. "Bir dilim tereyağlı ekmek lütfen, ama çabuk olsun. Acelem var."

Fakat Bayan Püchl sohbeti en can alıcı yerinde kesmeye niyetli değildi. "Pardon ama ham'fendi sizden önce geldi,"

dedi Bay Demba'ya. "Önce onunla ilgilenmem lazım." Nitekim öyle yaptı, koyun peyniri hikâyesini uzun uzadıya anlatmaya devam etti.

"E yani, hemen şikâyet mektubu yazdım tabii; peki adam bana ne cevap verdi dersiniz!" Önlüğünün cebinden yağ lekeleriyle kaplı buruşuk bir mektup çıkararak kastettiği yeri aramaya başladı. – "Hah işte, bakın ne yazmış: '…peynir gerektiği gibi paketlenmiştir, nakliye esnasında ürünün uğradığı hafif ağırlık kaybı sorumluluğum dahilinde değildir.' 'Hafif ağırlık kaybı!' Bunu okuduğumda beynimden vurulmuşa döndüm!"

"Bunlar hep böyle der zaten," dedi tütün dükkânının sahibesi.

"Ama bu sefer yanlış kişiye çattı. Bu edepsizliği sineye çekecek değilim herhalde. Alnımda salak mı yazıyor benim!"

"Böyleleri zır cahil olur, eğitim meğitim hak getire!"

"Bu lafları eden biri olsa olsa dolandırıcıdır!" diye bağırdı Bayan Püchl öfkeyle.

Tereyağlı ekmeğini daha fazla beklemek istemeyen Bay Stanislaus Demba üçüncü kez araya girdi.

"Olur da," dedi gerginlik, alaycılık ve zorla zapt edilen hiddet karışımı bir sesle, "haklı öfkeniz biraz olsun yatışırsa, bana da tereyağlı ekmeğimi nihayet verirsiniz belki."

"Hazırlıyorum zaten," dedi Bayan Püchl. "Biraz sabır yani. Beyefendinin de amma acelesi varmış!"

"Aynen öyle!" dedi Stanislaus Demba.

"Biraz daha kalsaydınız Bayan Schimek," diye seslendi Bayan Püchl, kapıya yönelen komşusuna.

"Dükkâna bakmam lazım, bir ara uğrarım yine."

"Bir yerin kadrolu çalışanısınız herhalde, resmi daire veya yazıhanede?" diye sordu kadın yeni müşterisine. "Bu kadar aceleniz olduğuna göre."

"Neyse ne, zamanımı boşa harcayacak değilim," diye kaba bir cevap verdi Demba.

"Hazır zaten," dedi Bayan Püchl ve tereyağlı ekmeği Demba'nın önüne sürdü. "Yirmi heller."

Bay Demba tereyağlı ekmeğe telaşla uzanacakken durdu. Ekmeği almadı. Dilini yavaş yavaş dudaklarında gezdirdi, alnını kırıştırdı, tereyağlı ekmeği yemek konusunda bir anda ciddi bir tereddüte düşmüş gibiydi.

"Birkaç parçaya kesmemi ister miydiniz acaba?" diye sordu Bayan Püchl.

"Kesin tabii ya. Elbette. Koca bir dilim ekmeği öylece ağzıma sokacak değilim herhalde."

Kadın ekmek dilimini küçük küçük kesip müşterisinin önüne koydu.

Ama Demba ekmeğe dokunmadı. Sabırsızca beklediği şey bir türlü olmuyormuş gibi ayağını pat pat yere vurup dilini şaklattı. Bağa çerçeveli kelebek gözlüğün ardındaki gözlerini yardım arar gibi dükkânda gezdirdi.

"Başka bir arzunuz?" diye sordu Bayan Püchl.

"Efendim? Evet. Polonya usulü tütsülenmiş sosis var mı acaba?"

"Ondan yok. Ama füme salam var, kavurmalı salam var, az yağlı sosis, İtalyan salamı var."

"Füme salam olsun."

"Ne kadar?"

"Seksen gram. Ya da yüz gram."

"Yüz gram... Buyurun." Kadın salamı dilimleyip kâğıda sardı ve paketi tereyağlı ekmeğin yanına koydu. "İkisi birlikte altmış dört heller yapıyor."

Demba ne birini ne diğerini aldı. Birdenbire bol miktarda zamanı varmış gibi bakkal dükkânının mefruşatına en küçük ayrıntılara varıncaya kadar şaşırtıcı bir ilgi göstermeye başladı. Bir sirke şişesinin etiketindeki yazıları çözmeye çalıştıktan sonra duvarlara ve tezgâhın üzerine asılmış teneke afişleri inceledi. "Sevilen Hasenmayer Çavdar Ekmekleri Satış Noktası" – "Chwojka'nın Sabun Tozu Ellerinizi Tertemiz

Yapar", diye büyük bir dikkatle okurken dudakları sessizce kıpırdıyordu.

"Sevilen Hasenmayer ekmeği bu, değil mi?" diye sordu sonra ve üzerine iki sineğin konduğu tereyağlı ekmeğe doğru eğildi.

"Hayır, bu Heureka Ekmek Fabrikası'nın ekmeği."

"Demek öyle. Ben aslında Hasenmayer'in çavdar ekmeğinden istemiştim."

"İkisinin de tadı aynı zaten, hem daha ucuz da değil," diye cevap verdi kadın.

"İyi o zaman." Demba'nın hali tavrı giderek daha gizemli bir hal alıyordu. Şimdi yüzünü buruşturmuş tavana bakıyor, öfkeyle dudağını ısırıyordu.

"Bu malzemeleri eve yollayabilir misiniz acaba?" diye aniden sorarken alnından aşağı küçük bir ter damlası aktı. "Adım Stanislaus Demba."

"Malzemeleri eve mi yollayayım? Hangi malzemeleri?"

"Şunları işte." Bay Demba gözleriyle tereyağlı ekmeği ve salam paketini işaret etti.

"Füme salamı mı?" Kadın Bay Demba'ya hayretle baktı. Daha önce kimse ondan böyle bir şey istememişti.

"Olmaz mı? Bunları yanımda taşımayayım diye düşündüm, eve gitmeden önce bir iki yere daha uğramam lazım da. Sandım ki böyle büyük bir dükkân... Olmaz mı? Peki. Önemli değil."

Yavaşça ıslık çalmaya başladı, tereyağlı ekmeğe dadanan sivrisinekleri birkaç saniye izledikten sonra içinde kuru erik olan bir ahşap kutuyu inceledi.

"Bu yıl kiraz hasatı nasıl geçecek acaba?" diye sordu sonra.

"E işte her zamanki gibi, bir yörede iyi, bir yörede kötü, havaya bağlı," dedi Bayan Püchl ve yün çorap örgüsünü eline aldı.

Demba bir türlü gitmiyordu.

"Evvelki yıldan daha mı ucuz olur kiraz?"

"Sanmam."

Sohbet yine durdu. Bayan Püchl çorabını örerken, Demba olanca dikkatini bir kutu sardalya konservesine vermişti.

İki yeni müşteri geldi. Kornişon turşu isteyen küçük bir kız ve sosis alan bir faytoncu. Dükkândan çıkıp gittiklerinde Demba hâlâ oradaydı.

"Bir bardak sütünüz var mı acaba?"

"Süt satmıyorum."

"Ya şnaps?"

"Şnaps da satmıyorum. Beyefendi, iyi misiniz siz?"

Stanislaus Demba başını kaldırıp baktı. "Ne demek istiyorsunuz? A evet. Pek de iyi değilim aslında. Deminden beri midem ağrıyor. Belli olmuyor mu?"

"Bir kadehçik Slibowitz'im var evde. Belki iyi gelir," dedi kadın.

Bay Demba'nın bir anda yüzü ışıdı. "Evet, rica ederim şu Slibowitz'i getiriverin bana! Diş ağrısına birebir olduğu söyleniyor."

Bayan Püchl'ün büyük kızı Kathicik oturma odasında ip atlıyordu. Şişman, hantal bir çocuktu, bir tekerlemenin ritmine göre ip atlarken tekerlemeyi hiç teklemeden söylediği pek görülmemişti. Az önce sil baştan başlamıştı:

"Ayı Efendi
Beni gönderdi,
Kahve hazır mı diye..."

"Kathi," dedi Bayan Püchl, "dükkâna git de boş kalmasın. Anahtarları nereye koyduğumu biliyor musun?"

"Çekmecededir herhalde," dedi Kathicik ve ip atlamaya devam etti.

"Saat sekizde yarın
Kahve hazırdır
Saat dokuzda yarın
Gelir bakarsın..."

Bayan Püchl mutfak dolabını açtı. Ama şnaps kadehini doldururken aniden aklına gelen bir düşünce içini endişeyle doldurdu. Adamın hali tavrı çok tuhaftı. Önce çok acelesi vardı, sonra dükkândan bir türlü çıkıp gitmemişti. Sanki aklı biraz kıtmış gibi her şeyi uzun uzun incelemiş, ince ince sorup soruşturmuştu, para çekmecesine göz dikmiş olmasındı sakın. Çekmecede on dört kron vardı, ayrıca mercan kolye, firuze taşlı iki yüzük, Kathiciğin banka defteri ve Maria-Zell'den alınmış iki ikon!

Bayan Püchl elinde şnaps kadehi, korkudan bembeyaz bir yüzle dükkâna daldı.

Tabii ya! Dükkânda kimse yoktu. Adam toz olmuştu. Korktuğu başına gelmişti işte! On dört kron! Cânım paralar! Bayan Püchl derin derin soluyarak kendini sandalyeye attı ve para çekmecesini hiddetle açtı.

Ama her şey yerli yerindeydi! Oradaydı işte gümüş paralarla dolu kâse, mercan kolye, banka defteri, iki ikon.

Tanrı'ya şükürler olsun! Eksik bir şey yoktu. Sadece tereyağlı ekmekle salam yürütülmüştü. Neyse ki "on molası" için Slibowitz'i kurtarmıştı. Bu da onu yatıştırmaya yetti. Zavallı adam! Ekmek ve salam alacak parası yoktu demek. Eh, güzelce rica etseydi parasız da veriverirdi, n'olacak. İnsandı sonuçta, kalpsiz değildi ya.

Bayan Püchl atlattığı korkunun üstüne Slibowitz kadehini hızla dikti. Sonra kaçak müşteriye bakınmak için sokağa çıktı.

Ama Stanislaus Demba ortadan kaybolmuştu.

Bayan Püchl ancak tekrar dükkâna girince gördü tezgâhın üzerindeki nikel ve bakır paraları. Üç adet yirmi heller ve iki kreuzer. Altmış dört heller.

Stanislaus Demba parayı tezgâhın üzerine kuruşu kuruşuna saydıktan sonra tereyağlı ekmekle hırsız gibi sıvışıvermişti.

2

Müşavir Klementi, arkadaşı Profesör Ritter von Truxa ve köpeği "Cyrus"la birlikte Liechtenstein Parkı'nda her günkü sabah yürüyüşüne çıkmıştı. Sanat Tarihi Müzesi'nde Eski Şark Eserleri Özel Koleksiyonu'nun müdürü olan, şu sıralarda Etnografya ve Antropoloji Bölümü'nün müdürlüğünü de vekâleten üstlenen müşavir Klementi'yi okurlara tanıtmaya hacet yok herhalde. Bilimler Akademisi tarafından teşvik edilen başeseri *Eski Asur'da Özel İsimlerin Gelişimi*'yle akademyada saygın bir yer edinen müşavir Klementi, "Hint fayans motiflerinin İran halı desenlerine etkisi" hakkındaki derin araştırmalarıyla sanatçılar, sanatseverler ve koleksiyonerler arasında da isim yaptı.

Bilimler Akademisi'nin (Felsefe ve Tarih Kürsüsü) asil üyesi olan ve Diplomasi Akademisi'nde ders veren Profesör Ritter von Truxa ise o kadar tanınmış biri değil.

Profesör Ritter von Truxa'nın çok sayıda dilbilimsel çalışması arasında en başta zikredilmeyi hak eden mükemmel eseri, *Kalmukça-Almanca Sözlük*. Diğer eserleri, örneğin Galce diyalektlerde *r* ve *l* yarı ünlülerinin sıklıkları üzerine araştırması ve *Somali Kabilelerinin Etnografyası ve Dili* adlı kapsamlı eseri yurtdışındaki uzman çevrelerde de saygınlık kazandı.

Fakat iki beyefendinin bilimsel faaliyetleri bu hikâyede önemli bir rol oynamadığı için, son olarak, Profesör Ritter von Truxa'nın Havran bölgesinin kuzeyine yaptığı, birkaç ay süren inceleme gezisinden kısa süre önce döndüğünü, şu sıralarda da bu gezinin bilimsel ganimetini, az çok iyi durumda olan bir dizi Hitit ve Fenike yazıtını müşavir Klementi ile birlikte yayıma hazırlamakla meşgul olduğunu belirtmekle yetinelim.

Müşavirin köpeği Cyrus'a gelince, onun ırkını tam olarak tespit etmek mümkün değil. Fakat iyi kötü Spitz familyasından olduğunu söylersek, gerçeklerden çok uzaklaşmış olmayız. Cyrus amuda kalkabiliyor, patisini uzatıp "yalvarabiliyor"du, kahverengi benekli beyaz tüylere ve atılgan bir mizaca sahipti.

Müşavir Klementi çok yavaş yürürdü ve konuşurken yolda, tercihen de hareketli caddelerin tam ortasında aniden durmak gibi bir huyu vardı; kendini en çok da trafiği engellediği zamanlar iyi hissediyor gibiydi. Bilim insanının bu zaafına, yaşlı beyefendiye genelde acımasızca zulmeden ve her dediğini yaptıran köpeği Cyrus'un mütemadiyen ipini çekiştirmesi de engel olamıyordu ve Profesör Truxa, Porzellan Caddesi'nden karşıya geçerlerken arkadaşının elektrikli tramvayın altında kalmaması için gözünü dört açmak zorunda kalıyordu.

Liechtenstein Parkı o saatte bile –sabah dokuz buçuk sularıydı– hayli kalabalıktı. Küçük kızlarla oğlanlar çemberleri ve lastik toplarıyla çakıllı yolda koşturuyor, çocuk bakıcıları ve dadılar çene çalarak bebek arabalarını itiyor, liseliler suratlarında ciddi bir ifade, yüksek sesle ders tekrarı yapıyordu. İki âlim parkın ücra bir köşesine, yaşlı akasyaların gölge verdiği, sık çalılıkların park ziyaretçilerinin bakışlarından koruduğu bir banka doğru ilerledi. Her sabah o bankta oturuyor, bir iki saat el yazmaları ve düzeltiler üzerinde çalışıyorlardı.

Şimdilik beyler esrar tüketiminin yaygınlığıyla ilgili bir sohbete dalmışlardı. Profesör Truxa, uyuşturucu madde kullanımının doğuyla sınırlı kaldığı görüşündeydi, müşavir ise bu iddiaya şiddetle karşı çıkıyordu.

"Muhtemelen sizin de bildiğiniz gibi," dedi, "Güney Fransa'daki tarihöncesi mezarlarda, içlerinde Cannabis sativa L. artıklarına rastlanan küçük pipolar bulundu. Atalarımızın kenevir içtiği kuşku götürmez ki eski Yunanlar da biliyordu keneviri. *Odysseia*'da, içkinin içine karıştırılan ve 'dertleri yok eden, hafızadan tüm acıları silen' Nepenthes'ten bahsedildiği yeri hatırlayın. Ve Plinius'un '*Gelotophyllis*'ten, yani eski İskitlerin 'kahkaha otu'ndan söz ettiğini!"

"Bilimin sağlam zemininde kalmayı tercih ederim," diye karşılık verdi Profesör Truxa. "Münih'teki Wirth sizden çok daha ileri gidiyor, ama teorilerinin ciddiye alınmasını sağlayabilecek tek bir delil sunamıyor. Ona göre, geçmişteki büyük kitlesel psikozlar, Flagellantizm ve o garip dans salgınları, esrar ya da benzer etkiye sahip bir narkotik maddenin sonuçları olarak görülmeliymiş."

"Profesör Wirth kendi alanında önemli işler başardı, ama bu mecradaki görüşlerine katılmıyorum elbette. Avrupa'da da her dönemde tek tük esrarkeşlik vakalarının gözlemlendiğini ve bugün de hâlâ görülebileceğini söylüyorum sadece. Dediğim gibi: Tek tük vakalar! Napolili bir liman işçisini hatırlıyorum mesela... Bu arada, siz ne gibi semptomlar tespit ettiniz, Profesör?"

"Ben esrar içenleri, bir anda değişiveren temayül ve ruh hallerinden, hayal güçlerinin uç boyutlara varmasından şıp diye anlarım. Halep'te, esriklik halini gözlemleyebildiğim bir limonata satıcısı kendini başmelek Cebrail sanıyordu. Maran'daki bir Arap postacı çekirge olduğunu iddia ediyordu ve şehir surlarından uçmayı o kadar çok denedi ki sonunda bacağını kırdı. Normalde son derece sakin ve huzurlu mizaçlar bile bazen hiç beklenmedik bir anda şiddete başvura-

bilir. Şam'daki bir gece bekçisinin yolda yürüyen zararsız birinin karnına durup dururken tekme attığını, zavallı adamı hastanelik ettiğini gördüm."

"Fakat esrar sarhoşluğu çeşitli ırklarda farklı biçimlerde tezahür ediyordur herhalde, öyle değil mi?" diye sordu Klementi.

"Daha da ileri giderek, bundan da öte olduğunu söyleyebilirim. Bazı semptomların herkeste görülmesi bir yana, her bireyin esrara farklı tepkiler verdiğini söylemek mümkün."

Beyler tartışmanın heyecanıyla yolun ortasında durmuştu. Ama insan kaynayan parkta etraflarında olan biteni fark edemeyecek kadar sohbete daldıklarını düşünmek yanlış olur. Tam tersine. Küçük bir oğlanın arkadaşının elinden kapıp yere düşürdüğü bir lastik top Klementi'nin ayaklarının dibine yuvarlandı. Âlim eğilip yerden aldığı topa dalgın dalgın baktı, sonra da topu cebine sokmaya çalıştı, belli ki onu az önce elinden düşürdüğünü sanıyordu. Profesör Truxa, hoşgörülü bir tebessümle oyuncağı arkadaşının elinden yavaşça alırken, müşavirin düşüncelerinin akışını bozmamaya büyük bir özen gösterdi. Fakat bir an sonra kendisi de unuttu topun nereden geldiğini ve elinde tuttuğu topu ne yapacağını bilemeden öylece kalakaldı. Oyuncağın talihsiz sahibi ise yanlarına yaklaşmış, kuşkulu gözlerle ve her an tabanları yağlamaya hazır bir halde olayın nereye varacağını kestirmeye çalışıyordu.

"Esrarın etkisini kendi üzerinizde de denediniz mi?" diye sordu müşavir.

"Evet, ama sadece bir kez. Erotik tarzda birtakım arabesk motifler görmüştüm ve mideme sancılar girmişti." Profesör Truxa lastik top konusunda bir karara varmıştı. Topun üzerindeki çamur ve toprak izlerini ceketinin koluyla özenle temizledi, toz tanelerini üfledi ve topu yavaşça çakıllı yola bıraktı. Küçük oğlan yerinden ok gibi fırlayarak malını kaptı ve zafer çığlıkları atarak toz oldu.

İki âlim yollarına devam ederek parkın daha sakin bir köşesine vardılar. Çakıllı yoldan sonra sık çalılarla çevrili dar patikadan geçip parkta en sevdikleri yere, kum taşından bir heykel grubu –bir yavru ceylanla oynayan çocuklar– ve fundalıkların ardında gizlenen, iki akasyanın gölgesindeki banka gittiler.

Bankta Stanislaus Demba oturuyordu.

Kahvaltı ediyordu. Başını ellerine dayayarak öne eğilmiş, lokmasını çiğniyordu. Tereyağlı ekmeğin kalanı ve birkaç dilim salam bankın üzerinde duruyordu. Açık kahverengi pardösüsünü şimdi bir tür peçete gibi kullanıyordu. Tiyatro perdesi gibi boynundan aşağı inen; göğsünü, ellerini, kollarını ve bacaklarını kıvrımlarının ardında gizleyen pardösünün uzun, boş kolları rüzgârda çırpınıyordu.

Müşavir ile profesör çalışma hazırlıklarına giriştiler. Bankın üzeri nemliydi ve pek temiz sayılmazdı. Ceplerinde bankın üzerine serebileceği bir şey arayan ama bulamayan Profesör Truxa, âlimlerin her işte sergiledikleri bir kararlılıkla, bu sabah üzerinde çalışacakları el yazmalarına el attı. Telafisi mümkün olmayan bir hasarın önüne geçilmesi, duruma derhal müdahale ederek değerli kâğıtları arkadaşının elinden son anda çekip alan müşavirin soğukkanlılığı sayesinde oldu.

Cyrus, tasmasından bankın sırtına bağlandı, ama bunun karşılığında ağızlığından kurtarıldı. Sonra beyler bankta yerlerini aldılar.

Stanislaus Demba iki âlimin gelmesinden çok rahatsız olmuşa benziyordu. Yemek yemeyi kesti, başını kaldırıp öfkeyle dudağını ısırdı. Beylerin banka nasıl yayıldıklarını görünce kolay kolay gitmeyeceklerini anlayarak hayal kırıklığı içinde ayağa kalktı. Tam çekip gitmek üzereyken gözü banktaki tereyağlı ekmeğe ilişti. Bir an durdu, bir süre kararsızca dikildikten sonra yılgın bir tavırla tekrar banka oturdu.

Müşavir Klementi ve Profesör Truxa el yazma sayfalarını önlerine koymuş, notlar alıyor, aralarında alçak sesle konuşuyorlardı. Birkaç dakika geçmişti ki çalışırken rahatsız edildiler.

"Lütfedip köpeğinizi yanınıza çağırabilir misiniz acaba?" diye sordu Demba az ötesinde oturan profesöre nahoş bir tebessümle.

Profesör Truxa başını kaldırdı. Cyrus o sırada Demba'nın salamının iki dilimini mideye indirmekle meşguldü.

"Beni rahatsız ediyor. Köpeklerden hiç hazzetmem." Demba'nın sesi öfkeden titriyordu.

"Müşavir Bey, köpeğinizin ne yaptığına bakar mısınız!" diye haykırdı profesör mahcup bir sesle.

"Binlerce kez özür dilerim!" diye sızlandı müşavir, köpeğinin davranışı yüzünden utançtan yerin dibine geçmişti. "Af buyurunuz lütfen. Cyrus! Çabuk buraya gel!"

Müşavirin köpeğiyle hangi dilde anlaştığı meçhuldü. Belki de Cyrus uzun yıllardır birlikte yaşadığı sahibinden biraz Aramice ya da gündelik Arapça öğrenmişti. Ama Almanca anlamadığı kesindi. Salamlara saldırmaya devam etti ve müşavirin onu kulaklarından çekmeye çalışması Cyrus'u kızdırmaktan başka bir işe yaramadı, hırlamaya başlayarak sahibinin elini ısırmaya kalktı.

Demba, köpeğin her hareketini endişeyle izliyor, ama onu kovalamak ya da salamını korumak için hiçbir girişimde bulunmuyordu.

"Yiyeceklerinizi bankın öbür tarafına koyabilir misiniz acaba? Köpek o tarafa yanaşamaz," diye rica etti müşavir.

"Öbür tarafa mı?" Demba yiyecekleri öbür tarafa koymak için bir neden göremediğini söyledi. Böyle bir mecburiyeti yoktu. Ayrıca o tarafa güneş vuruyordu ve beyefendinin de takdir edeceği gibi, salam güneşte bozulurdu.

Müşavir bunu takdir ediyordu elbette, ama gökyüzü bulutluydu ve güneş müneş yoktu.

"Ayrıca," diye devam etti Demba, "bu salam daha şimdiden bozulmuş gibi. Tazeliğini yitirmiş, köpeğe verilebilir yani. Ekmek yemez herhalde, değil mi? Ekmeği ben yemek istiyorum da. Hasenmayer'in sevilen çavdar ekmeği bu, üzerindeki de en kaliteli Danimarka tereyağı."

"Öbür tarafa koysanız olmaz mı?" diye ısrar etti müşavir. Cyrus salamı yalayıp yuttuktan sonra hiç tereddüt etmeden tereyağlı ekmeğe saldırdı. Demba birkaç kez yutkundu, tereyağlı ekmeği gözleriyle yiyip bitiriyor, ama onu sağlama almak için hiçbir şey yapmıyordu.

"Pes yani!" diye tıslադı öfkeyle. "Köpeğiniz az kalsın açlıktan ölecekmiş. Tek bir kırıntı, küçücük bir kırıntı bile bırakmadı."

"E, niye almadınız ekmeğinizi oradan?" diye sordu Profesör Truxa.

"Ekmek bayattı, anlıyor musunuz, ayrıca sıcak havada tereyağ midemi bulandırır. Elimi bile sürmeyecektim zaten."

İki âlim tekrar işlerine döndü. Ama Demba için mesele kapanmışa benzemiyordu. Köpeğe tereyağlı ekmek yedirmesinden rahatsız mı olduklarını sordu beylere meydan okuyan bir sesle. Bazı insanların ceplerinden tek kuruş çıkmadığı halde köpeklerine azıcık yiyeceği bile çok görmelerinin de bir tuhaf olduğunu söyledi.

Profesör Truxa arkadaşına, gidip başka bir banka bakınmalarının daha iyi olup olmayacağını sordu. Belli ki genç adam hiç yoktan kavga çıkarmak istiyordu. Profesör Truxa, Demba ne dediğini anlamasın diye Tuareglerin kadim dilini, hatta işi iyice sağlama almak için de uzun zaman önce soyu tükenmiş bir kabilenin diyalektini kullanmıştı.

Sahiden de, Stanislaus Demba âlimlerin çalışmasını engellemeye kararlı gibiydi. Beyefendi, kahvaltısını hiç tanımadığı bir köpeğe yedirmesini tuhaf mı buluyordu acaba? – diye sinirli sinirli laf attı profesöre. Ne vardı ki bunda? Alt tarafı birkaç dilim salam ve ekmek. Altmış dört hellere her

bakkaldan alınabiliyordu. Beyefendi, salam ve ekmeğin ancak özel hile ve desiselerle veya birtakım dolaplar çevrilerek mi elde edilebildiğini sanıyordu yoksa?

"Hayır. Tabii ki hayır," dedi şaşkınlık içindeki profesör nezaketle. Ve beyefendinin çok büyük bir hayvansever olduğunun her halinden anlaşıldığını ekledi.

"Sen ne tatlı bir köpekçiksin!" diye bağırdı Demba ani bir coşkuyla. "Çok harika bir köpeksin sen." Beyler bu köpeği ona veremezler miydi acaba? "Olmaz mı? Çok yazık." Halbuki köpeğe çok iyi bakardı. Stanislaus Demba'ydı adı, tanıştıklarına memnun olmuştu. Demba, *cand. phil.** ... Çoktandır böyle bir köpek arıyordu. "Kim almış bakayım bu güzel tasmayı köpeğe? Sen ne sevimli şeysin öyle! Hadi, yanıma gel canım. Şeker de vereyim mi sana?!"

"Git hadi Cyrus!" dedi müşavir. "Beyefendiye patini uzat."

Cyrus uslu uslu Demba'ya gidip patisini uzattı.

Üniversiteli bu anı beklemiş gibiydi. Talihsiz köpek şeker yerine okkalı bir tekme yedi ve uluyarak sırtüstü yere devrildi.

Stanislaus Demba ayağa fırladı, selamsız sabahsız kaçarcasına uzaklaştı. Kollarının üzerindeki pardösünün eteği bacaklarına dolanınca düşecek gibi oldu ve birdenbire anahtarlık şıngırtısını andıran hafif, metalik bir çıngırtı sesi duyuldu. Ama Demba dengesini sağladı, pardösüsünü topladı ve patikanın dönemecinde gözden kayboldu.

Dehşete düşen profesör yavaş yavaş kendine gelince hiddet ve infial içinde "Ne kaba bir insan!" diye bağırdı.

Müşavir nedense sükûnetini korumuştu. Sızım sızım sızlanan Cyrus'la hiç ilgilenmeden, "Profesör!" dedi alçak sesle, "Fark ettiniz mi?"

"Bittabi! Çok kaba bir insan!"

---

* (Lat.) Felsefe öğrencisi anlamına gelen "*candidatus philosophiae*"nin kısaltması. (ç.n.)

"Adamda başka bir şey dikkatinizi çekmedi mi?" diye fısıldadı müşavir gizemli bir sesle. "En başından beri gözlemliyorum ben onu. Hatırlasanıza: Ruh halindeki ani değişimler! Başta aşırı iştahlıyken, bir anda her tür yiyecekten tiksinmesi. Birdenbire kabalaşması, daha az önce adeta şefkatle beslediği zararsız bir hayvana şiddet uygulaması. Profesör! Anlamadınız mı hâlâ?"

"Kastettiğiniz?.." diye sordu Profesör Truxa.

"Esrar!" diye haykırdı müşavir. "Burada, aramızda bir esrarkeş! Avrupa'da!"

Profesör Truxa ağır ağır ayağa kalktı ve gözlerini müşavirin yüzüne dikti.

"Haklı olabilirsiniz," dedi. "Ne tuhaf! Bir esrarkeş! Avrupa'da ilk kez karşılaşıyorum böyle biriyle!"

"Pardösüsünü giyme biçimi dikkatimi çekti," dedi profesör düşünceli düşünceli. "Sanki pardösünün altında insanların görmesini istemediği değerli bir şey varmış gibi. Biliyorsunuz ki esrarkeşler daima değerli bir hazine taşıdıkları vehmindedirler."

"Gelin, profesör!" diye bağırdı müşavir. "Çabuk olun! Gözden kaybetmeden yetişelim ona!"

Üniversitelinin peşinden telaşla koşarken, hâlâ banka bağlı olan, havlayıp uluyarak varlığını sahibine boşuna hatırlatmaya çalışan Cyrus'u tamamen unuttular.

İki âlim soluk soluğa parkın alt kısmına vardığında, esrarkeş genç adam, oyun oynayan çocuk kalabalığının arasında çoktan gözden kaybolmuştu.

3

"Küçükhanım", bir çift Art Nouveau broş taktığı yeni vual bluzunun kendisine ne kadar yakıştığının gayet farkındaydı. Parkta gezdirmesi istenen küçük oğlan ve kız çocuğu minyatür arabasıyla oynarken ya da envai çeşit kap ve kalıba kum doldururken bankta oturup kitabını okuyan çocuk bakıcısı küçükhanımın yalnız kaldığı nadiren görülürdü. Bir iki genç adam hemen gelip yanına oturur (tek bir adamdan ziyade iki adamı tercih ederdi küçükhanım, çünkü birbirleriyle rekabete girmeleri onu pek eğlendirirdi), sanki o banka tesadüfen ya da güneşten korunaklı olduğu için oturmuşlar gibi ilk başlarda onu fark etmiyormuş gibi yaparlar, etrafta gördükleri her şeye; serçelere, güvercinlere, gelip geçen insanlara ya da çizmelerinin uçlarına büyük bir ilgiyle bakar, sonra da mutlaka bir sohbet başlatırlardı: "Küçükhanım ilginç bir kitap okuyor galiba!" ya da: "Pek tatlıymış baktığınız çocuklar, adın ne senin küçük kız?" Daha atak olanlar ise şöyle derdi: "Böyle devamlı kitap okursanız güzel mavi gözleriniz bozulur küçükhanım."

Bu tür tanışmalardan küçükhanıma ciddi bir ilişki çıkmazdı pek, zira genç beylerin daha ikinci buluşmadaki öneri, arzu ve istekleri, iyi aileden gelen bir genç kızın –tabii ya, "küçükhanım"ın babası vaktiyle postanede üst düzey memurdu, annesinin amcası ise halen Ticaret Bakanlığı'n-

da memurdu– belki ancak uzunca bir arkadaşlıktan sonra düşünebileceği şeylerdi. Bazı beylerle sohbeti iki dakikadan fazla sürmezdi, çünkü öyle şeyler söylerlerdi ki küçükhanım derhal ayağa fırlardı: "Willi! Gretel! Hadi, eve gitme vakti!" ve terbiyesiz adamı bankta öylece bırakıp giderdi. Sıkça yaşadığı bir şeydi bu, halbuki küçükhanım hiç de utangaç sayılmazdı; tam tersine, müstehcen ve de hassas konularda dikkatli ve de üstü kapalı imalarda bulunmaktan belli bir zevk alırdı.

Ama en sevdiği şey, son kertede hiçbir yere varmayacak böyle bir tanışıklığın kartpostal ilişkisine dönüşmesiydi. Küçükhanım kendisine kartpostal gönderilmesine bayılıyordu. Sabahları gelen posta onun için günün doruk noktası anlamını taşıyordu. Çoğu artık hiç umursamadığı, hatta unuttuğu kişilerden gelen bu kartpostallar, gereksiz gevezeliklerle harcanmış önemsiz bir yarım saatin son yankılarından başka bir şey değildi. Ama hanımının suratını ekşiterek odaya girmesi ve postacının gelip gelmediğini soran kocasına bezgin bir sesle, "Geldi, bize bir şey yok, ama bakıcı kıza iki kartpostal getirdi," demesi o kadar eğlenceliydi ki!

Bugün küçükhanımın yanında genç bir adam değil, iki çocuğuyla her gün parka gelen yaşını başını almış bir hanım, Bayan Buresch oturuyordu. Önceden tanışıyorlardı. Dört çocuk birlikte oynarken, küçükhanımla Bayan Buresch de havadan sudan konuşuyordu.

"Hava açıyor gibi," dedi küçükhanım. "Ne olacağını kestirememektense yağmur yağmasını tercih ederim," dedi Bayan Buresch kötümser bir edayla ve tığ işini eline aldı.

"Bu sabah pencereden baktığım zaman bütün gün yağmur yağacağından adım kadar emindim, hava o kadar kasvetliydi ki. Şimdi böyle birdenbire açması ne tuhaf."

Hava mevzusu bitmişti. Küçükhanım kitabını karıştırdı. Bayan Buresch tığ işine daldı.

"Bu sene Votivpark'taki banklar kaldırılıp yerlerine şezlong konacakmış," dedi küçükhanım. "Kişi başına dört heller."

"Her şey günden güne pahalanıyor. Ben size bir şey söyleyeyim mi küçükhanım, hayat çok zor. Biliyor musunuz bugün bir kilo kızartmalık..."

Bir kilo kızartmalık domuz yağının fiyatını söyleyemeden lafını yuttu. Küçükhanımla arasına genç bir adam oturmuştu. Ve küçükhanımın yanına genç bir adam oturmuşsa Bayan Buresch katiyen rahatsız etmek istemezdi. Hemen bankın ucuna kayarak kendini tığ işine verdi.

Stanislaus Demba açık kahverengi pardösüsünü omuzlarına almış, önünü üstünkörü iliklemişti. Pardösünün boş kolları ölgün ölgün sarkıyordu. Uzun bir yoldan gelen ve birkaç dakika dinleneceğine şükreden bitkin biri gibi banka atmıştı kendini.

Bankta yanına oturduğu kişinin pek güzel bir kız olduğunu ancak bir iki dakika sonra fark etti. Toparlanıp dik oturduktan sonra dikkatle kızın yüzüne baktı. Gördüğünden memnun kalmışa benziyordu.

Sonra gözü, genç kızın elindeki kitaba ilişti.

Bank komşusunun üzerinde nasıl bir etki bıraktığı küçükhanımın gözünden kaçmamıştı. Başını kitaptan kaldırmadan, yan gözle genç adamı süzdü. Hoşuna gitmediği söylenemezdi. Şık ve zarif biri olduğu iddia edilemezdi elbette, ki o iyi giyimli gençleri tercih ederdi. Ama bu genç adam ona genelde görüşüp konuştuğu beylerden çok farklı biri gibi geldi. Belki de şu bohemlerden biridir, diye düşündü. Öyle bir havası var. Gözleri çok canlı, enerjik ve akıllı bir insana benziyor. Aslına bakılırsa, bu iriyarı bedeni zarif bir takım elbise içinde hayal etmek çok zordu. Tabiatı nasılsa öyle giyiniyor işte, diye hükmetti küçükhanım. Her tarafı çamur içindeki pantolonunu onun yanına oturmadan önce fırçalayabilirdi elbette. Ama olsun! Küçükhanım, genç adamda kendisine çok çekici gelen bir şey olduğunu düşündü ve yakınlaşma

çabalarına, ki az sonra başlardı, ona ne şüphe, karşılık vermeye karar verdi.

Stanislaus Demba'nın sohbeti başlatma biçimi pek de orijinal sayılmazdı, genç kıza ne okuduğunu sordu. "Ibsen'in bir oyunu bu, değil mi?"

Küçükhanım, biri onunla konuşmaya kalktığında irkilmiş gibi yapmakta ve ürkek, şaşkın, biraz da allak bullak bir yüz ifadesi takınmakta çok ustaydı.

Stanislaus Demba derhal mahcup oldu. "Sizi rahatsız mı ettim?" diye sordu. "Rahatsız etmek istememiştim."

"Yok canım," dedi küçükhanım, gözlerini kitabına indirdi ve okuyormuş gibi yaptı.

"Elinizdeki kitap Ibsen'in bir oyunu mu diye sormak istemiştim sadece."

"Evet. *Hedda Gabler*."

Stanislaus Demba başını salladı, başka da bir şey demedi.

Es. Küçükhanım kitabına bakıyor, ama okumuyordu. Bekliyordu. Stanislaus Demba ise susuyordu.

Biraz ağır, diye düşündü küçükhanım. Ona yardımcı oldu. "Bu oyunu biliyor musunuz?" diye sordu. Okumayı sürdürmeye çok da niyetli olmadığını anlatmak için elindeki kitabı kucağına koydu.

"Evet. Tabii ki biliyorum," dedi Demba. O kadar.

Küçükhanıma sayfayı çevirip okumaya devam etmekten başka bir yol kalmadı. Bu kadar mı beceriksizdi bu genç adam? Söyleyecek başka bir şey bulamıyor muydu? Yoksa kendisiyle konuştuğuna pişman mı olmuştu? Sol yanağındaki iki küçük suçiçeği izinden mi rahatsız olmuştu yoksa? Pek sanmıyordu. Herkesler pek bir sevimli ve çekici buluyordu bu güzellik kusurunu. Hayır. Beceriksizdi sadece. Ve küçükhanım ona son bir şans daha tanımaya karar verdi. Şemsiyesini yere düşürdü.

Her genç adam, en aptalı, en beceriksizi bile, böyle bir durumda şimşek hızıyla şemsiyeye uzanır, hanımefendinin

önünde zarifçe eğilip birkaç latif söz söyleyerek şemsiyeyi takdim eder. Hanımefendi çok teşekkür ederken başlayan sohbet bir de bakmışsınız ki koyulaşmıştır.

Ama bu sefer çok acayip bir şey oldu. Dünyadaki bütün parkların tarihinde daha önce asla olmamış bir şey: Stanislaus Demba düşen şemsiyeyi yerden almadı. Ayağa fırlamadı, telaşla şemsiyeye uzanmadı. Hiç kıpırdamadan, küçükhanımın eğilip şemsiyesini yerden almasını izledi.

Ama ne gariptir ki küçükhanım buna bozulmamıştı. Hayır. Stanislaus Demba'yı tam da bu nedenle, diğerlerinden çok farklı davrandığı için etkileyici buluyordu. Bir sürü erkeğin kadınları tavlamak için kullandığı ıcığı cıcığı çıkmış yöntemleri hâkir görüyordu bu genç adam. Kadınların gözüne kibar görünmeye çalışmıyor, içi boşalmış şövalyeliğin ucuz jestlerini küçümsüyordu. Küçükhanımın Demba'ya karşı ilgisi daha da arttı. Hatta belki de sohbeti tekrar başlatacaktı ki –Bayan Buresch tığ işiyle meşguldü, onlara bakmıyordu– Demba bir anda ağzını açıp konuşmaya başladı.

"Ben sizin babanız olsaydım, küçükhanım," dedi, "Ibsen okumanızı yasaklardım."

"Sahi mi? Peki neden? Genç kızlar için uygun değil mi?"

"Ne yetişkinler ne de genç kızlar için," dedi Demba. "Yanlış bir dünya imgesi sunuyor. Kuzeyin Marlitt'idir Ibsen."

"Bu fikri neye dayandırdığınızı açıklamalısınız ama," dedi küçükhanım. Edebiyat hakkında cesur iddialarla ilgi çekeceklerini düşünerek birkaç büyük yazarı yerin dibine batırmaktan imtina etmeyen genç adamların bu hallerini iyi bilirdi.

"Açıklamaya kalksam sıkılırdınız. Beni de sıkıyor," dedi Demba. "Öncelikle, Ibsen'in simgelerinin ne kadar sıradan ve anlamsız olduğunu anlatmam gerekirdi. Boş konuşmalarla kendinden geçen karakterlerini. Ama bırakalım bu bahsi, edebiyat muhabbetinden sıkılıyorum. Sadece şunu

söyleyeyim: Siz de farkına vardınız mı? Kişilerinin hepsi cinsiyetsiz."

"Öyle mi? Cinsiyetsiz mi?" Küçükhanım Ibsen'i çok okumamıştı. Tanrım, insanın sakin bir zaman ve iyi bir kitap bulması öyle zordu ki. *Hedda Gabler* dışında bir de *Hortlaklar*'ı biliyordu. Ama bilgisini güzelce pazarlamayı, çok okuduğu, çağdaş edebiyatı avucunun içi gibi bildiği izlenimini uyandırmayı iyi becerirdi.

"Peki ya Oswald?" diye sordu. "O da mı cinsiyetsiz sizce?"

"Oswald mı? Maskelenmiş bir teoloji adayı. Yan odadaki öpüşme sahnesine inanmayın sakın!" Stanislaus Demba üşenmeyip espri de yaptı. "Yalan bu, zira yan odada Regina'yı bir tiyatro çalışanı, kulisleri kuran biri, sahne amiri öpmüştür belki, ama Oswald öpmemiştir."

Küçükhanım güldü.

"Bu arada," diye devam etti Demba ve küçükhanıma biraz yaklaştı, "öpüşmek, doğaya ihanettir. Erkeği kandırmak amacıyla kadınlar tarafından icat edilmiştir."

"Amma iddialısınız. Gözünüzü budaktan sakınmıyorsunuz galiba?" dedi küçükhanım.

"Öpmek, okşamak, vücutları birbirine sürtmek," diye vaazına devam etti Demba, "bunların tek işlevi, dikkatimizi doğaya borçlu olduğumuz şeyden başka tarafa çekmek."

Küçükhanım, şehevileşmeye başlayan bu sohbeti ayağa kalkarak yarıda kesmenin daha iyi olup olmayacağını düşündü. Ama adam gayet akademik bir üslupta konuşuyordu, hepsi teorideydi bunların, ayrıca da sohbetin konusundan esasında hoşlanmıştı. Göz ucuyla Bayan Buresch'e baktı; kadın, tığ işiyle meşguldü, ne konuştuklarını anlamamıştı muhtemelen, çocuklar da neyse ki yeterince uzakta oynuyorlardı.

Ama Demba konuyu kendiliğinden değiştirdi.

"Karnım aç," dedi.

"Sahi mi?"

"Evet. Düşünün, dün öğleden beri bir şey yemedim."

"Öyleyse, şuradaki seyyar satıcıyı çağırın da bir çörek alın."

"Söylemesi kolay ama o kadar basit değil," dedi Demba düşünceli düşünceli. "Saat kaç bu arada?"

"Benim saatime göre dokuz buçuğu az geçiyor. Çeyrek kala olacak birazdan," dedi küçükhanım.

"Aman Tanrım, gitmem lazım!" Demba ayağa fırladı.

"Sahi mi? Çok yazık. Burada böyle tek başına oturmak öyle sıkıcı ki."

"Çene çalarken zamanı unuttum," dedi Demba. "Çok işim var. Aslında hiç oturmamam gerekirdi. Ama yorgunluktan ölüyordum, ayaklarım sızlıyordu. Hem," dedi Demba olanca sevimliliğini takınmaya çalışarak, "yanınızdan öylece geçip gidemezdim. Sizinle tanışmam şarttı."

"Sohbetimize devam edebilseydik keşke." Küçükhanım ayağının ucunu hafif hafif sallayarak, uzun, biçimli bacaklarının başladığı yeri, zarif ayak bileğini gözler önüne serdi.

Gafil avlanan Stanislaus Demba gözlerini kızın ayağına dikti.

"Sizi tekrar görmek isterim," dedi.

"Genelde bu saatlerde çocuklarla yürüyüşe çıkarım. Her zaman bu parkta olmam tabii."

"Genelde nerede olursunuz peki?"

"Değişir. Hanımıma bağlı. Çocuk bakıcısıyım ben."

"Yine buraya gelip bakarım o zaman."

"İşi tesadüfe bırakmak istiyorsanız, öyle yapın tabii... Ama bana yazabilirsiniz," dedi küçükhanım.

"Peki. Yazayım o zaman."

"Adresimi not edin lütfen: Alice Leitner, İmparatorluk Müşaviri Adalbert Füchsel eliyle, Dokuzuncu Bölge, Maria Theresien Caddesi 18. Neden yazmıyorsunuz adresi?"

"Aklımda tutarım nasılsa."

"İmkânsız. Böylesine uzun bir adres akılda kalmaz. Hadi söyleyin adresi de göreyim."

Stanislaus Demba'nın aklında sadece Alice ve İmparatorluk Müşaviri kalmıştı. Diğer her şeyi unutmuştu.

"Gördünüz mü?! Hadi yazın adresi!" diye emretti küçükhanım.

"Yanımda ne kâğıt var ne de kalem," dedi Demba ve yavaştan sinirlenerek yüzünü buruşturdu.

Küçükhanım, çantasından kurşunkalem çıkarıp not defterinden bir sayfa yırttı. "Alın. Şuraya yazın."

"Yazamam," dedi Stanislaus Demba.

"Yazamaz mısınız?" diye hayretle sordu küçükhanım.

"Okumam yazmam yok benim. Yazı yazmayı bilmiyorum."

"Şaka yapıyorsunuz herhalde!"

"Şaka değil. Viyana nüfusunun 0,001'inin okuyup yazamadığı herkesin bildiği bir istatistiki gerçek. O oran, yani sıfır virgül sıfır, sıfır, bir benim."

"Buna inanmamı mı bekliyorsunuz?"

"Elbette, küçükhanım. Bugün müşerref olduğunuz kişi..."

Stanislaus Demba sustu. Bir esinti şapkasını başından çekip almış, çakıllı yoldan çimlere savurmuştu. Stanislaus Demba ayağa fırladı ve şapkanın peşinden birkaç adım attı. Sonra aniden durdu, yavaş yavaş geri dönüp tekrar yerine oturdu.

"Orada işte," diye mırıldandı, "ama gidip onu alamıyorum."

"Ne acayipsiniz," diye güldü küçükhanım. "Park bekçisinden mi korkuyorsunuz yoksa?"

"Bana yardım etmezseniz, şapka orada kalacak."

"İyi ama neden?"

Stanislaus Demba derin bir nefes aldı.

"Çünkü sakatım," diye fısıldadı. "Daha fazla saklayamam sizden. Kollarım yok benim."

Küçükhanım tek kelime edemeden dehşet içinde bakakaldı.

"Evet," dedi Stanislaus Demba. "İki kolumu da kaybettim."

Küçükhanım hiçbir şey söylemeden yerinden kalktı, gidip şapkayı getirdi.

"Lütfen onu başıma takın. Maalesef başkalarının yardımına muhtacım. Tamam, oldu işte, teşekkür ederim."

"Mühendistim ben," dedi Demba ve tekrar banka çöktü. "Demba, Heureka Fabrikaları'nda mühendis. Size kendimi hemen tanıtmayarak kabalık ettim. Heureka Fabrikaları'nı biliyor musunuz? Bilmiyorsunuz demek! Ekmek fabrikası. Hasenmeyer'in sevilen çavdar ekmeği. Hiç duymadınız mı?"

"Hayır," diye fısıldadı küçükhanım ve gözlerini kapadı. Onun neden öyle garip davrandığını şimdi anlamıştı. Zavallının az önce şemsiyesini neden yerden kaldırmadığını. Ve adresini yazmayı neden reddettiğini.

"Buhar değirmeninde oldu. İki kolumu birden öğütme makinesine kaptırdım. Bir, hayır bir cuma günü bile değildi. Sıradan bir perşembe gününde, 12 Ekim'de."

Demba'nın ona kollarını göstermeye kalkabileceğini düşünen küçükhanımın korkudan ağzı yüreğine geldi. İki kesik kanlı kol – Hayır! Düşünmek bile istemiyordu. Sırtından aşağıya soğuk bir ürperti yayıldı.

"Maalesef benim şimdi gitmem lazım," dedi suçluluk dolu alçak bir sesle. "Willi! Gretel! Eve gitme zamanı."

Demba'ya ürkek bir bakış fırlattı. Pardösünün boş ve sarkık kolları ne korkunç görünüyordu. Giyilmekten eprimiş takım elbisesi. Ucuz kumaştan dikilmiş şu eski püskü pardösü! İlk başta, nevi şahsına münhasırlığın gururla taşınan emareleri, bohemlerin kasıtlı çapaçulluğu sandığı her şeyi gerçekte nasılsa öyle görüyordu şimdi: Zar zor gizlenmeye çalışılan sefalet.

Az önce itiraf etmemiş miydi zaten açlıktan öldüğünü?

"Hâlâ fabrikada mısınız?" diye sordu.

"Nerede? Fabrikada mı? Ha anladım, Heureka Fabrikaları'nı kastediyorsunuz. Hayır. Bir sakatı kim ne yapsın," dedi Demba.

Evet. Küçükhanımın düşündüğü gibiydi. Adam kötü durumdaydı. Yanında fazla para yoktu küçükhanımın. Bir kron vardı minik çantasında, bir de on heller. Bu ikisini belli etmeden bankın üzerine, Stanislaus Demba'nın yanına bıraktı.

Sonra ayağa kalktı. Bir an, talihsiz adama elini uzatacak gibi oldu. Neyse ki bunun saçma bir hareket olacağını son anda fark etti.

Stanislaus Demba'ya başıyla selam verdi, Bayan Buresch'le vedalaştı. Sonra çocuklardan küçüğünü elinden tuttu ve yürüyüp gitti.

Parkın çıkışına vardığında, zavallının uzanıp parayı alamayacağı geldi aklına. Ama birinin bir şekilde ona yardım edeceğini düşündü. Oradan geçen biri belki, ya da Bayan Buresch.

Sadece tığ işiyle meşgulmüş gibi yaptığı halde sohbetin tek kelimesini bile kaçırmamış olan Bayan Buresch, Stanislaus Demba'nın paranın farkına nasıl vardığına da tanık oldu. Demba'nın yüzünün dehşetle, tiksintiyle ve hayal kırıklığıyla nasıl çarpıldığını, pardösüsünün altından çıkan iki parmağın parayı alıp öfkeyle nasıl yere fırlattığını hayretle gözlemledi.

4

Moda Kumaş Toptancısı Oskar Klebinder şirketinin yazıhanesi bugün pek hareketli değildi. Gerçi patron her gün olduğu gibi o sabah da erkenden gelmiş, personele homurdanmış, bilhassa da işe yarım saat geç gelen büro elemanı Neuhäusl'ü haşlamış, ay başında işten kovmakla tehdit etmişti. Ardından bürosuna geçmiş, gezici satış mümessili Zerkowitz'le kavga etmişti. "Viyana'da gezinti yapmanız için maaş vermiyorum size! Asla yapmam bunu!" diye bağırdığı duyulmuştu. Sonra da genç Bayan Postelberg'e, mütemadiyen öksürüp boğazını temizleyerek iki mektup yazdırmış, bir yandan da banliyö trenlerindeki kömür tozundan şikâyet etmişti. En sonunda da, muhtemelen bir saat içinde döneceğini söyleyerek çekip gitmişti; ama çalışanlarının hiçbiri bu tehdidi ciddiye almadı. Öğleden sonraki yarış için saat on treniyle Kottingbrunn'a gideceğini biliyorlardı.

Böylesi günlerde, Moda Kumaş Toptancısı Oskar Klebinder şirketinin yazıhanesindeki saatler huzur ve keyif içinde geçerdi. Zira patronun yokluğunda ona vekâlet etmekle görevli muhasebeci Braun –Mährisch-Trübau'lu olmasına ve tek kelime İngilizce bilmemesine rağmen yazıhanenin üç sekreter kızı ona Mister Brown diyordu–, Mister Brown oyunbozan değildi. Gerçi ayaklı kürsüsünde görev bilinciyle çalışmaya devam eder, koca koca rakam sütun-

larını bıkmadan usanmadan toplar, hesapları kapatır, yeni hesaplar açardı ama etrafında olup bitenle ilgilenmezdi. İş yerindeki arkadaşları dokuz saatlik mesaiyi canları nasıl istiyorsa öyle geçirebilirdi. Sadece sohbet fazla gürültülü olduğunda, başını kınayarak iki yana sallardı.

Bu kez gürültülü değildi sohbet. Tek bir daktilo takırdıyordu. Yarın izne ayrılmadan önce kalan işleri bitirmeye çalışan Bayan Hartmann'ın daktilosuydu bu. Bayan Springer gazetedeki spor haberlerini yüksek sesle okuyordu. Bayan Postelberg ise yazı masasının üzerine iki ayna koymuş, yeni saç modeline ufak dokunuşlar konduruyordu. Bay Neuhäusl, işe geç kalmasının müsebbibi olarak gördüğü köstekli saatini kurcalamakla meşguldü. Hayallere dalmış stajyer Josef elindeki mavi kalemle, büronun antetli kâğıtlarından birini, Avusturya-Macaristan Bankası'na genel müdür atanmasına yetecek kadar kavisli olan imzasıyla dolduruyordu. Zerkowitz'in depodan gelen ağlak sesine bakılırsa, örnek koleksiyon hâlâ hazırlanmadığı için birilerine sitem ediyordu.

"Ethel, bu model yakıştı mı bana?" diye sordu saçıyla uğraşmayı bırakan Bayan Postelberg.

"Bir bakayım sana. Sahiden harika Claire," dedi Bayan Springer.

"Claire" ve "Ethel", Franz-Josefs-Kai'daki bir kumaş atölyesinin çalışanlarında pek rastlanılmayacak isimler. Nitekim bu iki hanım, kulağa çok hoş gelen bu isimlerin meşru sahipleri olduklarını, vaftiz belgesi, nüfus kâğıdı ya da başka bir belgeyle yazılı olarak kanıtlayamazdı. Ama Bayan Postelberg'in kendine "Claire" deme hakkına sahip olduğunu kimse inkâr edemezdi. Claire, kaderin bir cilvesiyle Viyana II. Bölge'de sıradan bir Klara Postelberg olarak dünyaya gelmiş olsa da, Oskar Klebinder şirketinin iş yaptığı tüm kurumların erkek personeli arasında hafiften "Fransız", hafifften "hakiki Parisli" havasıyla nam salmıştı ya da kaşarlanmış

bir kadın uzmanı olan gezici satış mümessili Zerkowitz'in daha açık ifadesiyle onda "farklı bir şeyler" vardı. Claire, "Chic parisien" dergisine aboneydi, yazıhaneye gelip giderken yolda Fransızca romanlar okuyordu ve evvelki sene bir derneğin gecesinde söylediği Fransız şansonuyla büyük süksе yapmıştı. Macar tercüman-sekreter Bayan Springer ise, Dianabad'da bir yüzme yarışında ikinci geldiğinden beri *sporting girl*'ü oynuyordu. İnsanlarla tokalaşırken ellerini ezercesine sıktığı için dehşet ve korku saçıyor, dost ve tanıdıklarını bu tarz hareketleriyle taciz ediyordu; ayrıca, yazıhanede terör estirerek asıl adı Etelka'nın kulağa daha hoş gelen Ethel'e çevrilmesini dayatmıştı. Amerika'daki kızların yetiştirilme biçimi ve "karşıda", "büyük okyanusun ötesinde" kadının statüsü hakkında konuşmaya bayılıyor, hafif Macar aksanını cümlelerine rastgele serpiştirdiği "*all right*" ve "*never mind*"larla* gizlemeyi iyi beceriyordu.

Sonja Hartmann'ın adı sahiden Sonja'ydı. Sonja ayağa kalktı, daktilosunun kapağını kapatıp kilitledi.

"Evet. Bitti," dedi. "On iki gün kalem almayacağım elime. Venedik'ten size atacağım kartpostalı yazarken hariç tabii."

Sonja Hartmann'ın izninde nereye gideceği iki günden beri hararetle tartışılıyordu. Patronla dünkü görüşmesinin sonucu heyecanla beklenmiş –on iki gün izin alabilmişti–, sonrasında da ayrıntılarıyla konuşulmuştu. Seyahat güzergâhını tüm yazıhane heves ve coşku içinde elbirliğiyle çizmiş, görmüş geçirmiş bir adam olan gezici satış mümessili Bay Zerkowitz gerekli alışverişler ve diğer hazırlıklar için değerli tavsiyelerde bulunmuştu. Sonja Hartmann'ı Güney Garı'nın peronundan masal gibi uzak diyarlara götürecek olan tren topu topu yirmi dört saat sonra kalkıyordu. Ve Sonja'nın

---

* (İng.) "Pekâlâ" ve "dert etme". Yüzyıl başında Viyana'da gündelik hayatta cümlelerin arasına yabancı kelimeler ve kavramlar serpiştirmek pek modaydı. (ç.n.)

başına nasıl bir talih kuşu konacağını üç gün öncesine kadar yazıhanede kimse hayal bile edemezdi. Ama evvelki gün Georg Weiner, erkek arkadaşı, yüksek lisans sözlü sınavını başarıyla geçtiği için babası tarafından üç yüz kronla ödüllendirilmişti. Sonja'nın bankada doksan kronu vardı, bu parayı ortak seyahat kasasına aktarabilirdi. Hemen hemen dört yüz kronla dünya epey bir gezilip görülebilirdi. Viyana – Trieste – Venedik – Viyana turunun dün yazıhanede elden ele dolaşan ve hak ettiği ilgiyi gören ikinci sınıf gidiş-dönüş bilet defteri pek de kalın sayılmazdı elbette, insanı etkileyecek kadar çok yaprağı yoktu. Ama hükümdar buluşmaları ya da bakan toplantılarından sonra yapılan yazılı açıklamalarda önemli kararların metinden değil, satır aralarından okunabildiği gibi, seyahatin asıl hazları da bilet defterinin perforeli kâğıtlarında değil, yapraklarının arasındaydı. Daha Semmering'de seyahate birkaç saatliğine ara verilecek, Sonnwendstein'a çıkılacaktı. Ljubljana gezisine –Sonja Graz'ı biliyordu zaten– ve Postojna Mağarası ziyaretine yarımşar gün ayrılmıştı. Trieste'ye varınca civarda büyüklü küçüklü geziler yapılarak Pirano, Capo d'Istria ve Grado'ya gidilecek, Venedik'teki günlerin arasına bir de Padua gezisi sıkıştırılacaktı. Zira Padua –diye açıklamıştı Georg Weiner– Venedik gibi dünya âlemin gittiği bir yer değildi, gezginlerin güzergâhının dışında, İtalya'nın kalbindeydi. Venedik'e giden, İtalya'nın saçağını görmüştür sadece; ama Padua'ya giden, özünü de bilir, diye hak vermişti Bay Zerkowitz de. Kısacası, Sonja'nın tercihi Lido'da daha uzun süre kalmaktan yana olsa da, gezi planında Padua da vardı. Padua'dan Sonja'nın patronu Bay Klebinder'e bir telgraf çekilecekti, ki bu telgrafın içeriği yüzünden Sonja ile Georg Weiner dün az kalsın kavga ediyorlardı. Sonja daha keskin bir ifadeden yanaydı, herhangi bir itiraza daha en baştan mahal vermeyen bir üslupta olmalıydı telgraf. Georg Weiner daha diplomatik bir taslak önermiş, sonunda "Ani bir rahatsızlık sebebiyle

dönüş cumaya ertelendi" cümlesinde uzlaşmışlardı. Cuma, tatilin iki tam gün uzatılması anlamına geliyordu ve şayet para kalırsa, dönüşte bu iki gün romantik Ennstal'de yürüyüş için kullanılacaktı.

Sonja bir sigara yaktı ve sanki daha şimdiden trenin vagonunda oturuyormuş da Mürzzuschlag, St. Peter ya da Opčina'yı hızla geride bırakıyormuş gibi sandalyesinde arkaya yaslandı.

"Venedik'e gittiğimde hepiniz yazacak mısınız bana?" diye sordu ve sigarasından tavana bir duman bulutu savurdu. "*Venezia, posta grande*. Ya siz Mister Brown?"

"Ne yazacağım ki ben size?" diye sordu "Mister Brown" başını defterden kaldırmadan.

"Yazıhaneden havadisler işte."

"Ne havadisi olacak ki?" dedi muhasebeci ve başını muhasebe defterinin yaprakları arasına gömdü: "Groß-Kikinda'daki Koloman Steiner'in yüzde altılık teklifi ilginizi pek çekmez herhalde. Bizden birkaç gün uzaklaşacağınıza şükredin."

"Postelberg varken sıkılmayız nasılsa," diye sohbete karıştı Bay Neuhäusl. "Bu ay saç rengi kiraz kırmızısı, güvenilir bir kaynaktan öğrendiğime göre, önümüzdeki ayın birinden sonra sıra çimen yeşilindeymiş."

"Büyük ihtimalle, siz o zamana kadar aramızda olmayacaksınız Bay Neuhäusl," diye savunmaya geçen Bayan Postelberg'in patronun tehdidini ima etmesi pek zarif sayılmazdı. "Dolayısıyla, sizi ilgilendirmez. Ayrıca siz benden ancak Bayan Postelberg diye söz edebilirsiniz, anlaşıldı mı!"

"Çocuklar, mütemadiyen kavga etmeyin!" diye araya girdi Etelka Springer. "Sen onu bunu bırak da şunu söyle Sonjacığım; Georg'la gittiğini öğrenince Stanie ne diyecek acaba?"

"O mu?" Sonja küçümser bir edayla omuz silkti. "Ne derse desin. Aramızda her şey bitti."

"Sende her şey bencillik ve hesapçılık üzerine kurulu," dedi Bayan Postelberg.

"Nasıl böyle bir şey söylersin?" diye öfkeyle bağırdı Sonja. "Lütfen burnunu işlerime sokma."

Çantasından erkek arkadaşının fotoğrafını çıkardı ve muhasebecinin yüzüne tuttu.

"Bu, Georg Weiner. Yakışıklı değil mi ama Mister Brown? Yakışıklı değil mi?"

"Mister Brown" toplama işleminin tam ortasındaydı, defterinden başını kaldıracak vakti yoktu. "Angora kedisi mübarek," dedi yine de. "On yedi – yirmi altı – otuz iki. İpekkuyruk gibi." Uzun yıllar ipek sektöründe çalıştığı için, bir ipekkuyruğun rengârenk bir canlı olduğuna dair muğlak bir imge vardı kafasında.

"Ciddiyim, Mister Brown," diye ısrar etti Sonja. "Sahi, çok yakışıklı değil mi?"

"Elli bir – elli dokuz – altmış dört. Karpatların kızıl geyiği gibi."

Sonja bu sözlere alınarak ona sırtını döndü ve fotoğrafı yazı masasına bıraktı.

"Stanie'ye acıyorum," dedi Bayan Postelberg. "Neden bilmiyorum ama sürekli onu düşünüyorum. Bence sen Venedik'e de Weiner'e de boş ver ve geçen seneki gibi Budweis'daki teyzene git."

Sonja ağzını büzdü, cevap vermeye bile tenezzül etmedi.

Ayaklı kürsüsünde toplama işlemiyle uğraşırken bir yandan da Georg Weiner'in yakışıklılığı için doğru ifadeyi arayan "Mister Brown"ın "Cennet kuşu," dediği duyuldu.

"Sana göre hava hoş tabii," diye devam etti Klara Postelberg. "Yarın buraya gelip de bizim canımıza okuduğunda sen kim bilir nerede olacaksın. Sitemlerini biz dinleriz artık. Geçen hafta Weiner'le tiyatroya gittiğinde de dinlediğimiz gibi. Senin burada olmadığını görünce öfkeden küplere bindi. Zıvanadan çıktı resmen, ne yazık ki sen yoktun, bize nasıl bağırdığını..."

"Sibirya ayısı gibi," diye ekleyen "Mister Brown" hâlâ zoolojik imgeler içinde yüzüyor, o anda neler konuşulduğunu pek takip etmiyordu.

"Sinirlenmek ne haddine," dedi Sonja sakin sakin. "İlişkimizin bittiğini defalarca söyledim ona. Bu arada, ona Budweis'a teyzemin yanına gittiğimi söyleyebilirsiniz sahiden."

Bay Neuhäusl, köstekli saatinin mekanizmasında önemli düzeltmeler yaptığı çakıyı elinden bıraktı.

"Eski yavuklunuzun," dedi Sonja'ya, "niyetinizden haberdar olmadığını sanıyorsanız..."

"Haberi varsa var," diye kestirip attı Sonja. "Daha iyi ya. Onunla saklambaç oynayacak değilim. Hem siz nerede gördünüz ki onu?"

"Dün akşam Café Sistiana'da masama geldi," dedi Bay Neuhäusl ve kapağını çıt diye kapattığı köstekli saatini yeleğinin cebine soktu. "Sakin sakin gazetemi okumak istiyordum, ama ne mümkün. Saat dokuza kadar mütemadiyen aşk acısını, dokuzdan sonra da intikam planlarını dinlemek zorunda kaldım. Çok umurumdaydı sanki," diye alay etti.

"Nasıldı? Çok mu sinirliydi?" diye sordu Bayan Postelberg merakla.

"Başta sinirliydi, sonlara doğru aklına bir fikir gelince sakinleşti. Bir yerlerden altı yüz kron bulmaktan söz etti, bu parayla Bayan Hartmann'ı Paris'e götüreceğini söyledi, ya da Fransız Riviera'sına."

Sonja Hartmann bu sözlerden hiç etkilenmediyse de, Bayan Postelberg "Paris" lafını duyar duymaz adeta kendinden geçti.

"Sonja!" dedi heyecanla, başını arkaya atıp hayran hayran tavana baktı. "Paris! Bulvarlar! Père Lachaise! Montmartre!"

"Eau de Cologne," diye sırıtarak alay etti Bay Neuhäusl, "*Chapeau claque*! *Voilà tout!*"*

---

* (Fr.) Silindir şapka. Hepsi bu. (ç.n.)

Sonra ayağa kalktı ve muhasebecinin tepesine dikilip fısır fısır bir şeyler söyledi.

"Mister Brown" onu dinlemiyor gibiydi, hiç durmadan yazıp çizmeye devam ediyordu. Birkaç dakika sonra kalemini elinden bıraktı, duvar saatine bir göz attı ve eliyle alnına vurdu.

"Ona çeyrek mi var? Nasıl olur!" diye sordu. "Saatiniz kaç Bay Neuhäusl? Ona çeyrek mi var sahi?! Goldstein Kardeşler'in temsilcisini on beş dakikadır bekletiyorum desenize. Bir iş görüşmesi, Bay Neuhäusl, müşterilere nasıl davranılacağını öğrenmek istiyorsanız siz de bana eşlik edin. Olur da patron gelirse, Café Sistiana'nın telefonundan ulaşabilirsiniz bana Bayan Springer, oradaki garson beni tanıyor. Telefon numarası 17836."

"*All right*, Mister Brown," dedi Etelka Springer.

Bayan Postelberg'in stajyer Josef'le muzip muzip bakıştıklarını görünce, "Bir itirazınız mı var Bayan Postelberg?" diye diklendi Mister Brown.

"Nereden çıkardınız?" diye savunmaya geçti Klara Postelberg. "Bilmez miyim ben: *Les affaires sont les affaires*."*

"Mister Brown" Bay Neuhäusl'le birlikte yazıhaneden çıkıp gidince, "Bahse girerim ki," dedi, "Neuhäusl'le karambol oynayacak şimdi. Patron ne zaman yarış izlemeye gitse, Café Sistiana'da hep bir iş görüşmesi olur ve Neuhäusl'i de yanında götürür."

"Varsın gitsin," dedi Etelka Springer.

Klara Postelberg, Sonja'nın yanına oturdu.

"Stanie'yle ne alıp veremediğin var?"

"Hiç," dedi Sonja. "Hiçbir alıp veremediğim yok. Onu artık sevmiyorum, o kadar."

"Niye ki? Hem ne zamandan beri?"

"Ne zamandan beri mi? Aslında hiçbir zaman sahiden sevmedim onu. Tanıştığımız gün dışında. Sonra hep kork-

---

* (Fr.) İş iştir. (ç.n.)

tum ondan; çok haşin, ne zaman ne yapacağı belli olmuyor, başkalarıyla bir araya geldiğimizde, birileriyle kavga çıkaracak diye ödüm kopuyordu hep."

"Ama çok zeki biri," dedi Klara Postelberg. "Her şeyi anlıyor. Her şeyi biliyor. Daha geçenlerde bana, meyve satan kadınların hepsinin neden Bauernmarkt'ta, çiçekçi kadınların da neden hep Kärntner Caddesi'nde durduklarını açıkladı. Nedenini unuttum şimdi, ama ilginçti. Ayrıca boylu boslu, yakışıklı, halbuki şu Georg Weiner, o hiç de..."

Cümlesinin sonunu getirmedi. Telefon çalıyordu. Yerinden fırlayıp patronun odasına, telefonun durduğu yazı masasına koştu. Bir iki saniye sonra döndü.

"Sonja, telefon sana."

"Georg mu?"

"Evet, galiba."

Sonja telefona gitti. Klara Postelberg gazeteyi eline aldı ve son sayfadaki ilanları okumaya başladı. Önce hercai aşk ilanlarını; beyaz, pembe ya da mavi renklerle "tatlı küçükhanım"ların aklını çelmeye çalışanları okudu; sonra da biraz, bir miktar ya da yüklüce servete sahip durmuş oturmuş beylerin ciddi tekliflerde bulunduğu ilanları. Stajyer Josef elinde iki bakır para, kendisinin icat ettiği heyecanlı bir kumar oynuyordu. Etelka Springer bir kartpostal yazıyordu. Sessizliği sadece gazetenin hışırtısı ve duvar saatinin tik takları bozuyordu.

Klara Postelberg gazeteyi aniden elinden attı. "Ethel, sen de duydun?! Patron döndü galiba!"

Depodan yazıhaneye çıkan ahşap merdivenler ağır adımlar altında gıcırdıyordu.

İki daktilo hışımla takırdamaya başladı. İki kafa daktiloya takılı kâğıtlara eğildi. Stajyerin burnu alelacele açılmış bir dosyanın sayfaları arasında telaşla gidip geldi.

Ama merdivenlerden çıkan patronları Bay Klebinder değil, Stanislaus Demba'ydı.

Demba kapının ağzında durdu ve gözlerini kırpıştırarak odayı taradı. Omuzlarından dökülen açık kahverengi bir Havelock pardösü vardı üzerinde. Pardösünün önünü göğsünde birbirine kavuşturduğu elleriyle kapatmıştı.

"Sonja yok mu?" diye sordu. Uykusuz görünüyordu, hızlı hızlı yürümekten ve merdiven çıkmaktan yorulmuş gibiydi.

"Siz miydiniz Bay Demba? Hoş geldiniz!" diye haykırdı Klara Postelberg. "Sonja patronun odasında. Birazdan gelir." Tedbirli davranarak, Sonja'nın telefonda Georg Weiner'le konuştuğunu söylemedi.

"Beklerim," dedi Demba.

"O zaman şapkanızı çıkarın lütfen Stanie, bizim odada şapkalar çıkarılır," dedi Etelka Springer.

Stanislaus Demba başında şapkayla odanın ortasında öylece durup kaygılı gözlerle Etelka Springer'e baktı. Bir ter damlası süzüldü alnından. Terini silmek yerine, sinir bozucu bir sineği kovalarmış gibi yüz kaslarını gergin gergin oynattı. Şapkası hâlâ başındaydı.

"Bak şimdi Claire, işte böyle yapılır," dedi Etelka Springer ve şapkayı Demba'nın başından hızla çekip aldı. Demba irkildi ama karşı koymadı. Etelka Springer önüne bir sandalye itti. "Evet, şimdi oturabilirsiniz. Sonja birazdan gelir."

Stanislaus Demba nefret dolu gözlerle Etelka Springer'e baktı, sonra da, Etelka'nın duvardaki askıya taktığı şapkaya çaresiz bir bakış fırlattı. En sonunda da omuz silkip sandalyeye oturdu.

"Benim elimi sıkabilirsiniz ama. Ben bir şey yapmadım ya size?" diye sordu Klara Postelberg.

Demba ona uzatılan eli yeni fark etmiş gibiydi, bir anda çenesi düştü.

"Elleriniz ne kadar narin, ne kadar zarif Klara Hanım. Hayatımda hiç bu kadar soylu ve kibar eller görmedim. Bu eli bir kerecik öpebilmek için neler vermezdim!"

"Aa, buyrun öpün!" diye cesaretlendirdi onu Bayan Postelberg ve öbür elini de uzattı.

"Parmaklarınızda mürekkep lekesi var maalesef. İnsanı bir anda gerçeklerle yüz yüze getiriyor," dedi Demba.

"Amma huysuzsunuz bugün, Bay Demba." Derinden incinen Klara Postelberg, pencere ile teksir makinesinin arasındaki lavaboya gidip ellerini leke çıkarıcı tuzla ovmaya başladı.

Demba, Klara Postelberg'in ellerine dalıp gitti.

"Chwojka Sabun Tozu!" dedi birdenbire. "Elleri tertemiz yapar."

"Hakikaten çok huysuzsunuz bugün."

"Bugün mü? Her zaman huysuzdur," dedi Etelka Springer. "Öyle değil mi Stanie? Ama eski bir arkadaşın elini sıkabilirsin yine de. Benim parmaklarımda mürekkep lekesi yok."

Etelka Springer ile Stanislaus Demba eski tanıdıklardı. Demba, Etelka'nın erkek kardeşine, bedava öğle yemeği karşılığında dört yıl özel ders vermiş, oğlanın ortaokulda sınıfta kalmadan liseye geçmesini sağlamıştı. Sonja'yla Etelka Springer aracılığıyla tanışmıştı. Yine de Etelka Springer'e bir tokalaşmayı bile çok gördü.

"Siz mi?" diye sordu Demba ve ağzını buruşturdu. "Siz adamın kolunu çıkarırsınız."

"Çok kabasınız!" dedi Etelka Springer. "Sonja haklı eğer sizinle..." Lafının gerisini getirmedi.

"N'olmuş Sonja'ya?"

"Hiç."

"N'olmuş Sonja'ya?" diye bağırdı Demba. Bembeyaz bir yüzle sandalyeden fırladı. "Sonja'ya n'olmuş?"

"Bağırmayın öyle! Bir şey olduğu yok," dedi Etelka Springer.

"Sonja hakkında ne diyecektiniz, bilmek istiyorum!" diye avaz avaz bağırdı Demba, öfkeden deliye dönmüştü.

"Bir şey demek istemedim. Benimle muhatap olmayın lütfen." Etelka ona sırtını döndü.

Stanislaus Demba masaya okkalı bir yumruk indirdi. Büyük bir ayna kırılmış gibi bir şangırtı koptu. Bir köşede uyuklayan stajyer ayağa fırlayıp gözlerini ovuşturdu. Klara Postelberg ve Etelka Springer dönüp baktıklarında, Demba'nın derin derin soluyarak yazı masasına yaslandığını gördüler. Ani öfke patlamasından kendisi de korkmuş gibiydi. Elleri açık kahverengi Havelka pardösüsünün içinde yine gözden kaybolmuştu.

"Delirdiniz mi siz Stanie?" diye haykırdı Etelka Springer. "Mürekkep hokkamı kırdınız."

Ama mürekkep hokkası sapasağlam masanın üzerinde duruyordu. Sadece biraz mürekkep sıçramış, yazı masasının metal yüzeyinde iki küçük adacık oluşturmuştu.

"Ama bir şey kırmış olmanız lazım. Bardak falan. Bir şeyin şangırdadığını apaçık duydum!" Etelka Springer yerde cam kırıkları aradı.

"N'olmuş Sonja'ya?" diye sordu Stanislaus Demba şimdi çok sakin bir sesle.

"İşte geldi. Kendisine sorun," dedi Etelka Springer ve gürültüyü merak edip odaya giren Sonja Hartmann'ı gösterdi.

Stanislaus Demba'nın ziyareti Sonja'nın beklemediği bir şey değildi. Demba onun seyahate çıkacağını öğrendiğine göre –bunu ona kimin anlattığını Tanrı bilirdi– oraya gelip Sonja'ya mani olmaya çalışacağı belliydi zaten. Şimdi kavga kopması kaçınılmazdı yani. Sonja'nın yola çıkmadan önce üstesinden gelmesi gereken o küçük tatsızlıklardan biriydi bu kavga da. Bin bir zahmetle hazırlanan valizler, patrondan utana sıkıla istenen izin, meraklı ev sahiplerinin tacizkâr soruları gibi bu da seyahatin bir parçasıydı. Sonja, her tür konfordan yoksun möbleli odasının ve mütevazı bile denemeyecek yemeklerin ücretini fazlasıyla aldıkları yetmiyormuş gibi bir de kendilerinde onun ne yapıp ne ettiğine karışma hakkını gören bir karı kocanın evinde kiracıydı.

Tüm bu sıkıntıları alt etmiş, şimdi sıra Stanislaus Demba'yı başından atmaya gelmişti.

Sonja buna hazırdı.

"Sen miydin?" diye sordu ve yüzüne ürkek bir mahcubiyet ifadesi vermeye çalıştı. "Bir daha yazıhaneye gelmemeni rica etmiştim senden. Biliyorsun, patron..."

Bezgin ses tonu etkisini göstermişti. Stanislaus Demba şaşırdı ve tartışmanın daha en başında kendini savunmak zorunda kaldığı bir pozisyona düştü.

"Rahatsız ettiysem affet lütfen," dedi. "Ama seninle konuşmam lazım."

"İlle de şimdi mi konuşmamız lazım?" diye sordu Sonja elinden gelen en umursamaz yüz ifadesini takınarak.

"Evet."

"Madem öyle, buyur, otur."

Demba oturdu.

"Ee? Dinliyorum," dedi Sonja.

Demba bir süre sustu. "Baş başa konuşsak daha iyi olur belki..."

"Hadi, Claire," dedi Etelka Springer. "Rahatsız etmeyelim."

"Hayır, hayır! Gitmeyin. Rica ederim gitmeyin. Bay Demba ile konuşacaklarımı duymanızda hiçbir mahsur yok," dedi Sonja. Demba'yı nasıl alt ettiğine yazıhane arkadaşlarının da tanık olacağına seviniyordu. Ama Etelka Springer kalmak istemedi.

"Olmaz!" dedi. "En iyisi baş başa konuşmanız. Gel, Claire!"

"*Enfin seul*,"* demeden duramadı Klara Postelberg, Etelka Springer'in peşi sıra odadan çıkarken. Stajyer teksir makinesinin oradaki köşesinden ayrılmadı. Çok az Almanca bildiğinden –Bohemya'daki köyünden Viyana'ya geleli sadece üç hafta olmuştu– sırları ifşa edecek hali yoktu. Ayrıca da uyuyordu.

---

* (Fr.) Nihayet baş başa. (ç.n.)

"Evet?" dedi Sonja yalnız kaldıklarında.

Demba ayağa kalktı. "Dün gece neredeydin?"

"Sana ne?" diye çıkıştı Sonja. "Çok merak ettiysen, teyzemdeydim, hasta olduğu için geceyi yalnız başına geçirmek istemedi."

"Teyzen nerede oturuyor? Liechtenstein Caddesi'nde mi?"

Sonja kızardı. "Yok. Mariahilf'de. Liechtenstein Caddesi'ni de nereden çıkardın?"

"Öylesine aklıma geliverdi işte. Bu arada, teyzen çok hasta olsaydı, Weiner'le seyahate çıkmazdın herhalde."

"Mesele bu yani?"

"Aynen öyle."

"Senden izin almayı unuttuğum için çok özür dilerim," dedi Sonja alaycı alaycı.

"Hiçbir yere gitmiyorsun!" diye bağırdı Demba.

"Gidiyorum. Yarın sabah dokuzda."

"Gitmeni istemiyorum!" diye haykırdı Demba öfkeyle.

"Ama ben istiyorum," dedi Sonja hep aynı sükûnetle.

"Gidersen aramızda her şeyin biteceğini söylememe gerek yok herhalde."

"Benim de sana söylememe gerek yok herhalde benim için zaten üç ay önce bittiğini."

"Demek öyle," dedi Demba. "Aramızda her şey bitti yani. Bir tek şunu söylemek isterim ki, benden başka kimseyi sevmeyeceğine yemin etmiştin."

Demba bu yemini hatırlatmaktan çok şey ummuştu. Ama Sonja gülmeye başladı.

"Sahi mi?" diye sordu.

"Evet," dedi Demba. "Geçen sonbaharda. Rohrerhütte'de. Akşam yemeğinden sonra parka gitmiştik ve orada..."

"Karnımın hiç acıkmayacağına dair de yemin ettim mi sana? Bunu da yapabilirdim. Bu kadar çocuksu olduğunu düşünmezdim Stanie."

"İnkâr mı ediyorsun yani?"

"Etmiyorum," dedi Sonja. "Ama o zamanlar henüz çocuk sayılırdım, nereye çekersen oraya gidiyordum. Bugünse düşünen bir insanım. Bu kadar basit işte." Omuz silkti. "Şimdi her şey çok farklı."

Rohrerhütte'deki o geceyi hatırlattığı anda Sonja'nın mutlaka fikir değiştireceğini sanan Demba bu sözler karşısında şaşkınlığa uğradı. "Şimdi her şey çok farklı" itirazını hesaba katmamıştı. Öfkeyle saatine baktı ve ayağını yere vurdu.

"Birkaç dakikada aklını başına getiririm sanmıştım. Bugün çeyrek saatin bile benim için ne kadar değerli olduğunu bir anlatabilsem sana. Halletmem gereken bir sürü iş var, ama senin inadın yüzünden vakit kaybediyorum burada."

"Bence de vaktini boşa harcıyorsun," dedi Sonja.

"Yapacak bir şey yok," dedi Demba kararlılıkla. "Aramızdaki mesele hallolmadan gitmeyeceğim buradan. Bu benim felaketim bile olsa. Ki galiba..." Demba yine saatine baktı ve yavaşça inledi, "felaketim olacak."

Sonja bir anda dikkat kesildi. Bu laflar ne anlama geliyordu? Demba onu korkutmaya mı çalışıyordu? Neyle korkutacaktı ki? Demba'nın pardösüsünün altında bir şey saklamaya çalıştığını fark etti. Son kozunu mu oynuyordu acaba?

"Sana o geziyi çok gördüğümü sanma," dedi Demba. "Ama o yolculuğa benimle çıkacaksın. Gereken parayı bu öğleden sonra bulur, ne lazımsa alırım, sabah erkenden yola çıkarız."

"Sahi mi?" diye alay etti Sonja. "Aman ne güzel, eksik olma."

"Weiner'e vazgeçtiğini yazacaksın. Mektubu ben dikte ederim sana," dedi Demba hiç tınmadan.

"Saçmalamayı kes. Yetti artık. Senin ağzınla arkadaşlarıma mektup yazacak değilim herhalde. Ruh sağlığın için en iyisi birkaç hafta görüşmemek."

Sonja'nın sakin ve kararlı tavrıyla baş edemeyeceğini ancak o zaman anladı Demba. Yarım saattir uğraşıyordu ama bir gıdım ilerleyememişti. Sonja'nın gitmeye kararlı olması karşısında yapabilecek hiçbir şey yoktu, onu nasıl ikna edeceğini bilemiyordu; oyunu kaybettiğini düşündü. Ve o anda kendini de kaybetti.

Georg Weiner'in hâlâ yazı masasının üzerinde duran fotoğrafı gözüne çarptı. Talihli rakibinin suratını görünce iyice çileden çıkarak Georg Weiner hakkında atıp tutmaya başladı.

"Kibirli budala! Zibidi! Böyle bir saman kafaya kaptırdın kendini, öyle mi!" Sonja artık dayanamayıp sinirlendi.

"Arkadaşlarıma hakaret edeceksen, konuşacak bir şey kalmadı demektir. Birbirimize hiç uygun olmadığımız şu davranışlarından da belli zaten."

"Peki," dedi Stanislaus Demba. Sonja'yı kaybetmişti zaten. Ama düşmanını salt sembolik olarak da olsa yok etmeye, intikam almaya kararlıydı.

Fotoğrafı ele geçirmek için tuhaf ve dolambaçlı bir yol seçti. Pardösünün kenarından uzattığı parmağının ucu dosdoğru fotoğrafa yöneldi ve resmi bir fiskede masadan fırlatıp attı. Fotoğraf sobanın yanına düştü. Demba derhal koşup yere eğildi. Ama Georg Weiner'in fotoğrafını tacizlerden korumaya kararlı olan Sonja, Demba kadar hızlıydı. İkisi aynı anda fotoğrafa uzanırken Sonja'nın eli Stanislaus Demba'nın eline değdi.

Sonja hafif bir çığlık atarak iki adım geri gitti.

Kısacık bir an da olsa, buz gibi soğuk, sert bir şeye dokunmuş, metalik bir parıltı görmüştü.

Sonja durumu derhal kavradı. Daha ilk andan itibaren emindi: Stanislaus Demba pardösüsünün altında bir silah saklıyordu. Bu silahın tabanca mı, bıçak mı ya da demir sopa mı olduğunu anlayacak kadar vakit olmamıştı, tek bildiği hayatının tehlikede olduğuydu.

Kafayı hızla çalıştırdı. Kaçması imkânsızdı. Kapıyla kendisi arasında Demba vardı. Stajyerden medet umamazdı. Gürültü koparması, Demba'nın cinayet planını derhal uygulamaya geçirmesiyle sonuçlanırdı. Hiçbir şey fark etmemiş gibi yapmaya karar verdi. Ve bu ruh hastasının ondan istediği her şeyi yapmaya... Onu zıvanadan çıkarabilecek hiçbir şey yapmamaya... Ancak bu şekilde kurtulabilirdi.

Sonja yazı masalarından birinin arkasına kaçmıştı. Stanislaus Demba ayağa kalktı. Yerdeki fotoğraf yırtılmıştı. Fotoğrafı ayağıyla bir köşeye itti. Sonra Sonja'ya döndü. Silahlı elleri açık kahverengi Havelock pardösünün altındaydı yine.

Sonja'nın tir tir titrediğini ve yere yığılmamak için iki eliyle birden masaya tutunduğunu fark etmedi.

"Pekâlâ," dedi. "Şimdi sana son kez soruyorum: Yarın Weiner'le birlikte gitmeye kararlı mısın?"

Demba bunu öylesine sormuştu aslında, çünkü bir yanıt beklemiyordu, Sonja'yı fikrinden caydırma umudunu çoktan yitirmişti.

Ama Sonja usulca cevap verdi:

"Henüz bilmiyorum."

Demba hayretle başını kaldırdı. Sesi çok ciddiydi Sonja'nın ve az önceki alaycı cevapları verirkenki halinden eser kalmamıştı. Demba bu ani değişimin sebebini anlamaya çalışmadı bile.

"Henüz karar vermedin mi yani?" diye sordu.

"Biraz düşünmem lazım," diyen Sonja'nın kafasında tek bir düşünce vardı: Zaman kazanmak! Sadece zaman kazanmak. Karşısındaki bir silah taşıyordu, aniden öfkelenen biriydi ve ondan sadece altı adım uzaktaydı.

"Bunda uzun boylu düşünecek ne var Sonja? Onu şutlayacaksın. Benimle geleceksin. Hadi evet de, Sonja."

"Olabilir," diye fısıldadı Sonja korkuyla. "Eğer..." Sustu. Onu kışkırtmadan oyalamak için ne söyleyebilirdi ki?

"Eğer seyahat için gereken parayı bulabilirsem. Bunu söyleyecektin, değil mi?" Biraz daha yaklaştı. Sonja korkuyla geri çekildi, ama Demba bunun da farkına varmadı. Sonja'nın ruh halindeki değişimden çok memnundu.

"Akşama kadar bulurum parayı," dedi. "Lehçeye çevirdiğim berbat romanın ücretini bekliyorum. Ayrıca, özel ders verdiğim birkaç yerden avans alabilirim. Akşama kadar parayı toparlamış olurum."

Sonja onu dinlemiyordu bile. Gözlerini kırpmadan ona bakarken tek düşündüğü, pardösünün altındaki cinayet silahıydı. İki dakika önce sorsalar tarif edemezdi silahı, ama şimdi gözünde korkuyla canlanan tabancayı çok net gördüğünden emindi: Kocaman bir anahtarı andıran, karanlık namlusundan ölüm saçan bir Browning tabancaydı.

"Akşama kadar toparlarım parayı," diye tekrarladı Demba. Saatine bir göz attı. "On buçuk olmuş!" diye bağırdı. "Kahretsin. Çok zaman kaybettim. Acele etmem lazım."

Gidiyor, diye düşündü Sonja. Çıkıp gitsin artık!

"Yarın birlikte yola çıkacağımıza söz ver bana," diye ısrar etti Demba.

"Peki," diye fısıldadı Sonja. "Şayet..." Öne sürebileceği bir koşul bulmaya çalıştı.

"Şayet parayı bulursam. Elbette," diye sözünü kesti Demba. "Merak etme, gezinden olmayacaksın. Akşam parayı önüne koymazsam, Weiner'le gidersin."

Kapıya yöneldi, ama sonra durdu, başını sallayarak Sonja'ya baktı.

"Meseleyi mantıklı bir şekilde konuşursak anlaşacağımızdan emindim. Akşam mesain bitince sana gelirim. Şimdilik hoşça kal. Gitmem lazım. Kaybedecek zamanım yok."

Bakışlarını bir şey arar gibi odada dolaştırdı. Dudaklarını ısırdı, omuz silkti ve kapıya gitti. Kapıya varmadan önce aniden öfkelenerek sandalyelerden birine bir tekme attı. Sonra da merdivenlerden paldır küldür indi.

Klara Postelberg ile Etelka Springer odaya girdiklerinde, Sonja'nın yüzünü elleriyle kapatıp hıçkıra hıçkıra ağladığını gördüler.

"Ne oldu?" diye haykırdı Klara Postelberg.

"Vuracaktı beni. Tabancayla vuracaktı beni."

Etelka Springer başını iki yana salladı.

"Daha da neler!" dedi. "Benim bildiğim Stanie böyle bir şey yapmaz. Tabanca dolu değildi herhalde, sana gözdağı vermek istemiştir, o kadar."

"Hayır!" diye bağırdı Sonja. "Tabancayı bana göstermedi bile. Başından beri pardösüsünün altında saklıyordu. Tabancayı tesadüfen gördüm." Tekrar hıçkırmaya başladı. "Neden beni onunla yalnız bıraktınız? Burada kalın, gitmeyin demedim mi ben size! Hayatımda böyle büyük tehlike yaşamadım ben." Bütün vücudu hâlâ tir tir titriyordu.

Etelka Springer düşüncelere dalmıştı.

"Zorba biri, bu doğru," dedi. "Ve kolayca öfkeleniyor. Ama..." Lafının gerisini getirmedi. "Her halükârda Weiner'e haber vermen lazım."

"Viyana'ya ancak akşam saatlerinde dönecek. Az önce telefonda söyledi bana anne babasının yanına Mödling'e gittiğini."

"Tabancayı Stanie'den almamız lazım. Güzellikle ya da başka çaremiz kalmazsa zorla almamız lazım," dedi Etelka Springer. "Nerede şimdi?"

"Bilmiyorum. Gitti."

"Yok canım, şapkası orada asılı duruyor işte."

Sahiden de öyleydi! Stanislaus Demba'nın geniş kenarlı keçe şapkası hâlâ askılıktaydı.

Şapkasını almadan hışımla koşup para avına çıkmıştı Demba.

5

Oskar Miksch esneyip gerindi, gözlerini ovuşturdu ve yatağında hafifçe doğruldu. Saatin kaç olduğunu bilmiyordu, ama vaktin çok ilerlemediğinden emindi. Çok uyumuş olamazdı. Kendiliğinden uyanmamıştı çünkü. Tabak, çatal, bıçak şıngırtısına benzeyen bir gürültüye uyanmıştı.

Kahvaltısından artakalanları, yarı yarıya dolu çay fincanı ile kenarı ısırılmış bir dilim reçelli ekmeği masada öylece bıraktığını hatırladı ve o henüz uyurken kahvaltı masasını toplamadan duramayan, üstelik de gereksiz yere gürültü çıkaran ev sahibesi Bayan Pomeisl'i içten içe, ama şiddetle azarlamaya başladı.

Gözleri odanın loşluğuna alışınca –gün ışığından rahatsız olmamak için sabahları yatağa girmeden önce panjurları kapatırdı– muhterem yaşlı hanıma büyük bir haksızlık ettiğini anladı. Miksch'in şekerlemesini katleden o değil, genelde çok sessiz biri olan oda arkadaşı Stanislaus Demba'ydı.

Demba masanın üzerine eğilmişti; Miksch onun reçelli ekmeği çok tuhaf ve ağır hareketlerle yediğini gördü – sanki kutsal bir ritüel ifa edermiş gibi reçelli ekmeği iki eliyle birlikte ağzına götürüyordu. Ve ellerini her indirdiğinde tabak anlaşılmaz bir nedenle şıngırdıyordu, Miksch'i uyandıran bu sesti işte.

Kapının yanındaki sandalyede bir karaltı daha vardı, Miksch biraz daha dikkatle bakınca, gölgesinden ötürü ol-

duğundan daha büyük görünen bu karaltının Demba'nın açık kahverengi Havelock pardösüsü olduğunu fark etti.

Demba'yı bu saatte gördüğüne şaşırmıştı Miksch. Genelde günlerce karşılaşmazlardı. Miksch demiryolcuydu, işten eve genelde ancak sabah dokuza doğru gelirdi; o saatte Demba çoğunlukla evden çıkmış olurdu; gündüzleri evde nadiren boy gösterir, akşamları da Miksch işe gitmeden önce dönmezdi. Hemen hemen altı aydır paylaşıyorlardı bu odayı ve bu süre zarfında belki ancak on-on iki kez görüşmüşlerdi. Önemli şeyler için birbirlerine not yazıp bırakıyorlardı. Ama Demba'nın ne yapıp ettiğini bilirdi Miksch; Demba ne zaman parasız kalsa, sınavlar yüzünden endişelense, dişi ağrısa, birine tutulsa ya da kıyafet sıkıntısı çekse haberi olurdu. Zira üniversite öğrencisi Demba'nın mektuplarını, kitaplarını, not defterlerini ortalıkta bırakmak gibi bir huyu vardı, ayrıca Bayan Pomeisl birine diğerini anlatmaya pek meraklıydı. Zaman zaman not pusulalarıyla haberleşerek birbirlerinin yardımına koşar, mesela eski bir frak pantolonu, temiz bir gömlek ya da beş kronu geçmemek kaydıyla borç ödünç alıp verirlerdi.

"Günaydın! Afiyet olsun!" diye seslendi Miksch Demba'ya.

Stanislaus Demba hızla döndü ve bir an yatağa bakakaldı. Miksch'in uyandığını ancak şimdi fark etmiş gibiydi. Tabak yine hafifçe şıngırdadıktan sonra Demba aniden yer yarılıp da içine girmiş gibi masanın altında gözden kayboldu.

"N'oldu Demba? Bir şey mi düşürdünüz? Ne arıyorsunuz? Durun, panjurları açıyorum."

Miksch yataktan atladı ve pencereye gitti. Ürkek bir güneş ışığı girdi içeriye ve ışığa yakalanan Demba bıçak darbesi yemiş gibi bağırdı:

"Lanet olsun! N'apıyorsunuz? Bırakın panjurlar kapalı kalsın. Işıktan rahatsız oluyorum, gözlerim çok fena ağrıyor."

"Gözleriniz mi ağrıyor?" Miksch panjurları derhal kapattı, oda şimdi zifiri karanlıktı.

"Hem de korkunç derecede ağrıyor! Artık bir uzmana gitmem şart oldu." Stanislaus Demba masanın arkasından tekrar ortaya çıkmış, önündeki ekmeği bıçakla keser gibiydi.

"Canına yandığım, olmuyor!" diye küfretti. "Bana bir dilim ekmek kessenize Miksch."

"Öyle olmaz tabii," dedi Miksch. "Bir elinizle ekmeği, diğer elinizle de bıçağı tutmanız lazım."

"Canınınız cehenneme!" diye bağırdı Demba bir anda anlamsız bir öfke nöbetine tutularak. "Bana ders vermeyin, bir dilim ekmek kesin, yeter."

"Bu kadar üşengeç olmayın," dedi Miksch hiç istifini bozmadan ve masadaki ekmekle bıçağa uzandı. "Birilerinin size hizmet etmesi hoşunuza gidiyor, değil mi? Buyurun, ekmeğiniz. Ama tereyağını kendiniz sürersiniz artık."

Demba ekmeği ağzına götürürken yine iki elini birden kullandı – karanlık odada ekmeği yerken, iki eliyle elli kiloluk bir ağırlığı zorlukla kaldıran bir halterciyi andırıyordu.

Artık uyuyamayacağını anlayan Miksch, karanlıkta el yordamıyla pantolonunu ve terliklerini bulup giyinmeye başladı.

"Kahvaltınıza ortak çıktım," dedi Demba.

"Yok canım! Tıka basa doydum ben."

"Bense çok açım. Açlıktan çıldırmak üzereydim. Dün öğleden beri bir şey yemedim, bu sabah da kahvaltımı bir köpek kaptı."

"Kim? Bir köpek mi?"

"Evet, kahverengi benekli çirkin bir Pinscher. Ve ben de öylece seyretmek zorunda kaldım."

"Neden peki?"

"O anda elim kolum bağlıydı. Hem size ne bundan? Bazen öyle durumlara düşer ki insan, elini kolunu kullanamaz. Bu arada, uykunuzdan da ettim sizi."

"Yorgun değilim. Öğleden sonra biraz kestiririm. Birbirimizi çok az görüyoruz zaten. Nasıl oldu da evdesiniz bugün? Semineriniz, dersiniz yok mu?"

"Bayan Pomeisl'dan bir palto ödünç almaya geldim. Benimki yırtıldı. Askere alınan oğlunun sivil kıyafetleri onda duruyor."

"Sizin paltonuz yırtıldı, öyle mi?"

"Evet. Paltomda bir delik açıldı. Hani şu bahsettiğim köpek yaptı."

"Benimkini alabilirsiniz. Akşama kadar ihtiyacım olmaz. O zamana kadar da Bayan Pomeisl sizin paltonuza yama yapar."

"Hayır, teşekkür ederim. Sizinki bana kısa gelir."

"Ama ikimiz aynı boydayız."

"Hakikaten çok teşekkür ederim, ama olmaz. Bayan Pomeisl'ın oğlunun pelerinini giyeceğim ben."

"Nasıl isterseniz. Başka ne havadis var?"

"Havadis mi? Hiç. Sonja, Georg Weiner'le Venedik'e gitmek istiyor."

"Georg Weiner mi? O da kim?"

"Budalanın teki. Tam bir ahmak. Terziye sipariş ettiği redingottan başka bir şeyden söz etmeyi bilmeyen biri."

"Hakkınızı helal edin bari."

"Saçmalamayın lütfen! Sizden bir şey çalsalar buna göz yumar mıydınız?" diye öfkeyle bağırdı Demba.

"Kim sizden bir şey çalıyor ki?"

"Birinin Sonja'yı benden alması hırsızlık değil mi?"

"Hayır, değil. Sonja özgür bir insan. Sizin malınız değil. Canının istediğini yapabilir."

"Demek öyle. Sizin demiryollarında bir işiniz var. Bakanlıkta da bir haminiz. Biri bakanlıktaki şubeye gelse ve bu kişi, ki o da 'özgür' sonuçta, canının istediğini yapabilir, sizi yerinizden etse ve işinizi elinizden alsa – siz buna göz yumar mıydınız? Bir başkasının Sonja'yı elimden almasını oturup

seyredecek değilim herhalde. Zavallı bir fukara bir parça ekmek çaldığında hapse tıkılıyor, ama sevgilinizi araklayanlara adalet işlemiyor, öyle mi?"

"Bu kızla evlenecek miydiniz peki?"

"Hayır."

"Gördünüz mü! Birkaç hafta sonra onu bırakacaktınız zaten. Büyük bir kayıp değil yani."

"Birkaç hafta sonra. Belki. Ama henüz bitmiş değil."

"Henüz bitmiş değil de ne demek? Birkaç gün ya da hafta daha sürmesi çok mu önemli."

"Ama henüz bitmiş değil işte, anlamıyor musunuz? Size nasıl anlatayım bunu? Bakın: Bir simit yiyorsunuz. Ya da bir armut. Ve son lokmayı yemeden bırakıyor, bir yere koyuyorsunuz, sonra arıyor ama bulamıyorsunuz. O son lokma gün boyu aklınızdan çıkmayacak, canınız onu çekecektir. İstediğiniz kadar başka şeyler yiyebilirsiniz, yüz kere daha güzel şeyler. Ama o küçücük armut parçasının hep eksikliğini duyarsınız. O son parçayı yemediğiniz için tadı bütün gün damağınızda kalır."

"Eee?"

"Sonja Hartmann'la da öyle. Birkaç haftada unuturdum ben belki onu. Başka kadınlar da var sonuçta, Sonja Hartmann'dan çok daha değerli insanlar. Ama dün benimle ilişkisini kestiği için bugün onsuz yaşayamam artık. O son lokma – anlamıyor musunuz? Miksch, bana para bulmanız lazım."

"Size derhal altı kron verebilirim."

"Altı mı? Bana iki yüz lazım."

"İki yüz mü? Aman Tanrım, o kadar parayı ben nereden bulayım size?" Miksch kahkahalarla gülmeye başladı. "Bu parayla ne yapacaksınız Demba?"

"Sonja'yla Venedik'e gideceğim."

"Tahmin etmiştim. Parayla bu işi halledeceğinizi mi sanıyorsunuz? Kız başkasını seviyorsa yapacak bir şey yok!"

"Param olursa benimle gider."

"Ciddi ciddi inanıyor musunuz buna?"

"İnanmıyorum. Biliyorum," dedi Demba. "Yarım saat önce yanındaydım, bana söz verdi. O kadar olsun aklını başına getirebildim. Biraz diplomasi, biraz da insan sarraflığıyla her iş hallediliyor. Öteden beri en büyük arzusu dünyayı gezip görmek. Bu seyahate çıkmak *zorunda*, ama kiminle gittiği önemsiz bir ayrıntı onun gözünde. Akşama kadar parayı bulabilirsem, Weiner'in defteri dürülür."

"İnsan sarrafı olduğunuz pek söylenemez, sevgili Demba," dedi Miksch kuşkuyla.

Stanislaus Demba onu dinlemiyordu.

"Daha bu sabah cebime az kalsın iki yüz kron giriyordu. Tam zamanında elimi uzatıp alabilseydim keşke! Ama çok fazla bekledim, sonrasında da elimi uzatıp bir şey alamaz hale geldim. Kendimi bir güzel tokatlamak isterdim, eğer..."

"Eğer?"

"Eğer yapabilseydim. O kadar kolay değil artık." Demba kısa bir kahkaha attı. "Neyse, geçelim! Bana verecek paranız yok demek. O zaman başka birinden bulmam lazım. Hoşça kalın. Aa, evet, pelerin! Bayan Pomeisl!"

Yan odadan birinin adımlarını sürüyerek yaklaştığı duyuldu. Ev sahibesi başını kapıdan içeri uzattı.

"Bana mı seslendiniz Bay Miksch? Aman Tanrım, ne karanlık burası. Kendi elini bile göremiyor insan."

"Bayan Pomeisl!" dedi Demba. "Oğlunuzun eskiden hep giydiği o pelerini bana bugünlüğüne ödünç verir misiniz? Benim palto yırtıldı da."

"Anton'umun pelerinini mi istiyorsunuz? Olur tabii, niye vermeyeyim. Ama çok da beğenmeyebilirsiniz Bay Miksch, Anton'um son zamanlarda, askere gitmeden önce yani, o pelerinle sokağa çıkmak istemezdi hiç. Bekleyin, hemen bulup getireyim size."

Bayan Pomeisl yan odada gözden kayboldu, birkaç dakika sonra da elinde pelerinle döndü.

"İşte. Buyurun, Bay Miksch. Biraz naftalin kokuyor ama."

"Hiç önemli değil," dedi Demba, "Pelerin çok pratik bir şey, omuzlarınıza atıp önünü ilikliyorsunuz, o kadar. Şeytan icadı o berbat kılıflarla uğraşmanız gerekmiyor..."

"Ne kılıfı?" diye sordu Miksch.

"Kollar. Kollardan hiç hazzetmem. Panjurları açın Miksch."

"Gözlerinizin ağrısı geçti mi?"

"Ağrı mı? Ne ağrısı?"

"Göz ağrısı."

"Yok artık daha neler. İkide bir soru sorup oyalamayın beni. Hadi açın artık şu panjurları."

Odaya parlak gün ışığı doldu.

Demba, birkaç parça mobilyayla döşeli odanın en nadide eşyası olan elbise dolabının kapağındaki aynanın önüne geçti. Aynadaki görüntüsüne bakarak başını salladı. Pelerini beğenmişe benziyordu.

"Yüce İsa! Siz miydiniz, Bay Demba!" diye haykırdı Bayan Pomeisl, Demba'yı ancak şimdi fark etmişti. "Evde olduğunuzu bilmiyordum. Çıktınız sanmıştım. Bir havale getiren postacı sordu az önce sizi."

"Postacı mı? Gitti mi yoksa? Gitmesine izin vermediniz ya?" diye bağırdı Demba.

"Hayır. Dördüncü kata çıktı. Birazdan aşağı iner. Size bir para havalesi getirmiş."

"Çok iyi. Hemen yukarı çıkayım da gitmeden yakalayayım onu." Stanislaus Demba Miksch'e dönüp güldü. "Bay Weiner'in defterinin dürüldüğünün resmidir. Lehçeden çevirdiğim romanın berbat yayıncısından gelen para bu. Hizmetçi kızlara hitap eden ucuz romanlardan; dört yüz tefrika halinde, tefrika başına yirmi heller, her tefrikada bir soygun veya bir kundaklama, olmadı bir idam veyahut birine yuttu-rulmaya çalışılan gayrimeşru çocuk – her zevke hitap eden

bir şeyler var. Utansam yeridir aslında, ama siz de biliyorsunuz Miksch: *Non olet.** Ayrıca yayıncı fazla bekletmeden paramı ödüyor. Bu barbarlar daha iyi insanlar aslında."

"Üstelik de para tam zamanında geldi. Sahiden şanslısınız Demba!"

"Şanslı mı? Talihsizin tekiyim ben!" diye bağırdı Demba. "Dün gelseydi ya bu para. Tanrım, keşke dün gelseydi bu para!"

"Ne fark edecekti ki?"

"Bugün daha huzurlu bir gün geçirirdim, hepsi bu," dedi Demba ve gözlerini yere dikti. Sonra silkinip toparlandı: "Şimdi yukarı çıkmam lazım, yoksa postacıyı kaçırırım."

Demba birkaç dakika sonra döndü. Tek söz etmeden elbise dolabını açtı ve eski pantolonlar, ceketler, yelekler arasına gömüldü. Tekrar doğrulduğunda başında, yağdan parlayan, geniş ve sarkık kenarları lime lime eski bir şapka vardı, Nuh Nebi'den kalma bu korkunç şapkayı Miksch yıllar önce hak ettiği üzere emekliye ayırmıştı.

"Tanrı aşkına! Bu şapkayla insan arasına çıkmayı düşünmüyorsunuz herhalde?" diye bağırdı Miksch.

"Başka şapka yok."

"Sizinkine n'oldu?"

"Bir yerlerde bıraktım."

"İnsan nasıl bu kadar dalgın olabilir."

"Dalgın değildim. Onu mecburen bıraktım."

"Mecburen mi? Neden ama?"

Demba sabırsızlandı.

"Devamlı soru sorup durmayın bana. Böyle bir şeyi tasavvur edemiyor musunuz? Lanet olası hayal gücünüzün kıtlığı çıldırtır insanı. Her şeyi uzun uzadıya açıklamak gerekiyor size. Pekâlâ: Hava rüzgârlı. Şapka başımdan uçup banliyö treninin rayları üzerine düşüyor. Peşinden koşuyorum, onu yakalamaya çalışıyorum ama işte tam o sırada

---

* (Lat.) Para kokmaz. (ç.n.)

banliyö treni geliyor. Rayların altında kalmak istemiyorsan elini uzatmamak bazen daha iyidir Miksch!"

"Kendinize hemen yeni bir şapka satın almalısınız Demba. Artık paranız var nasılsa."

"Hayır," dedi Demba. "Param yok."

"Postacıyı bulamadınız mı?"

"Buldum, buldum," dedi Demba.

"Para size değil miymiş yoksa?"

"Banaymış. Para banaymış. Ama..."

Stanislaus Demba öfke krizine girdi. Bayan Pomeisl'in kırmızı kadife koltuğuna okkalı bir tekme savurduktan sonra odada gözlerini gezdirerek paramparça edebileceği bir şeyler aradı. Bayan Pomeisl'in, Aziz Genoveva efsanesinin tasvir edildiği ipek nakışlı abajuru Georg Demba'nın dikkatini çekme talihsizliğine uğradı. Tekmeyi yiyen abajur gürültüyle yere devrilerek şehitler mertebesine yükseldi. Bu sayede biraz rahatlayıp sakinleşen Demba postacı hikâyesini anlatmaya devam etti.

"Parayı vermedi bana!" diye bağırdı öfkeyle. "Sadece imza karşılığında alabilirmişim! Kirden geçilmeyen dolmakalemini elime almaya, yapış yapış defterini tutmaya, yağlanmış bir sayfaya adımı yazmaya zorladı beni. Aksi takdirde parayı veremeyeceğini söyledi. Benim paramı, anlıyor musunuz, Miksch? Benim paramı!"

"Ee, sonra?"

"Kimse bana şantaj yapamaz," dedi Demba. "İmza mimza atmadım."

6

"On üç, dört, elli altı! – Hayır, küçükhanım, on üç, dört, elli altı. Elli altı, bayan! Yedi kere sekiz. – Evet. – Bayan Prokop'la konuşabilir miyim lütfen! Prokop. Pro-kop. Steffi Prokop. Evet. Bekliyorum."

"Steffi? – Evet? – Nihayet! Tanrı'ya şükürler olsun! On beş dakikadan beri bağlanamıyorum. Ben Stanislaus Demba. – Evet. – Merhaba. Dinle, Steffi, seninle konuşmam lazım. Mümkünse hemen. Olmaz mı? Ancak öğlen mi? Şimdi olmaz mı sahiden, belki patronun seni – olmaz mı? Tanrım, bugün herkes bana karşı birlik mi oldu, nedir? Tamam, peki, öğlen o zaman. Yalnız kalabilecek miyiz bari? Kimse rahatsız etmeden? İyi. Geliyorum. – Telefonda söyleyemem. Evet, tabii ki anlatacağım, o yüzden geliyorum ya yanına. Hayır, telefonda olmaz. Kabinin dışında biri var, her lafı duyuyor, epey beklediği için çok sabırsızlandı zaten. Kapatıyorum şimdi. Konuştuğumuz gibi, on ikide. – On ikiden sonra. – Tamam. – Tamam. Hoşça kal, Steffi!"

Stanislaus Demba ahizeyi yerine astı ve telefon kabinini, ona hışımla bakarak anlaşılmaz küfürler mırıldanan şişman adama bıraktı. Birkaç adım yürümüştü ki caddenin karşısından biri seslendi.

"Merhaba Demba! Nereye böyle? Bekleyin, size bir parça eşlik edeyim."

Demba bekledi. Willy Eisner caddeyi geçip yanına geldi.

Demba onu başıyla selamladı.

"İyi misiniz? Sabah sabah piyasa yapabildiğinize göre bankada değilsiniz artık?" diye sordu.

Willy Eisner sigarasından bir nefes çekti ve dumanı havaya üfledi.

"Yo, halen bankadayım," dedi. "Banka beni öyle kolay kolay bırakır mı sanıyorsunuz? Borsadan geliyorum. İşlerim vardı."

Willy Eisner yalan atmayı pek severdi. Merkez Bankası'nda küçük bir memurdu, Teftiş Kurulu'nda çalışıyordu. Bankanın borsadaki işlemleriyle bir ilgisi yoktu. Yüklü bir miktar para taşıyan kuryeye eşlik etmekle görevlendirilmişti sadece ve görevini tamamladıktan sonra Ring Bulvarı'nda caka satarak –sağ elinde güderi eldivenleri, sol elinde ince bastonu– dolanma arzusuna karşı koyamamıştı. Willy Eisner tabiatına uygun bir işte çalışıyormuş gibi hissetmiyordu kendini. Serbest meslek sahibi olan, mesai saatlerine uyması gerekmeyen herkesi kıskanırdı. Avukatları, sanatçıları, ticari mümessilleri... Eisner'in hayalindeki hayat, sabahları gelen mektupları keyifle okuyan, sonra kafeye giden, ağzında purosu, önündeki küçük mermer masada bir kadehçik likör, koltuğa yayılıp caddeden gelen geçeni seyreden bir insanın hayatıydı. Öğlen kalabalığında Graben'de canı istediği kadar gezinen, tanıdıklar gören ve görülen, yüzünde sıkılmış bir ifade, arkadaşlarıyla zarif hanımlar hakkında bir iki yorum yapan, ardından hiç telaş etmeden öğle yemeğini yiyen, öğleden sonra da yazı masasında birkaç önemli iş halleden bir insanın hayatı. Ne var ki, Willy Eisner sekizden yarıma, ikiden beş buçuğa kadar sekiz kişiyle birlikte bir odada çalışmak, hiç durmadan hesap yapmak, rakamları karşılaştırmak ve doğru işlemlere küçük bir kurşunkalemle tik atmak zorundaydı.

Ağır ağır konuşur, tumturaklı ifadeler kullanır, etkileri daha güçlü olsun diye kelimeleri tane tane söyler ve bir

yorumda bulunmaya gönül indirdiğinde herkesin onu can kulağıyla dinlediğine inanırdı.

"Ev değiştirmek zorunda kaldım. Hakikaten güzel bir daireydi. Ama bana biraz küçük gelmeye başlamıştı; kütüphanem için fazladan bir odaya ihtiyacım vardı..."

"Özür dilerim," dedi Stanislaus Demba. "Biraz daha hızlı yürümeniz lazım, fazla vaktim yok."

"Eski dairemden taşındığıma üzüldüm," dedi Eisner ve hızlandı. "O evde çok güzel saatler geçirdim. Ne hoş kızlar gelip gitti oraya, sahiden hoş kızlar..."

"Ben buradan Kolin Sokağı'na sapıyorum," diye sözünü kesti Stanislaus Demba. "Siz o tarafa gitmiyorsunuzdur herhalde?"

"Kolin Sokağı'na mı? Bu durumda size ancak bir parça daha eşlik edebilirim maalesef. Bankada çok işim var. Hakikaten çok işim var. Her şeyi ben yapıyorum biliyorsunuz; planlıyorum, vekâlet ediyorum, görüşmeler yapıyorum, iş bağlıyorum; her iş bana bakıyor."

"Öyle mi," dedi Stanislaus Demba aklı başka yerde.

"Dün Baron Reifflingen bana –Reifflingen'i tanıyor musunuz? Imperial'de bazen onunla yemek yerim– dün bana şunu sordu: Gleisbacher Union hakkında ne düşünüyorsunuz, bu hisse senedi hakkında bir fikriniz var mı? Ben de ona dedim ki, sevgili Baron, biliyorsunuz, meslek sırrı! Bu konuda elim kolum bağlı maalesef, ama..."

Demba durdu, kaşlarını çatarak yanındakine baktı: "Ne dediniz? Eliniz kolunuz bağlı mı?"

"Evet. Çünkü..."

"Demek öyle. Eliniz kolunuz bağlı. Zor bir durum olmalı."

"Nasıl yani?"

"Zor bir durum," dedi Demba kötü kötü bakarak. "Elinizin kolunuzun bağlı olması! Düşünüyorum da, kan dolaşımı olmadığı için parmak uçlarınız şişiyordur, sanki patla-

yacaklarmış gibi hissediyorsunuzdur. Sonra ta omza kadar bir ağrı…"

"Siz neden bahsediyorsunuz?"

"Ortalıkta eliniz kolunuz bağlı halde dolaşırken neler hissettiğinizi tasavvur etmeye çalışıyorum."

"Ama benim demek istediğim, bankanın çıkarlarından ötürü elimin kolumun bağlı olmasıydı…"

"Yeter!" diye bağırdı Demba. "Bilmediğiniz, düşünemediğiniz, hissedemediğiniz şeyler hakkında neden ahkâm kesiyorsunuz? Söylediğiniz laflar ağzınızdan çıkar çıkmaz ölüyor, leş gibi kokuyorlar."

"Ne oluyor size? Yolun ortasında böyle patırtı koparmak da neyin nesi? Ben ona sadece bilgi verdim. Dedim ki: Bakın Baron, size mani olmak istemem, ben de hisse senedi aldım, ama ne de olsa riskli bir girişim. Eğer ben…"

"Ne dediniz? Riskli bir girişim mi? Çok iyi. Harika. Siz de riskli bir girişimde bulundunuz yani. Bilinmeyene doğru bir girişim. Değil mi?" Stanislaus Demba öfke nöbetlerinden birine tutulmuştu, kendini zapt etmeye, sakin sakin konuşmaya çalışıyordu. "Öyle değil mi ama, başta tehlikeyi görseniz de korkmuyorsunuz, bunu göze almam lazım, diyorsunuz. Ancak bir yere tutunamadığınız, düşmeye başladığınız anda korkuyor, hem de çok korkuyorsunuz! Ancak o anda... Etrafında olan biten her şeyi iki kat daha net görüyor insan. Alnındaki ter tanelerini hissediyor. Sonra da… ee, sonra ne oluyor? Ne oluyor?"

"Benden ne istiyorsunuz bilmiyorum," dedi Willy Eisner şaşkınlık içinde.

"Öyle mi?" diye bağırdı Demba. "Bilmiyor musunuz?.. O zaman hangi cüretle riskli bir girişimden söz edebiliyorsunuz? Oysa ben, bunu söylediğimde, soğuk soğuk terlemeye başlıyorum, dizlerim titriyor. Ama eminim ki siz bunu her fırsatta söylüyor, söylerken hiçbir şey hissetmiyorsunuz."

"Her insan farklıdır elbet, sevgili Demba," dedi Willy Eisner. "Herkes sizinki gibi bir hayal gücüne sahip olmak zorunda değil. Ama ben..."

"Biliyorum, sizin eliniz kolunuz bağlı. Bir insanın yaşamak zorunda kaldığı dehşet, sizin laf olsun diye söylediğiniz içi boş laflar. Ama eli kolu bağlı olmanın ne anlama geldiğini bir an olsun tasavvur etmeye çalışın. Bir keresinde iğrenç bir ahmağın salak suratının ortasına bir yumruk indirmeyi hayal etmiştim, ama yapamadım! Elim kolum bağlıydı, elim kolum bağlıydı sahiden, işle ilgili sırlar yüzünden değil ama, benim ellerim bileklerimden zincirlenmişti..."

"Hep böyle kanlı canlı mıdır hayalleriniz?" diye sordu huzursuzlanmaya başlayan Eisner. "Şimdi sizden ayrılmak zorundayım. İşler beni bekliyor. Kalın sağlıcakla."

"Bu ne?" diye sordu Demba ve eğilip Willy'nin ona uzattığı ele baktı.

"Size elimi uzatıyorum, yolun ortasında, nasıl desem, çok tuhaf davranışlar sergilemiş olsanız da... Ama görünüşe bakılırsa siz..." Omuz silkti ve gitmeye yöneldi.

"Çok iyi," dedi Demba. "Söylesenize beyefendiciğim, eli kolu bağlı biri karşısındakine elini nasıl uzatabilir! Söyler misiniz bunu bana?"

7

Borsa'nın karşısındaki Café Hibernia öğle yemeğinden önce, saat on bir buçuk ile on iki arasında genellikle çok sessiz olurdu. Sabahları Café Hibernia'ya gürültüyle doluşarak burada kahvaltı eden, iş bağlayan, fikir teatisinde bulunan, aralarda da gazeteleri inceleyen, karıştıran ya da borsa kurları sayfasını koparark gazeteyi iğdiş eden ticari mümessiller, şirket patronları ve borsacılar ordusu öğleye kadar dört bir yana dağılmış olurdu. Kafenin öğleden sonraki müşterileri, domino, bilardo, Tarot ve satranç oyuncuları, ancak saat birden sonra sökün ederdi. O saatte oyun fişlerinden de sorumlu olan -öğle yemeklerinin "garson"u– Franz, bilardo masalarından birine yaslanmış, kafedeki tek müşterilerin, iki gezici mümessilin bitmek bilmeyen iskambil partisini uykulu gözlerini kırpıştırarak izliyordu. Kasadaki kız ise bir parçası kesilmiş Linzer turtasının tabaktaki kırıntılarını didikliyordu.

O sırada kafeye Stanislaus Demba girdi. Şapkasını başından çıkarmadı, ama şehrin iş merkezinin göbeğinde bulunan, müşterilerin genelde sadece bir iki dakikalığına uğradığı, herkesin acelesi olduğu ya da acelesi varmış gibi yaptığı bir kafede aman aman dikkat çekecek bir şey değildi bu.

Demba etrafına bakındı, bir komutanın gözleriyle ortamı taradı, kasanın yakınındaki masayı amaçlarına uygun bulmadı, onu pantomimvari bir el hareketiyle rahat koltuk-

lara davet eden garsonu hiç kale almadan, kafenin bir köşesindeki iki elbise askısı arasında duran masada karar kıldı.

Oturur oturmaz da garson yerlere kadar eğilerek yaklaştı.

"Beyefendi ne emrederler?"

"Bir şeyler yemek istiyorum," dedi Stanislaus Demba. "Neler var?"

"Bir porsiyon salam belki. Nefis soğuk rozbifimiz var!"

Stanislaus Demba düşünüyor gibiydi.

"Sıcak bir şeyler isteniyorsa, *ham and eggs**," diye tavsiyede bulundu Franz, Viyana garsonlarına özgü bir nezaketle; bu garsonlar, müşteriye sanki sıradan bir ölümlüymüş gibi "siz" diye hitap etmeye kıymaktansa dillerini ısırırlardı.

"*Ham and eggs*, bir porsiyon salam, bir porsiyon rozbif, haşlanmış iki yumurta..." diye tekrar özet geçti Franz.

Demba bir süre düşündükten sonra, "Bana *Lehmann'ın Adres Rehberi*'ni getirin diyerek kararını açıkladı.

Besin değeri daha yüksek bir sipariş beklemiş olan garson, "Birinci cilt mi, ikinci cilt mi?" diye sordu şaşkınlıkla.

"İki cildi de."

Garson iki kalın cildi kitaplıktan alıp masaya bıraktı ve bir sonraki siparişi bekledi.

Fazla beklemesi gerekmedi.

"Ansiklopediniz de var mı?"

"Efendim?"

"Ansiklopedi."

"Var efendim. *Der Kleine Brockhaus*."

"*Der Kleine Brockhaus*'u da getirin."

"Beyefendi hangi cildi arzu eder?"

"A'dan K'ya," diye buyurdu Demba.

Garson sözlüğün üç cildini getirdi.

"N, R ve V'ye de ihtiyacım var aslında. Kalan ciltleri de getirin," dedi Demba.

---

* (İng.) Jambonlu yumurta. (ç.n.)

Garson beş cilt daha getirdi. *Der Kleine Brockhaus*'un tamamı Demba'nın masasındaydı.

"Hepsi bu mu? Eksik bir harf yok mu?" diye sordu Demba.

"Hayır. Rafta bir tek ek cilt kaldı."

"Neden onu da getirmiyorsunuz?" diye sordu Demba sabırsızca. "Çalışmalarım için en son bilimsel araştırmalar lazım bana."

Garson ek cildi de getirdikten sonra huşu içinde çekilip gitti. İskambil oynayan iki müşterinin masasına gitti ve eliyle ağzını kapatarak gizemli bir sesle fısıldadı:

"Bu beyefendi gazeteden! Makalesini burada yazıyor."

"Garson!" diye seslendi o anda Stanislaus Demba.

"Beyefendi ne emrederler?"

"Mühendisler için el kitabı da var mı sizde?"

"Maalesef..."

"O zaman bana *Ordu Şemaları*'nı, *Ordu ve Filo Yıllığı*'nı ve askeri el kitaplarından başka ne varsa onları da getirin."

Mümessillerden biri iskambil kâğıtlarını masaya koydu.

"Askeriyeye karşı," dedi Demba'ya bakarak. "Duydunuz mu? *Ordu Şemaları*! Çok iyi, versin ağızlarının payını! Kâğıdı kim dağıtıyor?"

"Askeriyeye *karşı* olduğunu da kim söyledi? Belki de askeriyeden *yana* bir şey yazıyordur. Belki de beyefendi yeterince dretnotumuz olmadığını düşünüyordur," dedi oyun partneri.

"*Gotha Almanakları* da var mı?" diye soruyordu bu arada Demba garsona.

"Elbette."

"Onu da getirin bana."

"Alt tarafı bir makale yazmak için neler de istiyor," dedi mümessillerden biri. "Gazete muhabirlerinin yalapşap yazdığını söylerler bir de."

"*Gotha*'yı istedi," dedi öbürü. "Adam dışişleri bakanıyla ilgili bir eleştiri yazıyor. Ne de olsa bakan, adında *von* ve *zu* olan bir baron."

"Savaş bakanını da hedef almış olabilir. O da bir *Freiherr von*."

Garson Demba'nın masasına *Gotha Almanakları*'nı ve *Baronluk Hanedanları Rehberi*'ni de koydu.

"Tüm ciltler değil ki bunlar!" diye tersledi Demba garsonu. "Diğer ciltleri de getirin bana. Reichsfreiherr Christoph Heribert Apollinaris von Reifflingen'in eski Sebastianların mı yoksa daha sonraki Epirlerin soyundan mı geldiğini ezbere bilecek değilim herhalde?"

Garsonun kafası iyice karışmıştı. Baronların, ezelden beri aristokratların ve sonradan soylu olanların hanedan rehberlerinin yanı sıra *Eski Borsacılar Derneği Yıllığı*'nı da getirdi.

Dünyanın tüm bilgisi ve bilimi Stanislaus Demba'nın masasında dev bir kule oluşturmuş, üniversite öğrencisi bu bilgi burcunun ardında kaybolmuştu. Kirden parlayan şapkasının tepesi görünüyordu sadece. Ama tüm bu kaynaklar Bay Demba'ya hâlâ yetmiyor gibiydi. *Aşağı Avusturya Eyalet Yıllıkları*'nı, *Viyana Belediyesi Yıllıkları*'nı, *Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Saray ve Devlet Kronikleri*'ni ve adı geçen ilk iki eserin bir önceki baskılarını da getirtti.

"Garson," diye seslendi yine her şey önüne gelince. "Raftaki şu kitap ne? Şuradaki, şu siyah, kalın cilt."

"*Yabancı Kelimeler Ansiklopedisi* efendim."

"Onu da derhal getirin! Acilen lazım. Leptoprosopi kelimesinin Almancaya en iyi nasıl çevrildiğini hemen öğrenmem şart. Leptoprosopi! Ya da siz söyleyebilir misiniz bana?"

"Maalesef sö... söyleyemem efem," diye kekeledi kafası iyiden iyiye bulanan garson.

Sonunda Demba ihtiyacı olan tüm kitaplara kavuşmuş gibiydi. İki mümessil iskambil oynamaya, garson da masalarına yanaşıp izlemeye devam etti.

"Garson!" diye bir kez daha seslenen Stanislaus Demba'nın sesi o kadar yüksek çıktı ki kasadaki kız Linzer turtası dilimini elinden düşürdü. "Gar... son!"

"Geldim efendim!" diye seslendi garson ve kitaplığa bir göz attı. Kitaplığın boşaldığını görünce, lekelerle kaplı cam mürekkep hokkasını ve içinde yazı kâğıtlarının bulunduğu karton kutuyu tezgâhın üzerinden aldı, zira müşterinin bir sonraki isteğini tahmin ettiğini düşünüyordu.

"Garson! Nerede kaldınız!" diye seslendi Demba.

"Geldim. Beyefendi mürekkep, tüy kalem ve kâğıt mı buyurdu?"

"Hayır," dedi Demba. "Bir porsiyon salam, iki haşlanmış yumurta, ekmek, bir şişe de bira getirin bana."

Garson istenilenleri getirdi ve bir süre Stanislaus Demba'dan görülebilen tek şey, lokmaların çiğnenme ritmiyle inip kalkan, kitap duvarının ardında ucu bir görünüp bir kaybolan şapkasıydı.

Mümessillerden birinin dişi ağrıyordu, adam garsona, kafenin tüm pencerelerinin kapalı olup olmadığına bakmasını söyledi. Franz bu isteği de yerine getirdikten sonra Bay Demba yemeğini yerken onunla biraz sohbet etmesinin görevi olduğunu düşündü.

"Bazı beyefendiler o kadar nazenin ki en ufak bir esintiye bile gelemiyorlar," diye söze başlayarak mümessili gösterdi.

Stanislaus Demba garson yanına gelir gelmez yemek yemeyi kesmişti. Bıçağını ve çatalını şangırtıyla masaya bıraktı ve "Lumbago – Nebatat" cildinin üzerinden başını kaldırıp gözlüğünün ardından garsona hışımla baktı.

"Ne istiyorsunuz?"

"Penceleri kapatmak zorunda kaldım, çünkü şuradaki beyefendi..."

Lafının gerisini getiremedi.

"İster açın ister kapatın, bana ne!" diye bağırdı Demba. "Ama yemek yerken beni rahatsız etmeyin!"

Franz telaşla uzaklaşarak tezgâhın arkasında gözden kayboldu ve ancak Stanislaus Demba "Hesap!" diye seslenince ortaya çıktı.

"Beyefendi neler almıştı? Bir porsiyon salam, iki haşlanmış yumurta, bir şişe bira... ekmek? İki? Üç dilim?"

"Üç."

"Bir kron seksen, iki altmış, üç otuz altı, üç kron kırk iki lütfen..."

Demba gözleriyle masayı işaret etti. Masanın üzerinde üç kron, birkaç da nikel para duruyordu.

Sonra ayağa kalkıp kapıya gitti. Caddeye çıkmadan önce dönüp garsona baktı ve hoşnutsuz bir yüz ifadesiyle şunları söyledi:

"Ben aslında burada, insanlığın yirminci yüzyılın başında eriştiği bilgi düzeyi hakkında önemli bir doktora tezi yazacaktım. Ama burası benim için biraz fazla gürültülü."

8

Steffi Prokop eve gelince Stanislaus Demba'yı oturma odasında sabırsızca beklerken buldu.

"Selam!" dedi. "Çok oldu mu geleli?"

"Saat on ikiden beri bekliyorum!" dedi Demba.

"Geç kalmam benim suçum değil. Yazıhaneden on ikiden bir dakika önce bile çıkmama izin verilmiyor. Mürekkep lekelerini parmaklarımdan çıkarmam da tam on dakikamı alıyor. Ama şimdi saat üçe kadar vaktim var."

Şapkasını, ceketini, sokağa çıkarken başına mutlaka örttüğü gri tülü hızla çıkardı. Sonra önlüğünü taktı ve Demba'nın şapkasını masadan aldı.

"Ee? Pelerinini çıkarmayacak mısın?" diye sordu. Demba üstünde peleriniyle oturuyordu.

Demba başını hayır anlamında salladı.

"Hayır! Bırak kalsın. Üşüyorum."

"Üşüyor musun? Daha da neler. Bugün hava soğuk değil ki. Dışarıda, açık havada oturulabiliyordu."

"Ben üşüyorum," dedi Demba. "Hastayım. Ateşim var galiba."

"Zavallı Stanie!" dedi Steffi, oynarken düşen ve "uf olan" bir çocuğu teselli ediyormuş gibi acıma ve kaygı dolu bir sesle. "Zavallı Stanie hasta olmuş, ateşi çıkmış. Zavallı

Stanie." Sonra ses tonunu değiştirdi ve "Yemeğe kalıyorsun, değil mi?" diye sordu.

Demba başını iki yana salladı.

Steffi kapıyı açıp yan odaya seslendi: "Anne, Bay Demba yemeğe kalıyor!"

"Hayır!" dedi Demba sertçe, adeta sinirlenerek. "Nereden çıkardın şimdi bunu!"

"Vanilya soslu hamur tatlımız var bugün," dedi Steffi Prokop Demba'yı heveslendirmek için.

"Hayır, teşekkür ederim. Olmaz," dedi Demba.

"Sahiden hasta olmalısın Stanie, şimdi inandım," dedi Steffie gülerek. "İştahın hep yerindedir çünkü. Dur, bir bakayım sana."

Demba'nın nabzına bakmak için elini pelerinin altına soktu. Ama Demba'nın elini tutmaya çalışırken hızla itekleninceiki adım geriye doğru sendeledi ve yere düşmemek için şifoniyere tutundu.

Demba ayağa fırlamış, bembeyaz bir suratla karşısında duruyordu.

"Sen nereden biliyorsun?.." diye tısladı Steffi'ye kötü kötü bakarak. "Kim söyledi benim..."

"N'oldu? Beni neden ittin? Neyin var Stanie?"

Demba genç kıza şüpheyle baktı; derin derin soluyor, tek söz söylemiyordu.

"Nabzına bakacaktım," dedi Steffi Prokop perişan bir sesle.

"Ne?"

"Nabzına bakmak istemiştim. Sense beni ittin!"

"Ha, nabız." Stanislaus Demba yavaş yavaş yerine oturdu. "Tamam o zaman. Ben de sandım ki..."

"Ne sandın? Söylesene, ne sandın?"

"Hiç. Görüyorsun işte, hastayım." Demba susup gözlerini masaya dikti. Yan odadan tabak çatal şıngırtısı geliyordu. Steffi'nin annesi öğle yemeği için masayı kuruyordu.

Steffi Prokop incecik çocuk kolunu Demba'nın omzuna koydu.

"Neyin var Stanie? Anlat bana."

"Bir şey yok Steffi. Ciddi bir şey değil en azından. Yarın her şey geçecek, öyle ya da böyle."

"Anlat hadi. Bana söyleyebilirsin."

"Yok bir şey. Sahiden."

"Ama bana bir şey anlatmak istiyordun. Telefonda söyleyemediğin önemli bir şey."

"Bir önemi kalmadı artık."

"Ne söyleyecektin Stanie?"

"Ah, hiç işte. Yarın sabah gideceğimi."

"Öyle mi? Nereye?"

"Henüz bilmiyorum. Sonja nereye isterse. Dağlara belki ya da Venedik'e."

"Sonja Hartmann'la mı gidiyorsun?"

"Evet."

"Uzun süreliğine mi?"

"Sonja'nın ne kadar vakit ayırabildiğine bağlı. Sanırım iki ya da üç haftalığına."

"Aranız düzeldi mi? Kavga etmiştiniz hani?"

"Her şey yolunda."

"Üç hafta ha. Lehçeye çevirdiğin o eğlenceli romanın parasını aldın o zaman. Romanda şöyle yazıyordu hani: 'Kontes, kızınızın sadece altı saatlik ömrü kaldı, belki de daha az.' Bunu okuyunca o kadar gülmüştüm ki. Parayı nihayet yolladılar mı sana? Evet? Cevap versene! Şu anda ne düşünüyorsun Stanie?"

Demba başını kaldırıp dalgın dalgın baktı.

"Ne düşünüyorsun? Venedik'i mi?"

"Hayır. Seni."

"Hadi canım, yalan söyleme. Beni umursamadığını gayet iyi biliyorum. Sana göre ben fazla genç, fazla aptal, fazla..." Steffi Prokop aynaya bir bakış fırlattı. Sağ yanağının

tamamı koyu kırmızı bir yanık iziyle kaplıydı. Yıllar önce, Steffi henüz çok küçükken annesi, pek çok Viyanalı kadının âdeti olduğu üzere ateşi harlandırmak için ocaktaki kömürün üzerine benzin dökmüştü. O sırada çocuk kucağındaydı ve alevler annesinin elbiselerini sarınca, Steffi de hayatı boyunca taşıyacağı bir hatırayla damgalanmıştı. Yanık izinin yüzünü çirkinleştirdiğini biliyordu. Tülünü örtmeden asla çıkmazdı sokağa.

"Hadi anlat bana derdini. Havalara bakıp durma öyle."

"Yok bir şeyim çocuk. Şimdi gitmem lazım zaten. Keyfin yerinde mi diye bakmaya geldim."

"Hadi canım sen de!" dedi Steffi Prokop sinirlenerek. "Keyfim yerinde mi diye bakmaya gelmiş! Çok umurundaydı sanki! Hem bana 'çocuk' deyip durma. On altı yaşındayım ben. Bana her şeyi anlatabilirsin. Bir derdin var, biliyorum. Ah, seni çok iyi tanırım ben Stanie, kimse seni benim kadar iyi tanıyamaz. Bir sıkıntın varsa bana gelir, havaya bakarsın. Kendini berbat hissettiğinde, öfkelendiğinde, başın belaya girdiğinde de hep bana gelirsin. Sonja sana o mektubu yazdığında da bana geldin. Eskiden bizde kalırken, odanda üşüdüğün zaman da buraya, bu odaya gelirdin, çünkü burası hep sıcak olurdu. Odamda volta atar, ders çalışırdın ya da eski Yunanlardan alıntılar yapardın, *'Integer vitae...'* – devamı nasıldı?"

"*Integer vitae scelerisque purus...*"* dedi Demba dalgın dalgın.

"Evet, *lerisque purus*. Aynen öyle. Ben de köşede oturur, ödevlerimi yapardım, muhasebe, matematik, mal bilgisi... aklından neler geçiyor Stanie? Beni dinlemiyorsun bile. Niye masaya bakıp duruyorsun öyle? Hayal âleminde misin?"

"Evet. Belki de hayal âlemindeyim," diye fısıldadı Demba. "Tüm bunlar bir rüya olsa gerek. Paramparça, yaralar

---

* Steffi'nin Yunanca sandığı, aslında Latince olan deyiş, "bütün kötülüklerden azade temiz ve lekesiz bir hayat" anlamına gelir. (ç.n.)

içinde bir hastane yatağında yatıyorum ve sen, sesin, bu oda, hepsi son anlarımdaki sayıklamalar sadece."

"Stanie! N'oluyor? Neler söylüyorsun?"

"Belki de tam şu anda bir ambulansta götürülüyorum ya da bahçedeki o fındık ağacının altında, yerde yatıyorum hâlâ, omurgamı kırdım, ayağa kalkamıyorum ve son anlarımda yüzler, hayaller görüyorum..."

"Stanie, Tanrı aşkına, beni korkutmak mı istiyorsun? Başına ne geldi?"

"*Integer vitae scelerisque purus,*" diye fısıldadı Demba.

"Korkutma beni," diye sızlandı Steffi. "N'oldu? Anlat artık."

"Sus! Biri geliyor," dedi Demba telaşla.

Bayan Prokop başını kapının aralığından uzattı.

"Rahatsız etmiyorum ya?" diye sordu şakalaşır gibi. "Nasılsınız Bay Demba? İyisiniz değil mi? Steffi, çorba soğuyor diyecektim. Bay Demba, bir lokma bir şey yemeyecek misiniz bizimle?"

"Teşekkür ederim hanımefendi, yedim ben."

"Anne!" dedi Steffi. "Siz başlayın, benimkini ayırırsın. Gelirim birazdan. Bay Demba'yla bir şey konuşmamız lazım."

"Hadi konuş artık!" dedi Steffi, Bayan Prokop kapıyı kapatınca. "Çok vaktim yok. Bir saat sonra yazıhaneye dönmem lazım."

Demba mahcup bir kahkaha attı.

"Az önce bana ne oldu bilmiyorum. Bu öğleden önce de çok iyi değildi moralim, ama bir an olsun pes etmemiş, yılgınlığa kapılmamıştım, oysa neye elimi attıysam ters gitti. 'Neye elimi attıysam' lafı da çok komik bu arada." –Demba kesik kesik güldü.– "Dil çok eğlenceli olabiliyor bazen. 'Elimi attım' dediysem, tam öyle değil aslında. Şöyle diyelim: 'neye dokunduysam' – hayır, 'elime aldıysam' – yok, yine olmadı! Lanet olsun, her şey, 'girişiğim her şey' – doğrusu bu!

Her şey parmaklarımın arasından kayıp gitti – diyecektim az kalsın bak yine! Kendi dilim bile dalga geçiyor benimle. Neye el attıysam parmaklarımın arasından kayıp gitti. Mükemmel. Sahiden mükemmel! Dilin kara mizahı! Ama tam öyle değildi, şunu demek istemiştim: Bu öğleden önce girişti-ğim her şey başarısızlığa uğradı."

"Söylediklerinden hiçbir şey anlamadım Stanie."

"Anlamayacak ne var bunda. Bugün her şey ters gitti. Ama henüz cesaretimi yitirmiş değilim, tek söylediğim bu. Sadece az önce kendimi kaybettim. Bir an duygusallaşır gibi oldum. Öyle değil mi? Sana bir itirafta bulunacağım: Az kalsın başımı kucağına koyup ağlayacaktım. O kadar kötü hissediyordum. Üstelik de nedensiz yere. Sahiden. O kadar da trajik bir durum yok yani."

Kızın yüzüne çekinerek baktı, birkaç kez mahcup mahcup öksürdü, sonra devam etti:

"Hayatta güvendiğim tek insan sensin Steffi. Zekisin, cesursun ve ketumsun. Bana ancak sen yardım edebilirsin. Az önce biraz tuhaf davrandım, değil mi? Ama bir anlık bir zafiyetti, geçti şimdi. Bu meseleyi şu kadarcık olsun önemsediğimi sanma sakın."

"Ne olup bittiğini anlat ama artık Stanie," dedi iyiden iyiye ürken kız.

Demba derin bir nefes aldı.

"Ben… kısacası: Polis peşimde!"

"Polis!" Steffi Prokop ayağa fırladı.

"Bağırmasana! Evi ayağa kaldıracaksın," diye uyardı Demba.

Steffi kendini zapt etti, sesini iyice alçaltarak belli belirsiz bir fısıltıyla sordu:

"Ne yaptın?"

"Bir suç işledim, çocuk," dedi Stanislaus Demba umursamaz bir sesle. "Bunu inkâr edecek değilim. Ama bu yüzden utanıyor da değilim. Gayet sakin bir biçimde anlatabi-

lirim. Aklım ve mantığım yaptığım şeyi tasvip ediyor. Ama polis etmiyor."

"Bir suç."

"Evet, yavrum. Üniversite kütüphanesinin üç kitabını bir antikacıya sattım. Daha doğrusu, sadece ikisini sattım. Üçüncüsünü bu sabah bedavaya verdim. Dehşete düşmüş gibi bakma bana öyle. Şimdi beni hor görüyorsundur tabii. Anlatmaya devam etmemin de bir anlamı yok o zaman."

"Bunu neden yaptın Stanie?"

"Tanrım! Neden! Calpurnius Siculus'un pastoral şiirleri ve *Hapax legomena*'sıyla ilgili bir inceleme yazıyordum. Calpurnius Siculus'un kullandığı, anlamları tartışmalı olan ve Roma dönemi edebiyatında ondan başka kimsede rastlanmayan birkaç tarım kavramı hakkında bir çalışma. Bunun için de bazı kaynaklara ihtiyacım vardı. Bazılarını üniversite kütüphanesinden ödünç aldım. Ama kütüphaneci, çok değerli üç eski baskıyı eve götürmeme izin vermedi. Oysa o kitaplara ihtiyacım vardı, ben de onları paltomun içinde aşırıverdim."

"Şimdi de polis seni..."

"Bu yüzden mi? Yok canım. Bu olayın üstünden bir sene geçti. Ve üniversite kütüphanesinde kimse kitapları arayıp sormadı bile. O kitapları isteyen biri çıksaydı, eksiklikleri fark edilirdi belki. Ama benden önce en son on yıl önce birine lazım olmuşlardı, bunu bana kütüphane görevlisi söyledi. Bu üç kitabı alıp götürdüm işte. İncelememi üç ay içinde yazıp bitirdim. Sonra da önemli bir akademik dergide yayımladım. Epey dikkat çekti. Farklı bir yorum kattığım bir kelime büyük bir tartışma yarattı. Beni övenler de oldu, kıyasıya eleştirenler de. Bir sürü mektup aldım. Erlangen'deki Profesör Haase ve Graz'daki Profesör Mayer tezimi destekledi, Göttingen'deki meşhur Riemenschmidt ise araştırmamın keskin bir zekânın ürünü olduğunu söyledi. Dürüst olmak gerekirse, doğruyu bul-

mam keskin zekâm sayesinde olmadı aslında. Araştırmam antik dönemdeki çiftçilik kavramlarıyla ilgiliydi. Anam babam, ninem dedem çiftçiydi, o yüzden böyle şeyleri hissedip kavramak kanımda var benim.

Makale için bana ödenen para anca mürekkep, kalem ve kâğıt masrafını karşıladı, bir de yazarken içtiğim sigaraların birkaçını belki. Çevirdiğim hizmetçi romanından bunun tam on iki katını kazandım. Buna karşılık kitaplara el koydum. Kimi mahrum ettim ki onlardan? Üniversite kütüphanesinin karanlık bir köşesinde hiçbir işe yaramadan tozlanmaya devam edeceklerdi, varlıklarının tek kanıtı kütüphane kataloğuydu."

"Ama polis, Stanie! Polis!" diye inledi Steffi Prokop çaresizlik içinde.

"Ah, polis! Durum bundan ibaret olsaydı, hiç dert etmezdim polisi, sana onlar yüzünden gelmezdim. Hayır. Sebep başka. Mesele bu kadar basit değil. Her şeyi anlatacağım sana. Rahat rahat anlatabilirim artık. Dinle."

Ama konuşmaya devam etmek yerine pencereye gitti, dışarıya bakarak kendi kendine usulca ıslık çaldı.

"Ee?" dedi Steffi Prokop.

Demba ona döndü.

"Evet. Nerede kalmıştım? O üç kitap, evet. İkisini altı ay önce sattım. Borçlarım vardı. Johannes Sokağı'ndaki, Weihburg Sokağı'ndaki antikacılara götürdüm onları. Ama oralardaki antikacılar kitapları almaya yanaşmadı. Milletin bir şeyden anladığı yok. Eski baskılara para bağlamak kimsenin işine gelmiyor. Hatta içlerinden biri kitapları kilo fiyatından almaya kalktı.

Sonra tesadüfen Heiligenstadt'taki bir kitapseverin, biraz eskici biraz koleksiyoner olan eksantrik birinin adını öğrendim. Dükkânına gittim. Adam sahiden kitaptan anlıyordu. Kitaplardan biri için bana elli kron verdi; bir ay sonra parasız kalınca tekrar gittim ve ikinci kitaba kırk beş kron verdi.

Kitaplar daha çok para ederdi, özellikle de ikincisi, ama verdiği fena bir para değildi.

Üçüncü kitabı satmak istemedim. Muhteşem bir baskı, on yedinci yüzyıl, Amsterdam'daki Offizin Enschede & Söhne'nin bu Calpurnius Siculus baskısının, derkenarları, dipnotları, haşiyeleri, Aart van Geldern'ın çizdiği bir de iç kapak gravürü vardı. Cildi yarı değerli taşlarla ve fildişi oymalarla süslüydü ki sırf bu yüzden bile çok kıymetliydi.

Kitap bende kalsın istiyordum. Meteliğe kurşun attığım halde kitabı satmadım nitekim. Genelde parasızdım zaten. Ocakta bir keresinde o kadar parasız kaldım ki, o kış kıyamette paltomu mecburen rehinciye bıraktım. Ama yine de satmadım kitabı.

Ta ki dün Sonja'nın olayını öğrenene kadar. Sana bunu da anlatmam lazım. Her şeyi anlatacağım sana. O kadar yoruldum ki Steffi, tüm bunları anlatmak bana iyi geldi. Son zamanlarda Sonja'yla sık sık kavga ettiğimizi biliyorsun. Eskisi gibi değildi artık. Ama çok üstünde durmuyordum, çünkü Sonja'nın bazen heyheylerinin tuttuğunu biliyordum. Weiner'le görüşmesine de karışmadım. Bende öyle bir kibir var işte. Şu Weiner'in herhangi bir şeyi elimden alabilmesi mümkün mü ki? – diye düşünüyordum. Şu Weiner, benden ha? Kendini beğenmiş saman kafanın teki. Üzerinde durmaya değecek tek bir kelime ya da fikir kırıntısı çıktığını görmedim ağzından. Ayrıca korkak, sinsi ve bencildir. Herifin ne kadar değersiz biri olduğunu varsın Sonja kendisi anlasın, diye düşünüyordum.

Neyse, dün akşam Sonja'ya gittim. Evde yoktu. Ama masanın üzerinde iki valiz duruyor. Kapıcı kadına soruyorum. 'Evet, küçükhanım seyahate çıkıyor,' diyor. 'Öyle mi,' diyorum. 'Nereye gidiyor ki?' Bilmediğini söylüyor. O kadar şaşırdım ki. Tatil zamanı da değil, diye düşünüyorum. Bir yere gidecek olsa söylerdi bana. Odada etrafıma bakınırken, üzerinde Cook & Son yazan büyük bir zarf görüyorum.

Zarfı alıp açıyorum. İçinde iki bilet defteri var. Biri Sonja adına, diğerinin üzerinde de Georg Weiner, *stud. jur.** yazıyor.

Beynimden vurulmuşa döndüm. Arabanın altında kalan ya da şok geçiren biri de öyle hissediyordur herhalde. Daireden kendimi nasıl dışarı attığımı, merdivenlerden nasıl indiğimi bilmiyorum. Yarım saat boyunca Sonja'nın dairesinin etrafındaki sokaklarda dolandım durdum ve o semti avucumun içi gibi bildiğim halde yolumu şaşırdım.

Sonra biraz sakinleştim ve Sonja'yı aramaya çıktım. Önce kafeye gittim. Sonja handiyse her gün kafeye gider, hiç sevemedim bu huyunu. O kadar çok söyledim ki ona: Bir kadın kafeye gitmemeli. Bir kadını görebilmek için dört kat merdiven çıkmalı insan, kalbi deli gibi çarparak kapısının ziline basmalı. Ama onu evde bulamamalı, boşu boşuna gelmiş olmalı. Ve ancak hayal kırıklığı içinde merdivenlerden inerken anlamalı onu sevdiğini. Ama insanın canı istediğinde görmek için kafeye gittiği ve *Simplizissimus* ya da *Tagblatt* gibi orada eliyle koymuş gibi bulduğu bir kadın değerini yitirir ve sıradanlaşır.

Sonja'nın müdavimi olduğu dört kafe var. Saat dokuz ila on arasında genellikle Café Kobra'dadır, orada birkaç ressam ve mimarla muhabbet eder. Ama dün dört kafenin dördünde de yoktu. Yazıhaneden bir iş arkadaşına rastladım sonra, seyahatten onun da haberi vardı. Sonja'nın Weiner'le birlikte Venedik'e gitmeye hazırlandığını teyit etti.

Saat onda tekrar dairesine gittim, ama yine evde bulamadım. Saat bire kadar apartmanın önünde volta attım. Bir türlü gelmedi, saat biri geçerken hâlâ ortada yoktu, o zaman anladım ki, boşuna bekliyorum. Weiner'in Liechtenstein Caddesi'nde döküntü bir garsoniyeri var, asıl orada beklemem gerekirdi.

---

* Hukuk öğrencisi. (ç.n.)

Bu arada meseleyi enine boyuna düşünmek için yeterince zamanım olmuştu. Sonja'nın bunu neden yaptığını düşündüm. Georg Weiner'e bayılıyor olamazdı, orası kesindi. Herifin hiçbir özelliği yoktu. Aşağılık bir insan türüydü. Arada bir poker oynaması, görüp görebildiğim tek zihinsel faaliyetiydi ki pokerde de çoğu zaman kaybediyordu. Onu tanımıyorsun, ama ben onunla ne zaman karşılaştıysam, nasıl biri olduğunu bilmeden çok önce de, elimde olmadan hep şöyle düşündüm: 'Bu mandril basbayağı insan gibi yürüyebiliyor.' Ama biliyor musun, kin ve garezden değil, sahiden şaşırıyordum öyle dik yürüyebilmesine ve onun için zor olmalı, niye böyle eziyet çekiyor ki, dört ayağı üzerinde yürüse ya, diye düşünüyordum. Ve şimdi bu mandril Sonja'yı elimden almaya kalkıyor. Gülsen yeridir aslında. Ama Sonja onunla gidiyor işte. Bunun tek nedeni o gezi olabilir. Sonja'nın en büyük tutkusu seyahat etmektir. Dünyayı gezip görmek istiyor, nasıl, kiminle, umurunda değil; onu alacak olsalar, gemiye tayfa olarak binerdi, makinist olarak binerdi, ya da başka çaresi yoksa el bagajı olmaya bile razı olurdu. Bu tür meselelerde çocuk gibidir. Birlikte bir yerlere gitmemiz için kaç kere yalvardı bana, ama seyahat masraflarını karşılayacak birkaç yüz kronum olmadı hiç. Georg Weiner'in parası var. Babası Leopoldstadt'ta deri tüccarı. Bunları düşününce anladım ki, bugün bir yerden üç yüz kron bulursam, Sonja derhal bırakır Weiner'i ve benimle gider."

"Stanie!" dedi Steffi Prokop. "Ciddi misin sen?"

"Elbette."

"Sonja hakkında nasıl böyle düşünürsün? Onun tek derdinin para veya bir seyahat veyahut başka bir şey olduğuna nasıl inanırsın? Sonja adamdan hoşlanıyor. Onunla baş başa olmak istiyor."

Stanislaus Demba güldü.

"Kiminle? Georg Weiner'le mi? Onu hiç görmediğin belli oluyor."

"Stanie, çok zekisin, ama yine de çocukça düşünüyorsun. Kadınlar siz erkeklerden farklıdır. Çirkin bir kadın itici gelir size. Ama bir kadın bir erkeği kamburu olsa da, çirkin olsa da, aptal olsa da sevebilir. Bir erkeği tam da aptal olduğu için sevebilir bir kadın. Sen bunu anlayamazsın. Cüzdanın binlik banknotlarla tıka basa dolu olsa bile gitmez Sonja seninle."

"Demek öyle," dedi Demba. "Sen benden iyi biliyorsun yani. Ben de sana diyorum ki, benimle gidecek. Gidip konuştum onunla, bana söz verdi." Demba sandalyeye yaslanıp zaferinin tadını çıkardı.

"Sahi mi? Öyle mi dedi sana?" diye sordu Steffi.

"Tabii ki."

"Şimdi acıdım ona," diye usulca fısıldadı Steffi Prokop. "Devam et."

"Evet, parayı nereden bulacağımı düşünürken aklıma kitap geldi. Kitap çok para eder. Altı yüz ya da sekiz yüz kron belki.

Eve gittim, ama yatmadım. Bütün gece hiç uyumadan kitabı okudum. Her bir ahşap gravürle vedalaştım. Çok bağlanmıştım bu kitaba. Ve bu sabah erkenden kitabı Heiligenstadt'a götürdüm.

Tüccar, Kletten Sokağı 6 numarada oturuyor. Heiligenstädter Caddesi'ndeki üçüncü durakta iniyorsun, soldan ilk sokağa girdikten sonra dört beş dakika yürüyorsun. Daracık cephesine iki pencerenin anca sığdığı, iki katlı küçük bir banliyö evinde oturuyor. Oraya daha önce de bir kere gittiğim halde evi epeyce aradım ve ancak üçüncü kez önünden geçerken buldum. Yakınlarda bir yerde bira fabrikası olmalı, zira öteden beri katlanamadığım ağır bir malt kokusu sinmiş tüm sokağa. Sinirimi tepeme çıkarır bu koku.

Neyse, birinci kata çıkarken burnumu elimle kapattım, çünkü malt kokusu binanın içine de sızmış, beni merdivenlere kadar takip etmişti.

Zile bastım, bir süre bekledim, tekrar zile bastım, sonra içerde adımlar duydum ve bir sesin 'Tamam, tamam, geldim,' dediğini. İhtiyar, kapıyı bir parça aralayıp baktı. Beni tanıyınca kapının zincirini çıkardı. İçeri girdim, çalışma odasına gittik.

Bu çalışma odası benim şimdiye kadar gördüğüm en tuhaf yer. Yatak odası, yazıhane, müze, dükkân, hepsi birden ve belli ki aynı zamanda da atölye – herif tablo da restore ediyor. En seçkin antika mobilyalar ile eski püskü eşyalar karman çorman bir arada. Mesela. Fındık ağacından bir dolap var, muhtemelen erken Barok, koyu renk kakmaları harikulade, ama ihtiyarın kıyafetleri bu dolapta değil, kırık dökük, kapaksız bir çamaşır sepetinde. Yaprak oymalı, bir zamanlar yaldızlı olduğunu düşündüğüm, hanedan armalı güzel bir yatak duruyor odada, ama sahibi odanın köşesindeki kirli, kırmızı şiltede yatıyor. İhtiyarın üstü gül ağacından Fransız bir meşe yazı masası var, ama üzerinde kalitesiz camdan bir mürekkep hokkası duran dingildek bir masada çalışıyor. Büyüteci, bir yığın kâğıt, alım satımlarının kaydını tuttuğu defteri de o masada. Ve odanın her yanında gümüş şamdanlar, eski baskılar, kristal bardaklar, porselen biblolar. Bir köşede, sedef kakmalı abanoz ağacından bir 'Kutsal Mezar' da duruyor. Bunu ucuza kapatmış olmalı, bir an evvel de satmak istiyordur herhalde, zira Galiçyalı bir Yahudi olarak 'Kutsal Mezar'dan pek hazzettiğini sanmam.

Çalışma odası böyle işte. Koleksiyonculuğun anlamsız ve boş bir uğraş olduğu duygusunu veriyor insana. En güzel, en kıymetli parçalarla dolu oda, ama yine de kasvetli bir havası var; yedi kişilik bir işçi ailesinin iki ranzalı izbesi bile daha zevklidir.

Bu odaya götürüyor beni ve fazla soru sormadan kitabı elimden alıyor. Sayfalarını karıştırıyor, başını sallıyor, büyüteciyle inceliyor ve 'Bunu nereden buldunuz?' diye soruyor.

'Bir müzayededе,' diyorum. Başını sallıyor yine, oturuyor ve kitabı okumaya başlıyor. Sonra, 'Kitabı neden satıyorsunuz? Sırf para için mi?' diye soruyor. Galiçya aksanıyla konuşuyor, taklidini yapamam sana, ama biliyorsun işte onları. Çok sefil bir intiba uyandırmazsam bana daha fazla para vereceğini düşünerek, 'Hayır. Eski baskılardan pek hazzetmiyorum artık. Kendimi seramiklere verdim şimdi. Çinilere,' diyorum.

Aklıma neden özellikle de seramiklerin geldiğini bilmiyorum. Aynı şekilde, Limoges emayları veya Satsuma vazoları da diyebilir, müze ve sergilerden bildiğim herhangi bir nesnenin adını söyleyebilirdim.

Başını sallıyor, çamaşır sepetine gidiyor ve bir süre karıştırdığı eski kıyafet yığınının arasından antika bir İran çinisi çıkarıyor: Başında mavi sarığı, eline tünemiş bir şahinle beyaz atına binmiş bir avcı tasviri. Lale tarlasındaki avcının beyaz atı hiçbir laleyi ezmemesi gerektiğini biliyormuş gibi zarifçe havaya kaldırmış bacaklarını.

'Buna ne istiyorsunuz?' diye soruyorum. Ama o 'boş ver' gibilerden elini sallıyor sadece ve çiniyi tekrar çamaşır sepetine koyuyor. Kandıramamıştım onu. Meteliğe kurşun atan bir fukara olduğumu hemen anlamıştı.

Sonra kitabın sayfalarını karıştırıyor yine ve 'Buna ne istiyorsunuz?' diye soruyor.

'Siz bilirsiniz değerinin ne olduğunu,' diyorum.

Başını oynattı, gözlerini kıstı ve yine kitabı karıştırmaya başladı. Beyaz bir keçisakalı vardı, ama yine de anlaşılıyordu çenesiz olduğu. Bilirsin işte: Bazı insanların çenesi yoktur. Boyunları ağızlarının hemen altından başlar. Tavuğa benzerler. Weiner de onlardan biri. Bu gibilerin ya sakalları vardır ki çenenin eksikliği o zaman daha az belli olur, ya da eğer suratları sinekkaydı tıraşlıysa, aptal görünürler. Bir tür atavizm bu galiba. İkinci ile üçüncü buz çağı arasındaki insanlar böyleymiş. Hayır, şaka yapmıyorum, tarihöncesi

insanla ilgili bir makalede okudum bunu. Çenesi olmayan insanlar bana çok itici gelir. Ve ihtiyara bakarken çılgınca bir fikre kapılıyor, belki de bu çenesizlerin dünyanın geri kalanına karşı gizli bir ittifak kurduklarını, belki de yaşlı eskicinin Georg Weiner'le anlaştığını ve Sonja'yla birlikte İtalya'ya gidememem için kitabı çok ucuza kapatacağını düşünüyorum.

Bunu sana söylediğim için deli olduğumu düşünüyorsundur şimdi. Saçma olduğunu biliyordum tabii, öylesine bir düşünceydi işte. Nitekim ihtiyar kuruntularımı boşa çıkardı. Kitap için bana iki yüz otuz kron teklif etti, iki yüz kırk kronda anlaştık. Bu kadar yüksek bir meblağ beklemiyordum. Bilmelisin ki, eski baskılara çok az para verirler, çünkü koleksiyoncular diğer antikalara çok daha fazla ilgi gösterir. İki yüz kırk kron makul bir fiyattı, gayet memnundum.

İhtiyar, parayı getirmek için öbür odaya gitti, ama hemen döndü ve gergin bir suratla bir şey aramaya koyuldu. Sandalyeleri öteye beriye itti, masanın çekmecesini karıştırdı, çamaşır sepetinin altını üstüne getirdi. Sonra, parasını muhafaza ettiği kutunun anahtarını bulamadığını söyledi. Bir çilingir çağırmaktan başka çaresi yokmuş, biraz bekleyebilir ya da şimdi gidip yarım saat sonra gelebilirmişim. Bekleyeceğimi ama elini çabuk tutmasını söyledim.

Tekrar yan odaya gitti, biriyle konuştuğunu duydum, az sonra yeğeniyle, saçları lüle lüle sıska bir delikanlıyla döndü; söylediğine göre yeğeni çilingir çağırmaya gidiyordu. Beklemeyi kabul etmem büyük bir aptallıktı. Bekleyemeyeceğimi söyleyip parayı hemen almakta ısrar etseydim, bu işin sonu buraya varmazdı herhalde.

Ama gitmedim, kaldım, ihtiyar da bana bu arada elindeki parçalardan birkaçını gösterdi: Bakır emay bir hardal kabı, rengârenk boyanmış bir ahşap biblo, manzara resimli bir Delft vazo ve içinde makaslar, cımbızlar, her tür kozme-

tik araç gereç, nedense bir de pergel olan akik bir manikür seti; on sekizinci yüzyıldaki bir süs bebeğinin pergeli hangi amaçla kullandığına epey bir kafa yorduğumu hatırlıyorum. Orada uzunca bir süre beklediğim halde içime hiç kuşku düşmemesi, suç işlediğimi bir an bile düşünmememle ilgili. Yaptığım şey, ancak sonradan ve yavaş yavaş bir suça dönüştü. Kitabı üniversite kütüphanesinden alıp eve götürmüştüm. Ama hırsızlık yapıyormuş gibi değil de, aptal kütüphaneciye bir oyun oynuyormuşum gibi gelmişti; zaten niyetim kitapla işim biter bitmez onu iade etmekti. Sonra uzunca bir süre bende kaldı kitap, ödünç alınan kitaplar nadiren geri verilir zaten, kitaplar bir anlamda sahipsizdir. Kitabın sahibi defalarca geri ister kitabını, ama sonunda ya pes eder ya da unutur gider. Ahlaklı ve dürüst insanlar bile kütüphanelerini bu yöntemle düzüyorlar. Üstelik beni kimse uyarmamıştı, kitap hep bendeydi, her gün elimin altındaydı ve bir süre sonra adeta kendiliğinden benim olmuştu. Tertemiz bir vicdanla götürmüştüm onu antikacıya. Kütüphanenin damgasını çoktan kazıyıp çıkarmıştım zaten, ama bunu da kötü bir niyetle değil, bir kitabın önceki sahibinin ekslibrisini sırf beğenmediğin için kitaptan çıkarırsın ya, o sebeple kazımıştım. Ama ihtiyar antikacı kitabı büyüteciyle incelerken kütüphane damgasının izini görmüş olmalı. Daha birkaç ay önce ona diğer kitabı satarken de bir şeylerden şüphelenmiş olabilir. Neyse, uzatmayayım, kapı çaldı, ihtiyar kapıyı açmaya gitti ve odaya iki adamla birlikte döndü. Parmağıyla beni gösterdi: 'İşte bu.' Adamlardan biri elini omzuma koydu ve 'Kanun namına sizi tutukluyorum,' dedi.

O an öyle korktum ki, neler olup bittiğini anlayamadım bile. İhtiyar Yahudinin beni tuzağa düşürdüğünü sezer gibi oldum sadece. Çenesiz suratına bakınca bir anda sinir tepeme çıktı ve iki elimle birden sakalına yapıştım. Derhal üstüme atlayıp beni kıskıvrak yakalayan polislerden biri dedi ki:

Tanrım, dumura uğramış gibi bakma öyle, Steffi! Ben sakinsem, sen de sakinliğini koruyabilirsin. Sonuçta bu olay senin değil, benim başıma geldi. Anlatmaya devam edeyim mi? Peki.

Nerede kalmıştım? Tamam. Polislerden biri dedi ki: 'Olay çıkarmayın, bizimle geliyorsunuz.' Diğeri de, 'Kelepçe takmamızı istiyor galiba,' dedi. O zaman teslim oldum.

Beni cam kapıdan geçirip koridora çıkardıklarında dönüp geriye baktım, eskici hiçbir şey olmamış gibi yazı masasında oturuyor, bir şeyler yazıyordu. Bana ne olacağı umurunda bile değildi. Bu umursamazlık beni tekrar zıvanadan çıkardı. Üstüne atlamaya yeltendim, ama polisler beni tuttu. Boğuşmaya başladık, iki sandalye yere düştü, cam kapı tuzla buz oldu. Ama ikisiyle birden baş edemedim, sonunda beni derdest ettiler.

Paltomu elime verdiler ve merdivenlerden aşağıya inmeye başladık. Biri önümde, diğeri arkamdaydı. Dik merdivenler daracıktı, binanın içi zifiri karanlık olduğu için basamaklardan inerken çok dikkat etmek gerekiyordu. Birdenbire arkamdaki adamın ayağı kaydı ve düştü. Tam o anda önümdeki adamı iki elimle birden ittim, adam yedi sekiz basamak aşağıya yuvarlandı. Sonra merdivenlerden yukarıya koştum. Nasıl oldu bilmiyorum, ama birinci kata çabucak varmış, aradaki mesafeyi açmıştım. Koşarak ikinci kata, oradan da tavan arasına çıktım. Kafamda bir kaçış planı yoktu aslında, bir niyetim, bir amacım da yoktu. İçgüdüsel bir şeydi. Sadece özgür olmak, o iki adamdan kurtulmak istiyordum, başka bir düşüncem yoktu.

Tavan arasının kapısı aralıktı. İçeri girdim, anahtarı kapının üstünden alıp kendimi içeriye kilitledim.

İki kapılı dar bir odaydı, kapılar yine daracık birer odaya açılıyordu. Üç odanın üçü de ıskartaya çıkarılmış eşyalarla doluydu. Yerlerde kırık mobilyalar, kalaslar, saman çuvalları... Saklanabileceğim bir yer aradım. Bir sürü kuytu köşe

vardı, ama hangisine gizlenirsem gizleneyim, birkaç dakikada bulurlardı beni. Oradan nasıl çıkacağımı bilmiyordum, polisler bana çoktan yetişmiş, kapıyı zorluyorlardı.

İşte o zaman umutsuzluğa kapıldım. O ana kadar herhangi bir şey düşünecek durumda değildim. Başımı nasıl bir belaya soktuğumu ancak tavan arasında anladım. Beni bir hücreye tıkacaklardı. Biliyor musun, ben köyde büyüdüm. Şehir bile dar geliyor bana. Hücrede nefes alamam ki ben. Hücrede gözlerini üzerimden ayırmayacaklardı. Kalk dedikleri zaman kalkacaktım. Gel dedikleri zaman gelecektim. Her soruya cevap vermeye mecbur edilecektim. Ne zaman yemek yememi, uyumamı ya da çalışmamı isterlerse o zaman yemek yiyecek, uyuyacak, çalışacaktım. Dayanılacak şey değil! Oysa daha dün özgürdüm, aklıma eseni yapıyor, canımın istediği gibi davranabiliyordum. Yıllardır kafamda kurduğum ama asla gerçekleştiremediğim planlar geçti o anda aklımdan; küçük, önemsiz şeyler. Birayı hiç kamışla içmediğimi düşündüm büyük bir günahı hatırlar gibi, birayı kamışla içince hemen sarhoş olunuyormuş, ama bir kere olsun denemedim. Sonra, ne zamandır yapmak istediğim şeyler geldi aklıma: Sokaktaki herhangi bir insanı, neler yaptığını, ekmeğini nasıl kazandığını, gününü nasıl geçirdiğini görmek için adım adım takip etmek, parktaki bir banka oturup bir macera yaşamayı beklemek, herhangi bir kızı kafadan uydurduğum acayip bir hikâyeyle korkutmak, madrabazları iskambil oynarken izlemek. Tüm bunlar geçti aklımdan, daha dün bunların hepsini yapabilirdim, önemsiz şeylerdi elbette, gülünç şeyler, ama özgürlüktü. Ve daha dün onca fakirliğime rağmen aslında ne kadar zengin olduğumu, zamanıma dilediğim gibi hükmettiğimi anladım ve bunun ne anlama geldiğini ilk o zaman apaçık kavradım: Özgürlük. Oysa şimdi tutsaktım, bir mahkûmdum, daracık çatı odasında, döküntü eşyaların arasında attığım adımlar benim son özgür adımlarımdı. Başım dönüyor, kulaklarım

çınlıyordu: Özgürlük! Özgürlük! Özgürlük! Kalbim tek bir arzu için çarpıyordu: Özgürlük! Tek bir gün daha özgürlük, sadece on iki saat daha özgürlük! On iki saat!.. Ve polislerin kapının kilidiyle uğraştıklarını duyuyordum, birazdan içeri girerlerdi, kurtulmam imkânsızdı, işte o zaman yakalanmaktansa ölmeye karar verdim; sakin ol Steffi, sitem etmek neye yarar artık!

Pencereye gittim. Aşağıdaki bahçeye baktım. Bir parça çim, leylak tomurcukları, bir iki çiçek tarhı, küpeçiçekleri veya hercaimenekşeler veyahut karanfiller. Ortada bir ağaç. Açık bir pencereden bir gramofonun nağmeleri duyuluyordu: 'Prens Eugenius, soylu şövalye.'

Ve bu şarkı beni cesaretlendirdi. Kararımı verdim, 'Şehir ve kaledir Belgrad' sözlerinde, 'Belgrad'dan sonra aşağıya... aşağıya atlayacaktım. Gözlerimi kapadım, ama 'Belgrad' çok çabuk geldi, atlamayı 'köprü'ye kadar erteledim, 'Kurdurdu bir köprü'. Sonra bir daha, 'ta ötelere' kadar erteledim, 'ötelere', evet, buydu işte, doğru kelime buydu, bir komut gibiydi. Pencereden iyice sarktım, güneş başıma vuruyor, son düşüncelerimi şehvetle içiyordum, sonra geldi 'ta ötelere'. Tüm cesaretimi toplayarak kendimi boşluğa bıraktım, son olarak kilise kulesinin çanının saat dokuzu vurduğunu duydum, sonra da..."

"Sonra?" diye haykırdı Steffi Prokop. Demba'yı omuzlarından kavramış, gözleri yuvalarından fırlamıştı.

"Hiç," dedi Demba. "Bilincimi kaybettim."

"Hemen mi?" diye fısıldayan kızın korkudan beti benzi atmıştı.

"Hayır. Hemen değil. Kayrak taşıyla kaplı çatıdan aşağıya kaydığımı hatırlıyorum. Bir de, tavan arası penceresinin dibindeki kuş yuvasından iki kırlangıcın havalandığını. Bir çığlık da işittim sanki ve uzun yıllardan beri artık hissetmediğim tuhaf bir garez duydum o anda anneme. Çünkü annem, çok yıllar önce, ben küçükken kucağından yere düşürmüş

beni. Ve o zaman hem çok korkmuştum bir tarafıma bir şey olacak diye, hem de annem öyle çığlık çığlığa bağırdığı için o çocuk aklımla kızmıştım. Ve işte o anda yine aynı şeyi hissettim. Ama hemen ardından bilincimi kaybettim. Muhtemelen düşerken başımı bir yere çaptım, binanın duvarına belki ya da çatının oluğuna.

Tekrar kendime geldiğimde, ne olduğunu hatırlamıyordum. Kendimi düşünmeye zorladım. Olmuyordu. Hiçbir şey düşünemiyordum. Çok acıydı. Ama sonra birdenbire aklım yerine geldi. 'Kimim ben?' diye bir düşünce geçti aklımdan. Belli belirsiz ama, şimdi sana söylediğim kelimelerle değil de, ısız bir boşlukta el yordamıyla bir dayanak bulmaya çalışmak gibi. Sonra hatırladım kim olduğumu ve kendime sadece şunu sordum: 'Neredeyim ben?' Ve cevaplar sökün etti: 'Evde, yatağımda, Miksch –oda arkadaşım– birazdan gelir, kalk hadi!' Sonra: 'Altıncı sınıfta, sondan bir önceki sıradaki yerimde.' Hayır yani, nasıl olur da güpegündüz uyuyakalır insan kafede! Bir anda etrafımdaki her şeyi tanıdım; çalıları, ağacı, binalar vızır vızır dönüyordu, ihtiyar antikacıyı, bakır emay hardal kabını, o iki polisi hatırladım ve bir anda anladım neler olduğunu, nerede olduğumu.

Gramofon çalmaya devam ediyor, 'ta ötelere' duyuluyordu. Kilise kulesindeki çan saat dokuzu çalıyordu. Olan biten, yani düşüş, baygınlık, bilincin geri gelmesi, bunların hepsi iki saniyeden fazla sürmemişti.

Başım çok fena ağrıyordu. Yine de ayağa kalkmaya çalıştım. Başardım da. İki kırık dal vardı yerde. Fındık ağacının üstüne düşmüştüm, düşüşün hızını dallar kesmişti. Yürümeye çalıştım. Bacaklarım sızım sızım sızlıyordu. Vücudumda sıyrıklar da vardır herhalde.

Etrafıma bakındım. Görünürde kimse yoktu. Beni gören olmamıştı. Sadece bir kedi bahçeden telaşla geçip gitti. İki polis muhtemelen hâlâ çatı katının kapı kilidiyle uğraşıyordu.

Başımın ağrısı geçince, paltomu, şapkamı ve ne hikmetse sapasağlam olan gözlüğümü yerden aldım. Bahçedeki kum yığınının üzerine düştüğümü o zaman fark ettim; ceketimi ve pantolonumu elimle iyi kötü temizledim. Sonra bahçeden binaya girdim, kimseyle karşılaşmadan dış kapıya gidip sokağa çıktım, artık özgürdüm!"

Stanislaus Demba ayağa kalktı, sonra kendini tekrar yavaşça sandalyeye bıraktı. Gözlerini yere dikti, bir süre düşündükten sonra, "Kelepçeyi saymazsak," dedi.

9

"Evet," dedi Demba, "kelepçeyi saymazsak. Ben tekrar ihtiyarın üstüne yürüyünce ellerimi kelepçelediklerini anlattım ya sana. Yukarıda, odasının cam kapısının önünde. Sonrasında, bahçede dururken, kelepçeyi ilk başta pek algılayamadım. Ceketimdeki tozu toprağı silkelerken de tam kavrayamadım kelepçeli olduğumu. Özgürdüm. Hızla çekip gidebilirdim, istediğim yere gidebilirdim. Ortadan kaybolabilirdim. Tek hissettiğim buydu.

Kletten Sokağı'nda in cin top oynuyordu. Ellerimi saklamayı bile akıl edemedim, o kadar tedbirsizdim yani. Başıma gelen felaketi ve kelepçede pusuya yatmış tehlikeyi hâlâ tam anlamamıştım.

O iğrenç malt kokusunu aldım yine ve ellerimle burnumu tuttum. Zemin kattaki bir pencerenin önünden geçtim, pencerede yaşlı bir kadın durmuş sokağa bakıyordu. Yüzü bir anda korkuyla çarpıldı, kadın dehşet içinde donakaldı. Ağzını açmış, bana bakıyor, ne bağırabiliyor ne de çığlık atabiliyordu. Kadının yüzündeki dehşet benim de ödümü kopardı, o zaman ben de korktum kendimden, ellerimi kolumun üstündeki paltomun altına sakladım. Sonra sokağın köşesini döndüm.

Labirentvari daracık sokaklardan geçerek sık sık yön değiştirdim, iki polisin, tesadüfen burun buruna gelmediğimiz

sürece beni artık bulamayacağından hemen hemen emindim. Heiligenstadt semtinden hızla uzaklaşmaya baktım. Yaşlı bir dilencinin yanından geçerken durdum, ona birkaç kuruş vermek istedim. Elli heller, diye düşündüm, beni tekrar özgürlüğüme kavuşturan kadere şükretmek için. Ama son anda aklıma geldi: Yapamazdım ki. Elimi cebime soktuğum anda kendimi ele verirdim. Yürüyüp gittim. Mutat teşekkürlerini ve hayır dualarını çoktan üstüme boca eden adam hayal kırıklığına uğramıştı tabii. Ama yapacak bir şey yoktu, 'Tanrı senden razı olsun delikanlı' temennilerinin karşılığını veremeyecektim. Ve kelepçenin sinir bozucu basit bir talihsizlikten ibaret olmadığını o zaman hisssettim, ama gerçekte ne anlama geldiğini henüz bilmiyordum. *Binbir Gece Masalları*'nda Denizci Sinbad'ın sırtına yapışan ihtiyar gibi beni acımasızca aşağıya çekecek olan dayanılmaz, korkunç bir yüktü kelepçe.

Elektrikli tramvayın zilini duyunca hızlandım ve küçük bir parkın olduğu bir meydana vardım. Durakta bir tramvay vardı. Bindim. Ama biner binmez 'Tanrım, kelepçeli ellerimle bilet alamam ki,' diye düşündüm. Neyse ki tramvay hıncahınç doluydu ve biletçi benden epey uzaktaydı. Bir süre sonra biletçi bana yaklaşmaya başlayınca, sanki gideceğim yere varmışım gibi tramvaydan indim ve bir sonraki durağa yürüdüm. Bunu üç dört kez tekrarladım. İyi bir yöntemdi doğrusu, çok geçmeden bambaşka bir semte gelmiştim, artık güvendeydim."

"Seni bulamazlar artık, değil mi Stanie?" diye sordu Steffi Prokop korkuyla.

"Bu yüzden endişelenmene gerek yok yavrum. Viyana çok büyük. İki polisle yolda tesadüfen karşılaşsam bile beni tanımazlar. Bir göz gördüler beni, üstelik de eski bir binanın loş karanlığında. Hem şapkam ve paltom da farklı şimdi; galiba pelerin ellerini saklamak isteyen insanlar için icat edilmiş. Ayrıca bugün nihayet bıyığımı da İngiliz tarzında kestirdim. Eskisinden çok farklı görünüyorum, değil mi?"

"Evet, biraz değişmişsin."

"Bak, gördün mü," dedi Demba memnun memnun. "Bıyıktan kurtulmak kolay olmadı bu arada. Neyse ki atlattım, ama çok zor bir duruma düşebilirdim. Baştan tedbirli davranmış, berber dükkânına girmeden önce bir binanın girişinde parayı cebimden çıkarmıştım. Tıraş süresince elli helleri elimde tuttum. Tıraşım bitince ayağa kalktım ve berber çırağı üstümü başımı fırçalarken güya sakarlık edip parayı elimden düşürdüm. Çırak parayı yerden alıyor ve ben bu parlak fikri akıl ettiğime sevinerek kapıya yöneliyorum, tam o sırada bana diyor ki:

'On heller daha lütfen.'

'Niye ki?' diye soruyorum.

'Ücret kırk heller,' diyor çırak.

'Tamam işte, yere elli heller düşürdüm.'

'Hayır. Otuz hellerdi,' diyor ve bana avucunu gösteriyor, sahiden de otuz heller var avucunda. Yirmilik madeni para bir yerlere yuvarlanmış olmalı. 'Yirmi heller buralarda bir yerde olmalı,' diyorum. Çırak yerde parayı ararken ben fırsattan istifade cebimden yirmi heller çıkarıp masaya bırakmaya yelteniyorum. Ama şansıma tam o sırada kapı açılıyor ve bir bey içeriye giriyor – ellerimi çabucak saklıyorum. Bu arada berber çırağı parayı aramaktan usanıyor ve 'Yerde bir şey yok. Beyefendi yanılıyor herhalde,' diyor.

'Yere düşürdüğümden eminim, aramaya devam edin,' diyorum.

Ama çırak daha fazla aramak istemiyordu. 'Otuz heller düşürdünüz beyefendi. Gözümle gördüm.'

Çaresizlik içindeydim. 'Elli hellerdi,' diye tekrarlıyorum. 'Aramaya devam edin, mutlaka bulursunuz.' Şimdi beyefendi de araya giriyor, benim üç kuruşum yüzünden niye bekletildiğini soruyor homurdanarak. Acelesi olduğunu söylüyor. O müşkül durumda ne yapacağımı bilemediğimden, sırf vakit kazanmak için, 'Dolabın altına baktınız mı? Oraya

yuvarlandı,' diyorum. Berber eğilip bakıyor ve ne tesadüf ki parayı sahiden de dolabın altında buluyor. Sonra çabucak çıkıp gittim dükkândan, ama üstümden kamyon geçmiş gibi hissediyordum. İnsanın ellerini gün boyunca ne çok kullandığını hiç bilmezdim. Meğer insan ellerini beyninden daha çok kullanıyormuş, Steffi."

"Peki şimdi ne yapacaksın?"

"Şimdi," dedi Demba, "iki meseleyi birden halletmem gerekiyor. Birincisi; iki yüz kron bulmam lazım. Bunun için sana ihtiyacım yok Steffi, bunu kendim yapabilirim. Ama kelepçeden kurtulmama yardım edebilirsin."

Steffi Prokop susup düşündü.

"Her şeyi anlattım sana Steffi. Sadece sana anlattım. Suçlu muyum, suçsuz muyum, sen karar ver. Her şeyi söyledim sana. Gerekçelerimi, her şeyi. Şimdi aklandım mı gözünde?"

Steffi Prokop başını iki yana salladı.

"Hayır."

Demba dudağını ısırdı.

"Bana yardım etmeyeceksin demek?"

"Tabii ki edeceğim. Kelepçene bir bakayım!"

"Hayır," dedi Demba. "Haksız olduğumu düşünüyorsan, yardımına ihtiyacım yok. Suçlu olduğumu düşünüyorsan, niye yardım edeceksin ki bana?"

"Az önce söyledim ya Stanie," diye fısıldadı Steffi yalvarır gibi, "bir kadın bir erkeği, çirkin de olsa, aptal da olsa sevebilir. Kötü biri olsa da sevebilir, Stanie. Kelepçeni göster bana."

"Hayır," dedi Demba ve sandalyeyi geri ittirip Steffi'den uzaklaştı. "Niçin?"

"Yardımcı olabilmem için kelepçeyi görmem lazım ama Stanie."

Stanislaus Demba kapıya huzursuz bir bakış fırlattı.

"Biri gelebilir."

"Gelmez. Yemekteler," dedi Steffi Prokop. "Babam ancak yemekten sonra gelip kanapeye uzanır. Hadi göster."

Stanislaus Demba ellerini yavaşça pelerininin altından çıkardı.

"Beni bir suçlu olarak görüp görmemen umurumda değil aslında. Beni yargılayacak bir kişi varsa, o da benim," dedi ve kendinden emin sözlerini yalanlayan korku dolu gözlerle Steffi'ye baktı.

"Kelepçe dedikleri buymuş demek!" dedi Steffi alçak sesle.

"Ne zannediyordun?" dedi Demba ve ellerini yine telaşla pelerinin altına sakladı. "İki çelik halka ve ince bir zincir. Kelepçe! Kulağa faklı bir şeymiş gibi geliyor. Masum bir şey gibi. Eskiden bu kelimeyi duyunca aklıma kışın karda kızak kaymak gelirdi, ya da bir saray soytarısının giysisi. Kulağa güzel geliyor: Kelepçe. Halbuki Komutan Abner'den cüzzam bulaşsa ellerime bundan daha beter olamazdı."

"Çok ince bir zincir," dedi Steffi. "Eğeleyerek kırmak çok da zor olmamalı." Ayağa kalktı. "Babamın alet kutusu var. Bekle biraz, eğeyi alıp geleyim."

Az sonra biri büyük, diğeri küçük iki eğeyle döndü. "Şimdi zinciri gerebildiğin kadar ger. Böyle iyi. Hadi bakalım." Çelik zinciri eğelemeye başladı.

"Bulurlarsa sana ne yaparlar Stanie?" diye sordu. "Ellerini kıpırdatma, yoksa olmaz."

"İki yıl zindan," diye cevap verdi Demba.

"İki yıl ha?" Steffi Prokop durup korkuyla baktı.

"Evet. Aşağı yukarı. İki yıl zindan."

Steffi Prokop artık hiçbir şey söylemeden canla başla zinciri eğelemeye koyuldu; hiç durmadan dinlenmeden, bıkmadan usanmadan eğeledi.

"Evet," dedi Demba. "En fenası da bu zaten. Suç ile ceza arasındaki bu orantısızlık. İki yıl işkence! İki yıl eziyet!"

"Sessiz ol!" diye uyardı Steffi Prokop. "Yavaş konuş. Yan odadan her kelime duyuluyor."

"İki yıl işkence!" dedi Demba alçak sesle. "Adını koymak lazım. Eski işkencelerden geriye bir tek cezaevi kaldı, en berbatı yani. Küçük işkenceler, askı, parmak cenderesi kaldırıldı, ama işkence cezalarının en kötüsünü, zindanı koruduk. Kafeste bir hayvan gibi gece gündüz daracık bir hücrede kapalı tutulmak işkence değil mi?"

"Kıpırdama Stanie. Yoksa eğeleyemem."

"İnsanlar da biliyor bunu, yine de gezip tozuyor, tiyatroya gidiyor, yiyor, içiyor, uyuyorlar. O anlarda binlerce insana zindanda işkence edilmesi kimsenin iştahını kaçırmıyor, kimsenin rahatını bozmuyor, kimseyi uykusundan etmiyor! 'İki yıl zindan'ın ne anlama geldiğini insanlar sahiden de hissetmeyi becerebilse, dehşet ve korkuyla çığlık atmaları gerekirdi. Ama duyuları körelmiş milletin, Bastille'i de sadece bir kez bastılar."

"Ceza olmadan olmaz ki ama."

"Sahiden mi? Tabii. Ceza olmadan olmaz. Dinle Steffi, sana bir sır vereceğim, ama korkma: Ceza olmak zorunda değil."

Demba derin bir nefes aldı. Heyecandan kızararak, boğuk bir sesle, inançla devam etti:

"Ceza olmak zorunda değil. Ceza vermek deliliktir. Ceza, insanlığın paniğe kapıldığında hücum ettiği acil çıkış kapısıdır. İşlenen ve işlenecek olan her suçun müsebbibidir ceza."

"Ne dediğini anlamıyorum Stanie."

"Her zihinsel geri kalmışlığın kökeni insanlığın cezalandırma gücüne sahip olmasıdır. Ceza olmasaydı, her suçu imkânsız, gereksiz ve anlamsız kılan bir yol bulunurdu. Darağacı ve zindan olmasaydı her konuda ne kadar ileride olurduk. Evlerimiz yakılamasa kundakçılar da olmazdı. Silahlarımız olmasa katiller de olmazdı. Herkes ihtiyaç ve özlem duyduğu şeylere sahip olsa, hırsızlar da olmazdı. Bazen şöyle düşünüyorum: İyi ki hastalıklar da suç değil. Yoksa hekimler olmaz, sadece hâkimler olurdu."

"Kıpırdamadan dur Stanie! Yapamıyorum yoksa."

"Kapı komşum olan kadının küçük kızı geliyor hep aklıma. Themis'in cezalarından o da nasibini aldı. Annesi kucağında çocukla elektrikli tramvaydan atlarken düştü. Çocuk o sırada yoldan geçen arabanın tamponunun altında kaldı, kazada ezilen bacağını kesmek zorunda kaldılar. Zavallı anneyle çocuğunun başına bundan daha büyük bir talihsizlik gelemez değil mi? Ama öyle değil işte! Beterin beteri var. Adalet asıl şimdi ortaya çıkıyor ve cezalandırıyor. Anneye ihmalkâr davrandığı için dava açılıyor. Ve yargılanıyor. Bin kron para cezasına çarptırılıyor. O parayı çocuğu için bir kenara koymuş anne. Ve sakat kalan çocuk bir de yoksul düşüyor, adalet öyle istiyor çünkü. Çocuk aç kalmak zorunda. Gördün mü, dünyevi hâkimler ceza verince böyle oluyor işte! Aşağılık 'ceza' çılgınlığından muzdarip bu hâkimlerin eline mi bıraksaydım kendimi? Olmadı mı hâlâ Steffi?"

"Hayır! Olmuyor! Zincir çok sağlam. Olmuyor Stanie!" diye çaresizce hıçkırdı Steffi ve umutsuz gözlerle Stanislaus Demba'nın talihsiz ellerine baktı.

10

"Ne oldu kuzucuğum! Ağlıyor musun yoksa? Neyin var?"

Bay Stephan Prokop aniden odaya girince, Demba ellerini pelerinin altına saklamaya vakit bulamadı. Sandalyesinde hiç kıpırdamadan oturarak ellerine masanın altında acil bir sığınak buldu.

"Aranızda bir şey mi geçti?" diye sordu Bay Prokop Demba'ya.

"Yok bir şey," dedi Demba telaşla. "Steffi, küçük köpeğimi araba çiğnediği için ağlıyor; çok üzüldü de." Bay Prokop'un, masanın altının görülebildiği kanepeye doğru ilerlediğini görünce huzursuzluğu iyice arttı.

"Araba mı çiğnedi?" diye sordu Prokop.

"Evet. Bir kasap arabası." Demba'nın elleri bir sandalyenin arkalığını siper almaya çalıştı ama Bay Prokop kanepeye giderken aniden önünde durunca tekrar telaşla masanın altına kaçtı.

"Köpeğiniz olduğunu bilmiyordum Bay Demba. Bizim evde kalırken, köpeklerden hiç ama hiç hazzetmediğinizi çok iyi hatırlıyorum." Bay Prokop kanepeye uzandı.

"Sokakta gelip kapılandı bana," dedi Demba. Masa altının pek güvenilir bir sığınak olmadığı ortadaydı.

"Neye benziyordu?" diye kurcaladı Bay Prokop.

"Kahverengi benekli küçük bir Pinscher. Hatırlamıyor musunuz, bir keresinde buraya da getirmiştim," diye anlatmaya koyuldu Demba ve geniş arkalıklı bir sandalyeyi ayağıyla Bay Prokop'la kendisi arasına çekmeye çalıştı.

"Evet, hatırladım galiba..." Bay Prokop piposundan havaya bir duman bulutu savurdu. "Bir daha söylesenize, adı neydi?"

O anda aklına sadece sabahki düşmanının adı gelen Demba, "Cyrus," dedi. Bay Prokop o sırada piposunu boşaltıp temizlemeye başlamıştı, fırsat bu fırsattı.

"Cyrus'tu, doğru," dedi Bay Prokop. "Bir köpek için tuhaf bir isim. Tanrı'nın rahmetine kavuştu demek. Toprağı bol olsun. Kuzum, ağlama artık. Hadi git de yemeğini ye, yoksa soğuyacak." Esnedi. Yemekten sonra hep uykusu gelirdi. "Hem senin işe gitmen gerekmiyor mu artık?"

Steffi ayağa kalktı, önlüğünü düzeltti ve Demba'nın o sırada yuvasına kaçan tilki gibi pelerinin altında gözden kaybolmaya çalışan ellerine kaçamak bir bakış fırlattı. Sonra öbür odaya geçti. Kapı aralık kalınca içeriye haşlanmış sığır eti ve eritilmiş tereyağı kokusu geldi.

Demba şimdi ayağa kalkmış, konsolun üzerinde duran envai çeşit bibloya bakıyordu. Kırmızı bir sinek mantarını şemsiye olarak kullanan aksakallı cüce, porselen kedi ailesi, Steffi'nin babasının mantar tıpalardan yaptığı bir sanat eseri olan hurma ağacıyla birlikte Arap çadırı. Yaşlı Prokop bu tarz çalışmalara bayılıyordu. Odada, kibrit kutularından yapılmış küçük bir de dikiş kutusu vardı ve duvarda, eski pullardan oluşan bir imparator portresi asılıydı.

"Kuzum, bana biramı getiriver!" diye seslendi Bay Prokop. "Masanın üstünde bıraktım." Steffi birayı getirdi. Bay Prokop bira bardağını dikti, piposunu bir kenara koydu. Sonra yüzünü duvara döndü. Birkaç dakika sonra da uyuyakaldı.

Steffi ayaklarının ucuna basarak Stanislaus Demba'nın yanına gitti.

"Stanie! Ne yapacağız şimdi? Tanrı aşkına, ne yapacağız şimdi?"

"Ne güzel yalan attım, değil mi? Dünden beri doksan dokuzuncu yalanım," dedi Demba.

Steffi Prokop yine hıçkırmaya başladı.

"Ne talihsizlik! Ne talihsizlik!"

"Ağlamasana!" diye aksilendi Demba. "Ağlamak neye yarar? Bir daha deneyelim."

"Olmuyor. Olmayacak. Eğelemekten kolum koptu ama zincir bana mısın demedi. Eğelemeyle kırılmıyor. Çok özel bir çelikten olmalı. Şimdi ne yapacağız Stanie?"

"Ağlama yahu! Ağlamayı kes artık. Babanı uyandıracaksın." Stanislaus Demba elleriyle Steffi'nin saçını beceriksizce okşamaya çalıştı. İki yük atı, iki yük eşeği gibi birbirine bağlanmış bu ellerin görüntüsü aynı anda hem acınası hem de komikti. İnatla insanın yanında yürüyen, bir türlü ekilemeyen sessiz, sıkıcı bir eşlikçi gibiydi Stanislaus Demba'nın sol eli.

Demba kollarını indirdi, Steffi ağlamayı kesti ve birdenbire, "Ama bu şeyin anahtar deliği var. Kilidin açılabilmesi lazım," dedi.

"Elbette."

"Evde bir sürü küçük anahtar var. Girişteki anahtar kutusunda yirmi otuz anahtar asılı. Birinden biri mutlaka uyar! Hepsini tek tek deneriz."

Gidip bir avuç küçük anahtar getirdi ve hepsini hiç ses çıkarmadan tek tek pencerenin denizliğine dizdi.

Anahtarlardan ilkini aldı.

"Bu, yemek odasındaki duvar saatinin anahtarı. İşe yaramaz. Fazla büyük."

İkincisine uzandı.

"Bu, keman kutumun anahtarı. O da büyük gelir. Anahtar deliğine uyması imkânsız. Dur bakayım, belki şu olur.

Annemin küpelerini ve iki piyango biletini koyduğu küçük kutunun anahtarı. Yok, olmadı."

Sırayla tüm anahtarları denedi. Hiçbiri uymadı. Tek bir anahtar delikte döndü, ama kilidi açmadı.

Bir an düşündükten sonra elini tereddütle önlüğünün cebine attı, küçük bir anahtar daha çıkardı.

"Bu, günlüğümün anahtarı. Biliyor musun, günlüğümün tokası anahtarla kilitlenebiliyor. Bu anahtarla mutlaka olur bence."

"Bırak. O da açmaz."

"Açar! Açar! Bir deneyeyim. Bak şimdi... yok, olmadı! O da uymadı. Çok küçük."

Stanislaus Demba'ya çaresizce baktı.

"Stanie! Fazla küçük! Ne yapacağız?"

"Bir anahtar yaptırmamız lazım," dedi Demba. "Çilingirde. Balmumuyla kalıbını çıkaralım... balmumunu nereden buluruz?"

"Evde var."

"Niye ki?"

"Resim yapıyorum ya. Biliyorsun işte, ipek şeritler ve kurdeleler üzerine çiçekler, kuşlar, bezemeler. Bunun için özel bir teknik var, balmumuyla yapılıyor. Boyanın temas etmemesi gereken yerlere sıvı balmumu döküyorsun. Bende iri bir parça balmumu var. Bekle, hemen getireyim."

Elinde bir parça balmumuyla döndü ve iki kilidin de kalıbını aldı.

"Bunu bir çilingire götürmen lazım," dedi Demba. "Ama şüphelenmemesi için çok dikkatli olman, ne söyleyeceğini iyi düşünmen gerekiyor."

"Hayır, çilingire milingire gitmeyeceğim. Karşımızda oturan ailenin en büyük oğlu büyük bir atölyede çırak. Çok beceriklidir. Daha önce de bir sürü kilidimizi tamir etti. Şimdi, öğle vaktinde kesin evdedir. Günlüğümün anahtarlarını kaybettiğimi söylerim ona. Günlüğümü, içinde özel şeyler

yazdığı için getirmediğimi söylerim. Bu yüzden balmumuyla kalıbını aldım derim. O zaman şüphelenmez. Sen burada bekle, hemen gidip gelirim."

Beş dakika sonra döndü. Sevinçten kıpkırmızıydı yüzü, heyecan içindeydi.

"Her şey yolunda gitti. Önce günlüğü istedi, onsuz olmaz dedi. Ne zamandır bana kur yaptığı için günlüğüme onunla ilgili bir şey yazıp yazmadığımı merak ediyor. Bu yüzden istedi günlüğü. Neyse ki onu bundan vazgeçirdim. Saat sekizde, işten eve gelince verecek anahtarı."

"Ancak sekizde mi?"

"Evet. Saat sekizde. Daha önce veremezmiş. O zamana kadar bekleyeceksin. Bak ne yapalım biliyor musun? Sen evine gidiyorsun, kendini odaya kilitliyor, kimseyi içeriye almıyorsun. Saat sekizde ben sana gelip anahtarı veriyorum. Ben kapıyı çalınca bizzat sen açarsın. Kimse görmez beni, değil mi?"

"Hayır."

"Yanında kimse olmaz, değil mi? Bir beyle birlikte kalıyorsun ya hani."

"Miksch'i mi kastediyorsun? Akşam işe gitmiş olur o."

"Odanı çok merak ediyorum. Kaldığın yeri ilk defa göreceğim. Odan çok dağınıktır eminim. Ortalığı toplarım. Eskiden, bizde kaldığın zamanlar da sık sık toplardım yazı masanı. Şimdi eve git ve beni bekle. Sakın dışarı çıkma Stanie! Yoksa yakayı ele verirsin. Söz ver bana Stanie!"

Ama Stanislaus Demba'nın beynini para bulup rakibini yenme düşüncesi ele geçirmişti. Bu saplantı yüzünden aklı dumura uğramış, tedbiri elden bırakmıştı.

"Olmaz," dedi. "Eve gidemem şimdi. Miksch hâlâ evdedir. Anca akşam gider. Söylediğim gibi, halletmem gereken işler var hem. Para bulmam lazım."

"Sonja için. Biliyorum," dedi Steffi ve başını salladı.

Demba, Mısır kral mezarlarının duvar resimlerindeki figürlerin ellerinin duruşunu andıran grotesk hareketlerle şapkasını ağır ağır başına koydu. Sonra ayağa kalktı.

"Stanie!" dedi Steffi Prokop. "Stanie, git kendini odaya kilitle diyorum sana, kimse seni görmemeli. Beni dinle lütfen. Eğer biri durumunu fark ederse büyük bir tehlikeye..."

Cümlesinin arkasını getirmedi. Bay Prokop kanepede kıpırdanmıştı. Kımıldamadan durup kanapeye kulak kabarttılar.

"Bir şey duymuş mudur?" diye fısıldadı Demba.

"Hayır," diye mırıldandı Steffi. "Uyanmadı ki. Stanie, beni dinle! Biri görürse senin..."

"Yavrucuğum, beni cezbeden de bu zaten," dedi Demba alçak sesle. "Bak, bu kelepçeyle dünyadan dışlandım ben. Milyonlarca insana karşı tek başımayım. Kelepçeli ellerimi kenarından köşesinden gören biri, dünyanın en halim selim insanı bile olsa, derhal düşman olur bana, ben de onun düşmanı olurum. Kim olduğumu sormadan, ne yaptığımı sormadan beni avlamaya bakar; yoldan birdenbire bir yabandomuzu veya bir tilki veyahut bir geyik geçse, o andaki sürek avı, benim pelerinimin yere düştüğü ve ellerimin göründüğü zaman başlayacak sürek avından daha acımasız, daha vahşi olamaz."

"Tamam işte!" dedi Steffi. "Demek istediğim bu zaten."

"Ama bu beni cezbediyor Steffi. Çekiyor. Beni tanımayan milyonlarca düşmanın arasında sakin sakin dolaşıyor, onlarla alay ediyorum. Bu sabah kendimi ele verebilirdim belki. O zaman henüz acemiydim. Oysa şimdi, ellerimi saklamanın bende artık nasıl bir rutine dönüştüğüne inanamazsın. Akşam bu dansın biteceğine üzüleceğim handiyse. Bu akşam sekizde dedik, değil mi? Hadi, hoşça kal."

Steffi onu kapıya kadar geçirdi.

"Peki, nereye gidiyorsun şimdi?" diye sordu.

"İş başına!" dedi Demba ve merdivenlerden indi.

11

Eßlingen Sokağı'nda oturan saray ve adliye avukatının karısı Bayan Hirsch, nefes nefese kocasının çalışma odasına daldı. İçeri girer girmez de, avukatın yazı masasının yanına müşteriler için konmuş deri koltuğa attı kendini ve derin bir iç geçirerek kocasına birkaç banknot uzattı.

"Söylesene Robert, bu seksen kronu ne yapacağım ben?"

"Neuwaldegg'deki Villa 'Elfriede'nin icradan satışının dosyası bende. On iki oda, hizmetçi odası, garaj, muhteşem bir park, tramvaya iki dakika yürüyüş mesafesi – gidip açık artırmaya katıl!"

"Yok daha neler. Şaka bir yana, müşkül durumdayım. Parayı tutayım mı bilemedim. Georg ve Erich'e özel ders veren öğretmen Bay Demba'nın aylık ücreti bu. Ve düşünebiliyor musun, Demba parayı almak istemiyor."

"Aylık ücreti mi? Bugün ayın biri mi ki?"

"Hayır, ama ücretini bugün almak için ricada bulundu."

"Ve almak istemiyor, öyle mi?" Avukat purosunun külünü silkeledi.

"İstemiyor. Dur sana anlatayım neler olduğunu. Dinle. On beş dakika önce kapı çalıyor ve Anna gelip diyor ki: Hanımefendi, Bay Demba geldi. Şaşırıyorum ve şöyle düşünüyorum: Daha saat iki, ne istiyor acaba, oğlanların dörde kadar okulda olduğunu biliyor. O sırada aşçı kadınla hesap

kitap yapıyorduk, o yüzden Anna'ya onu salona almasını, birkaç dakika beklemesini söylüyorum. Aşçı kadınla işim biter bitmez de yanına gittim zaten."

Bayan Hirsch azıcık soluklanmak için durdu ve gündelik hayatın meşakkatleri yüzünden ne eziyetler çektiğini ima eden o hafif iniltilerinden birini koyverdi. Sonra devam etti:

"Ben içeri girince ayağa fırlıyor ve kimi zaman şeker kavanozunun başında suçüstü yakaladığım hizmetçi kız gibi gibi renkten renge giriyor yüzü. Biliyorsun, gayet düzgün kızdır Anna, ama şekere dadanmadan duramaz. İşte bu Demba da sanki yasak bir şey yapmış gibi kızarıp bozarıyor. 'Rahatsız olmayın, oturun lütfen Bay Demba!' diyorum. Ama bir yandan da düşünüyorum: Bu adam neden böyle kızarıp bozarıyor? Kırk yıl düşünsem puro gelmezdi aklıma."

"Ne purosu?" diye sordu avukat.

"Bekle. Anlatacağım şimdi. Demba oturunca soruyorum: 'Ee, Bay Demba? Ne var ne yok?' 'Hanımefendi, on dört günlüğüne seyahate çıkıyorum da, onu haber vermek istedim,' diyor. 'Bunu duyduğuma üzüldüm,' diyorum. 'Ders yılının tam ortasında. Üstelik de sınavlardan önce. Georg'un ihtiyacı olmayacak mı size? Neymiş bu kadar acil olan?' 'Önemli ailevi meseleler,' diyor. 'Hem Georg'un önümüzdeki iki hafta özel derse ihtiyacı yok, hele Erich'in hiç yok. İkisinin durumu da gayet iyi, Georg'un matematiği biraz zayıf ama bir dahaki sınava dört hafta var.'

'Pekâlâ,' diyorum. 'Oğlanların bu süre zarfında size ihtiyacı olmayacağını düşünüyorsanız... siz yokken arkadaşlarınızdan biri de gelebilir ama.'

'Buna gerek yok,' diyor, 'ama hanımefendiden bir ricam olacak...' Neyse, lafı uzatmayayım, aylık ücretinin tamamını önden alıp alamayacağını soruyor. Bilirsin ya, pek sevmem böyle şeyleri, özel hocaya avans vermeyi, yine de, 'Elbette, memnuniyetle,' dedim, çünkü ne de olsa yol parasına ihtiyacı vardı. Ve hemen cüzdanımı alıp seksen kron

çıkarıyorum. Aslına bakarsın çok fark etmiyor, çünkü seyahatten ötürü gelemediği derslerin parasını vermek zorunda değilim sonuçta. Ama şöyle düşündüm: Georg'un matematikten geçmesini sağladı, Demba oğlanlara ders verdiğinden beri okuldan eve tek bir uyarı notu gelmedi, para canlısı biri de değil, e o zaman niye ücretinden birkaç gulden keseyim, buna değmez bile. Haklı değil miyim ama?"

"Elbette, yavrucuğum," dedi avukat.

"E işte ben de seksen kron çıkarıp veriyorum ve cüzdanı tekrar cebime koyarken birdenbire tuhaf bir yanık kokusu geliyor burnuma, etrafıma bakınıyorum ve 'Bay Demba, siz de bir koku alıyor musunuz?' diye soruyorum. Burnunu havaya dikip kokluyor ve 'Hayır hanımefendi, ben bir koku almıyorum,' diyor.

'Ama odada bir şey yanıyor sanki,' diyorum, der demez de dumanı ve yanan puronun paltosunda açtığı deliği görüyorum. Meğer beni beklerken bir puro yakmış ve neden bilmiyorum, geldiğimi duyunca puroyu paltosunun altına saklamış. İlk başta, puro kutusundan senin Virginia'lardan birini aldığını sandım; kutuyu hep kapağı açık bırakıyorsun Robert, sana yüz kere söyledim, kutuyu öyle ortalıkta bırakma diye; Anna'nın itfaiyeci bir yavuklusu var, akşamları onunla çıkacağı vakit iki üç puro yürütüyordur kesin, ama hiç laf dinlemiyorsun ki! Haklı değil miyim ama?"

"Haklısın, yavrucuğum," dedi avukat.

"Demba'nın senin Virginia'lardan bir tane aldığını ve paltosunun altına sakladığını, içeri girdiğimde o yüzden öyle kızarıp bozardığını düşünüyorum. 'Bay Demba, paltonuz yanıyor,' diye bağırıyorum. Bay Demba ayağa fırlıyor ve puroyu yere düşüyor. Ama Virginia değildi, kısa, kalın bir puroydu, sen onlardan içmezsin, yanında getirmiş olmalı. Ama ne diye saklama gereği duydu, orasını hiç anlamadım. Neyse, lafı uzatmayayım, puroyu yere düşürüyor ve puro halının üzerinde, hani Regina Teyze'nin, iki yıl önce ev sahi-

bine karşı açtığı hakaret davasını üstlenmen karşılığında bize hediye ettiği küçük halının üzerinde tütmeye devam ediyor. Yani yanan puro halıya düşüyor. Dehşet içinde kalıyorum, ama Demba sanki bütün bunların onunla bir ilgisi yokmuş gibi kılını kıpırdatmadan öylece duruyor ve puronun halıyı yakmasını seyrediyor, puroyu yerden almaya yeltenmiyor bile.

'Bay Demba, puronuzu yerden almayacak mısınız? Halımı nasıl mahvettiğini görüyorsunuz herhalde!' diye bağırıyorum. Demba kıpkırmızı kesiliyor, renkten renge giriyor yine, öksürüyor, kem küm ediyor, ama ağzından düzgün tek bir laf çıkmıyor, sonra nihayet 'Özür dilerim hanımefendi, yere eğilemem, doktor yasakladı, yere eğildiğim anda ağzımdan burnumdan kan boşalırmış, doktor öyle dedi,' diyor. Böyle şey duydun mu sen hiç? Ne diyorsun buna?"

Avukat buna "hımm" dedi.

"E mademki Bay Demba eğilemiyor, puroyu yerden almak bana düştü tabii," dedi Bayan Hirsch acı bir alayla ve hafifçe iç geçirdi. Sıkı bir korse içindeki iri yarı, tıknefes hanımın yerden puroyu kaldırmasının onu epey zorlayacak bir jimnastik hareketi olduğu her halinden belliydi.

"Ama halı bayağı yanmıştı," diye devam etti bir süre sonra, "üzerinde kocaman, siyah bir yanık izi vardı. Bay Demba'yla sohbete devam edemeyecek kadar keyfim kaçmıştı tabii, anlarsın ya. Başka bir şey demeden parayı masaya sayıyorum. İşte o zaman ilginç bir şey oluyor. Tahmin et bakalım, ne oluyor: Bay Demba parayı almıyor. Para masada öylece duruyor. 'Buyurun, seksen kron!' diyorum. Başını iki yana sallıyor ve yüzünde öyle çaresiz, öyle mutsuz bir ifade var ki, neredeyse acıyacağım. 'Ama Bay Demba!" diyorum. 'Halının parasını ödemeye kalkmayacaksınız herhalde, yangına karşı sigortalıyız.' Demba gözünü dikip baktığı parayı bir türlü almıyor. 'Bakın, bu çok gülünç, alın artık şu parayı,' diyorum. 'Hayır, parayı alamam maalesef,' diye

cevap veriyor ve yine kıpkırmızı oluyor. Eh, diye düşünüyorum, parayı almak istemiyorsa kendi bilir, bunun için onunla kavga edecek değilim. Seksen kronu ona zorla veremem yani, haklı değil miyim ama? 'Bay Demba,' diyorum, 'zararı ille de karşılamak istemeniz anlaşılır gibi değil, ama madem ısrar ediyorsunuz...' Ve cüzdanıma koymak üzere paraya uzanıyorum. Ama parayı elime alınca, bana öyle bir nefret ve öfkeyle bakıyor ki, sanki çiğ çiğ yiyecek beni. Korkudan ödüm patladı yani, o bakışlarını görünce parayı masaya bıraktım. Bir yandan da şöyle düşünüyorum: Bu adamın derdi ne? Parayı istiyor mu, istemiyor mu? Ve birdenbire diyor ki bana: 'Hanımefendi! Biz niye kafa yoruyoruz ki buna? Bu evde bir hukukçu var. Lütfen, para burada dursun, siz eşinizin yanına gidin ve bu karmaşık hukuki meseleyi onunla bir görüşün. Halıya verdiğim zararı karşılamakla yükümlü olmadığımı söylerse parayı gönül rahatlığıyla alırım.'

Peki, diyorum ve parayı alıp cebime koyuyorum. Parayı masanın üzerinde bırakamazdım, öyle değil mi, hizmetçiler ikide bir salona girip çıkıyor, Demba'ya ne kadar ücret ödediğimi Anna niye bilsin ki? Haklı değil miyim ama?"

"Elbette, yavrucuğum," dedi avukat.

"Ee, ne diyorsun? Demba versin mi bana seksen kronu?"

"Zararımızı tazmin etmekle yükümlü olan özel öğretmen değil, sigorta şirketi elbette," dedi avukat ve sakalını sıvazladı. "Ama bu Bay Demba ilgimi çekmeye başladı. Bilhassa da hukukçu olmayanlarda böylesine güçlü bir adalet duygusuna rastlanabilmesi ne tuhaf. Gidip onunla kendim konuşayım."

Avukat salona girdiğinde, hanımefendinin kocasına danışmasının fazla uzadığını düşünmüşe benzeyen Bay Demba'yı göremedi. Salonda kimse yoktu.

Avukat hasarlı halıyı inceledi.

"Biliyor musun," dedi, "çok da büyük bir hasar değil aslında. Halı ucuz fabrika malı. Teyzen Regina'nın bir he-

diyeye otuz krondan fazla para harcayacağını düşünebiliyor musun sen?"

"Robert! Bu da ne böyle?" diye bir çığlık attı Bayan Hirsch ve afallamış bir halde, şöminenin önünde yerlere saçılmış kırık porselen parçalarını gösterdi.

Salonda parasıyla yalnız kalmayı başaramadığına sinirlenen Demba hıncını postacı biblosundan çıkarmıştı. Halbuki porselen postacı, posta havalesini ona davetkâr bir tebessümle uzatmaktan başka bir kabahat işlememişti.

12

"Bay von Gegenbauer!" diye seslendi kâhya kadın. "Bay von Gegenbauer, hadi uyanın artık! Dışarda sizi görmek isteyen bir beyefendi var."

Fritz Gegenbauer uyku sersemi kanepeden doğruldu, ama bir beyin kendisiyle görüşmek istediğini duyar duymaz canlandı. Gece valiliğin bir memuruyla atışmıştı ve pantolonları jilet gibi ütülü o malum iki beyin boy göstermesini bekliyordu.

"Bir mi, iki mi?"

"Bir," dedi kadın.

"Üniformalı mı, sivil kıyafetli mi?"

"Sivil kıyafetli."

"Neye benziyor? Zarif mi?"

"Eh," dedi kâhya kadın dürüstlüğü şüphe götürmeyen bir ses tonuyla.

Fritz Gegenbauer lavaboya gidip kafasını suya daldırdı. Sonra alelacele kurulanıp saçını hızla tarayarak güzelce ortadan ikiye ayırdı.

"Oldu. Beyefendiyi şimdi içeri alabilirsiniz."

Rahat bir tavırla tütün sehpasına yaslandı, bir elini sehpanın üzerine dayadı ve aynaya bir bakış fırlatarak, hiçbir şeye pabuç bırakmayan, olayları güya soğukkanlı bir umursamazlıkla karşılayan bir adam gibi göründüğünden emin oldu.

Ama bu savaş hazırlıkları fıs diye söndü. Kâhya kadının odaya aldığı kişi Demba'dan başkası değildi.

"Siz miydiniz Demba?" diye haykırdı Fritz Gegenbauer. "Başka birini bekliyordum, çok daha nahoş birini."

"Rahatsız etmiyorum ya?" diye sordu Demba.

"Ne münasebet. Sizi gördüğüme sevindim. Otursanıza dostum."

Demba oturdu.

"Ee? Talihsizliğimize üzülmeyi bıraktınız mı artık?" diye sordu Gegenbauer.

"Talihsizliğimiz" dediği, üç ay önceki doktora mülakat sınavını geçememiş olmasıydı. Bu sonuca hiç şaşırmamıştı tabii, böyle olacağını tahmin etmişti, tahminlerini çok önemserdi, ama mülakatta tahminleri onu yarı yolda bırakmıştı, çünkü sınavda ne soracaklarını tahmin edememişti. Fakat onu sınava hazırlayan Demba bu başarısızlıktaki en büyük suçun kendisinde olduğunu düşündüğünden Gegenbauer'le karşılaşmaktan birkaç ay ısrarla kaçınmıştı.

"Buyurun, bir sigara yakın," diye ikramda bulundu Gegenbauer. "Yeni bir marka: 'Phädra'. Cezayir tütün tekelinin ürettiği şu sigarayı bir tadın. Kuzinim Bessy bunu Biskra'dan getirdi bana. Sigaraları ülkeye kaçak yollardan sokarken hayatını tehlikeye attı. Mutlaka tatmanız lazım!"

"Almayayım, teşekkür ederim," dedi Demba.

"A olmaz, çekinmeyin, bir tane yakın. Bu markayı nasıl bulacağınızı merak ediyorum. Sigaradan anlarsınız siz."

"Teşekkürler, ama sigarayı bıraktım."

"Ne? Ne zamandan beri? Günde kırk sigara tüttürmez miydiniz siz?"

"Üşüttüm," dedi Demba ve derhal korkunç bir öksürük nöbetine tutuldu, bir veremlinin son saatlerini ustaca sergilediği mizanseni o sırada çalan kapı ziliyle yarıda kesilmeseydi öksürmekten boğulacağı muhakkaktı.

"Geldiler işte," dedi Gegenbauer.

"Kimler?" diye sordu Demba.

"Buraya benimle iskambil oynamaya gelmeyen iki bey."

"Ya!" dedi Demba. "Gece yine ne haltlar karıştırdınız?"

"Elimde değil. İlkbaharda zıvanadan çıkıveriyorum. Millet de anlasın bunu artık, biraz dikkat etsinler."

Ama bu sefer de o mühim beyler değil, sadece postacı gelmiş, bir mektup ve kartpostal getirmişti.

"İzninizle," dedi Gegenbauer ve gelen postayı okumaya başladı.

Demba, Gegenbauer'in kapısını çalmadan önce kafasında bir harekât planı hazırlamıştı. Gegenbauer'den borç almak istemiyordu. Hayatta böyle bir ricada bulunamazdı ondan. Hayır. Parayı Gegenbauer'in teklif etmesi, ona zorla kabul ettirmeye çalışması gerekiyordu. Epeyce bir süre önce seminer notlarını vermişti Gegenbauer'e. Amfide steno yazısıyla özenle kaydettiği, sonra evde en güzel el yazısıyla harıl harıl temize çektiği ders notları. Hayli değerliydi bu defterler ve Demba Gegenbauer'in defterleri çoktan kaybettiğini ya da gereksiz bulup attığını tahmin ve umut ediyordu. Zira Gegenbauer ödünç aldığı şeyleri muhafaza etmeyi asla beceremez, ama yol açtığı zararı karşılarken hep çok cömert davranırdı. Demba planını bunun üzerine kurmuştu.

"Ben aslında buraya," diye söze başladı Gegenbauer mektubu masaya fırlatınca, "aslında buraya, aralıkta size ödünç verdiğim defterleri geri alabilir miyim diye sormaya geldim."

"Hangi defterleri?" diye sordu Gegenbauer dalgın dalgın.

"Steinbück'ün Roma dönemi yapay destanlarıyla ilgili ders notları..."

Gegenbauer biraz düşündü. "Biri kapaksız dört kahverengi defter?"

"Evet. Onlar."

"İlla geri mi istiyorsunuz?"

"Evet. Bana acilen lazım onlar. Yeni bir öğrencim var da."

"Çok mahcup oldum şimdi," dedi Gegenbauer. "Ben onları yakmıştım."

Demba içinden bayram etti. Ama elinden geldiğince perişan bir sesle, "Ne dediniz? Yaktınız mı?" diye haykırdı.

"Evet," diye başını sallayan Gegenbauer'in halinde tavrında en ufak bir pişmanlık yoktu.

"Olamaz," diye bağırdı Demba.

"Mülakatta nasıl çuvalladığımı bana hatırlatan her şeyi yaktım. O gün taktığım silindir şapkayı bile dümdüz ettim."

"Tanrım, ben ne yapacağım şimdi?" diye inledi Demba.

"Çok talihsizsiniz," dedi Gegenbauer. "İkinci bir nüshası yok mu?"

"Yok."

"N'apalım," dedi Gegenbauer, "o da çakar o zaman."

"Kim?"

"Yeni öğrenciniz."

Demba bu kalpsizlik karşısında artık daha fazla uzatmadan pratik önerilere geçmeye karar verdi.

"Müller'de bir nüsha var," dedi düşünceli düşünceli.

"Kimde?"

"Egon Müller diye birinde. Ama ödünç vermez o. Satmak peşinde."

"Ne kadar istiyor?"

"Yetmiş kron."

"E tamam o zaman. Niye daha önce söylemediniz bunu?" Cüzdanını çıkardı.

"Hayır, teşekkür ederim. Para istemiyorum," dedi Demba hemen.

Gegenbauer uzattığı dört banknotu Demba'nın burnunun dibine soktu.

"Rica ederim, işi zora sokmayın. Defterleri yaratacak halim yok. Alın şu parayı."

"Katiyen olmaz."

"Neden?"

"Seminer defterlerimi para meselelerine bulaştırmak istemem."

"İyi de, para meselesi değil ki bu. Verdiğim zararı telafi ediyorum sadece."

"Müller'le siz konuşun lütfen, sonra da bana defterleri verin. Pazmaniten Sokağı 11 numarada oturuyor." Demba, Gegenbauer'in bu öneriyi kabul edip parayı tekrar cüzdanına koymasından korktu.

"Ben onu tanımam etmem. Bu işi siz halledin," dedi Gegenbauer.

Demba'nın yüreğine sular serpildi. Ama başını hayır anlamında iki yana salladı.

Kapı çaldı.

"Geldiler," dedi Gegenbauer. "Bakın Demba, hassasiyetinize büyük saygım var ama şu anda sizinle daha fazla meşgul olamayacağım." Yazı masasından bir zarf aldı, banknotları içine koydu ve Demba'nın pelerininin davetkâr bir biçimde açık duran cebine tıktı.

"Tamamdır," dedi. "Parayı verdim size. Onunla ne yapacağınız size kalmış."

Demba'nın istediği de buydu zaten. Banknotlar cebindeydi. Parayı almak için parmağını oynatmasına bile gerek kalmamıştı. Münasip bir şekilde çekilip gitme zamanıydı artık.

"İki beyefendi sizinle görüşmek istiyor," dedi kâhya kadın ve kartvizitleri masaya bıraktı.

"Wladimir Ritter von Teltsch. Yedek Teğmen Dr. Heinrich Ebenhöch," diye okudu Gegenbauer. "Beyefendiler buyursunlar."

"Ben kaçayım artık," dedi Demba aceleyle. "Çok teşekkür ederim, mesele hallolmuştur."

"Güle güle! Güle güle!" dedi Gegenbauer aklı başka yerde. "Bir ara yine beklerim."

Ve Demba, ganimeti cebinde, kararlı ve asık bir suratla girişte durarak yere dik dik bakan redingotlu iki beyefendinin yanından geçip sokağa çıktı.

Demba sevinçten uçuyordu. Başarmıştı. Hem de tereyağından kıl çeker gibi. İyi bir başlangıç yapmıştı. Yetmiş kron! Yürürken her adımda hazinesinin içinde durduğu zarfın cebinde hışırdadığını hissediyordu. Yetmiş kron! Bu para, ihtiyacı olan miktarın çok küçük bir kısmıydı gerçi, ama eline para geçmesi için ellerini kullanması gerekmediğini kendine kanıtlamıştı. Kolay değil –diye düşündü Demba– ama mümkün. Mümkün! İçki sektöründe çalışan bir komisyoncu geldi aklına, adamın bir kez şöyle böbürlendiğini duymuştu: "Bugün parmağımı bile oynatmadan beş yüz kron kazandım!" Parmağını bile oynatmadan! Nasıl bir edepsizlik, nasıl bir mübalağa. Halbuki parayı muhakkak ki eline almıştı, cüzdanını cebinden çıkarmış, banknotları katlamış, cüzdana koymuştu. Sonra makbuzu imzalamış ve iş yaptığı adamın elini sıkmıştı. Ve parmağını bile oynatmadığını söylüyordu. Gülünç. Bir bilseydi aslında ne kadar zor olduğunu: Ellerini kullanmadan gelir elde etmenin! Hayır. Çocuk oyuncağı değildi hakikaten. Karşındaki kişileri istediğin noktaya getirebilmen için tüm kurnazlığını, zekânı, durumları kendi çıkarına uygun biçimde kullanma yeteneğini, irade gücünü ve hatta gözlerini kullanman gerekiyordu. Tıpkı şimdi benim Gegenbauer'i, alamadığım parayı bana zorla verecek raddeye getirdiğim gibi.

Demba yanından geçip giden insanlara baktı ve kıs kıs güldü. Bunca insanın biri bile görebilseydi pelerinimin altında ne olduğunu! Zarif ipek şemsiyeli şu yaşlı hanım mesela. Yok ama, görse bile tehlike teşkil etmezdi benim için. Çığlık çığlığa bir apartmanın girişine kaçar, korkudan on dakika tek laf edemezdi. Ama şuradaki bey cevval birine benziyor.

Emekli yüzbaşı falan herhalde. O hiç durmaz, hemen üstüme atılırdı. Ben kalabalığın arasına karışıp kaçarken, "Yakalayın! Yakalayın!" diye bağırırdı.

Caddenin görünümü bir anda nasıl değişirdi. Ortalık birbirine girerdi! Herkes işi gücü bırakır peşime düşerdi. Kimse sıvışıp gitmezdi. Kalabalıkken cesur olurlar. Hele hele karşılarındaki, elleri bağlı tek bir kişiyse. Şuradaki faytoncu hemen oturağından aşağı atlar, kırbacıyla üstüme yürürdü. Ve arabadaki adam, muhtemelen bir yabancı, o da koşup gelirdi hemen, böyle bir şeyi kimse kaçırmak istemez çünkü. Fırıncının çırağı boş sepetini, konservatuvar öğrencisi keman kutusunu kafama kafama vurur, şu hamal ben yanından geçerken ayağıma çelme takardı; ellerimdeki kelepçeyi görseler, cümle âlem bana karşı birleşirdi. Ve bu dünyada benden yana olan tek bir insan var, Steffi. Hayır. Biri daha var: Çilingirin çırağı. Budala çocuk bilmeden yardım ediyor bana. Şu anda, ben onu düşünürken, akşam kelepçemi açacak anahtarı yapıyor belki de. Bir müttefikim daha var ama. En sağlamı da o: Şu eski püskü, uysal pelerin. O beni koruyor. Sihirli pelerin gibi saklıyor. Kimse beni göremiyor.

Şuradaki polis. Kahverengi seyrek favorileriyle ne kadar da mülayim ve aptal görünüyor. Hiçbir şeyin farkında değil. Sadece trafikle ilgileniyor. Ki hiçbir otomobil elektrikli tramvayla, hiçbir fayton bir eşya kamyonuyla çarpışmasın. Foyamı meydana çıkarsaydı, hayır, benden hafifçe şüphelenseydi bile işim biterdi. Ama hiçbir şey sezmiyor. Sezemez. Sırf eğlence olsun diye burnunun dibinden geçeceğim. Geçtim! Düşünceleri bir okuyabilseydi bu polis! Sadece düşünceleri okuyabilenleri ve kâhinleri polis yapmak lazım. Varyetelerde bol bol var onlardan. Hakikaten iyi fikir. İmparatorluk Meclisi'ne biri böyle bir başvuruda bulunsun. Ya da ricacı olsun: Yüce Majestelerinden istirhamımız, Polis Müdürlüğü'nün bundan böyle...

"Bayım!"

Stanislaus Demba irkildi. Sanki biri göğsüne, kalbinin attığı yere bir yumruk indirmişti. Dizleri titredi. Kendini toparlamaya çalıştı. Tanrım, insanın yüreği nasıl da ağzına geliveriyordu hemen. Gülünç. Polis onu kastetmemişti ki. "Bayım!" diye seslendi sadece ve ben de hemen üstüme alınıyorum. Kim bilir kime söyledi. Muhtemelen...

"Bayım!" diye seslendi polis yine.

Demba olduğu yerde donup kaldı. Beti benzi atmıştı. Dişleri takırdıyor, kalbi güm güm atıyordu. Hayır. Yanılıyor olamazdı. Polisin seslendiği kişi kendisiydi. Kendisinden başka kimse değildi. İşte şimdi de yavaş yavaş yanına geliyordu...

Adeta felce uğrayan Stanislaus Demba, kül rengi bir yüzle özgürlüğünün elinden alınmasını bekledi.

Polis şimdi karşısında durmuş, onu bakışlarıyla ölçüp biçiyor, sanki son darbeyi indirmek için hız alırmış gibi tek söz etmiyordu. Demba hemen oracığa yığılacağını hissetti. Korktuğu başına gelmişti işte.

"Bir şey düşürdünüz," dedi polis nazikçe.

Demba yavaş yavaş hayata döndü. Ama konuşamıyor, sadece başını hayır anlamında sallıyordu.

"Cebinizden bir şey düşürmediniz mi?" diye sordu polis tekrar.

Demba polisin elindeki beyaz zarfı gördü, ama bununla kendisi arasında bir bağ kuramadı. Tekrar soluk alabildiğini hissediyordu sadece, havayı derin derin içine çekti. Kalbinin etrafındaki baskı yavaş yavaş gevşeyerek yok oldu. Sonunda, polisin elindeki zarfın ve içindeki paranın kendisine ait olduğu dank etti kafasına, yere düşürdüğü zarfı mutlaka geri almalıydı.

"Elbette, zarf bana ait," demek üzereyken büyük bir endişeye kapıldı.

Zarfı alabilirdi. Elbette. Zarfı usturuplu bir şekilde parmaklarının ucuyla tutabilir, belki polisin dikkatini bile çek-

mezdi. Ama iş bununla bitmiyordu ki! Ya bir de karakola götürülürse, açıklama yapması istenirse, bir şey imzalamak zorunda kalırsa ve komiserin masasında eşkal tarifi varsa?! Bu sabahki polis raporu: Yirmi beş yaşlarında genç bir adam, tahminen orta-üst sınıftan, iriyarı, bıyığı kızılımsı... ve komiser bana dikkatle bakıyor, eşkal tarifine bir bakış atıyor, sonra tekrar bana bakıyor...

Stanislaus Demba kararını verdi. Parasını inkâr edecekti.

"Bu bana ait değil," dedi polise ve sesinin fazlaca titrememesi için çaba gösterdi.

"Zarf sizin cebinizden düşmedi mi?" diye hayretle sordu polis.

"Benim değil," dedi Stanislaus Demba.

Polis başını sallayarak zarfa baktı. "O zaman ancak şuradaki bey düşürmüş olabilir."

Stanislaus Demba'dan hemen önce caddeyi geçen ve şimdi bir kravat mağazasının vitrini önünde duran adamın yanına gitti.

Polis selam verdi, vitrinin önündeki bey de İngiliz tarzı melon şapkasını kibarca kaldırdı. Polis adama zarfı uzatıp bir şeyler söyledi, adam da onu dikkatle dinledi. Sonra Demba, şık beyefendinin Malaga kamışından bastonunun gümüş sapını koluna astığını, polisten zarfı alıp içindeki banknotları saydığını gördü. Cebinden deri ciltli bir defter çıkardığını, zarfı özenle içine yerleştirdiğini, defteri göğüs cebine koyduğunu...

Sonra da teşekkür edip şapkasını havaya kaldırdığını ve ağır adımlarla uzaklaştığını.

13

Bay Kallisthenes Skuludis, Graben'deki erkek giyim mağazasına girdi ve tezgâhtar kıza kravat modellerini çıkarttırdı. Önüne sıralanan kravatlara alıcı gözle bakarken, böyle büyük bir mağazadan daha çok çeşit beklediğini, son zamanlarda hakikaten yeni ve de zevkli bir şey bulmanın zorlaştığını söyledikten sonra nihayet ağır, parıl parıl ipekten turuncu bir kravatta karar kıldı ve o gün başka mağazalardan satın aldığı diğer iki kravatla birlikte pelür kâğıdına sardırdı.

Alışverişinden çok da memnun kalmayarak caddeye çıktı. Bay Skuludis'in o öğleden sonra teşrif ettiği üçüncü giyim mağazasıydı bu. Bilhassa kravat konusunda acilen gidermesi gereken bir ihtiyaç içinde olduğu sanılmasın ama. Tam tersine, Bay Skuludis'in her tür biçim ve renkte, beyaz sade frak papyonundan safir sinekkuşunun görkemli renklerindeki modellere varana kadar hemen hemen altı yüz kravattan oluşan eksiksiz bir koleksiyonu vardı. Ama güzel dekore edilmiş her vitrinin cazibesine hemen teslim oluyor, bu zaafı yüzünden alışveriş etmeden duramıyordu.

Caddede durup bir Figaro yakarken, şık kılığı ve zarif tavırlarıyla haklı olarak ilgi çektiğini görebiliyordu. Ama kaldırımda az ötesinde duran ve hayranlığını gizlemeyen bakışlarla kendisini süzen genç bir adamı derinden etkilemiş gibiydi. Bu tarz sessiz övgüler, her zaman böylesine safça

dışa vurulmasalar da, Bay Kallisthenes Skuludis için yeni bir şey değildi. Selamlaşırken kolunu bükme ya da bastonunu parmakları arasında tutma biçimindeki hoş zarafetin kısa sürede –Bay Kallisthenes Skuludis mesleği gereği her yerde çok kısa bir süre kalırdı– şehrin kibarları tarafından taklit edilmesine ya da sigara tabakasından dalgın bir jestle bir sigara alıp yakmasının kaymak tabakanın salonlarında daima hoş bir izlenim yaratmasına alışkındı.

Ama Kallisthenes Skuludis insanların sosyal seviyesini bir bakışta şıp diye anlardı ve ona bakıp duran şu genç adamın Bay Skuludis'in bulunduğu çevrelere ait ya da yakın olmadığı kılık kıyafetinden belliydi. Nitekim Stanislaus Demba'yı dikkate almadan gezintisine devam etti; zira Paris, Petersburg, Bükreş ve Kahire'nin seçkin tabakasının gönlünü çabucak fethetmesini sağlayan en önemli özelliklerinden biri de mesafesini daima zarafetle koruyabilmesiydi.

Bir çiçekçinin vitrinine dalıp gitti, mezecide hafif bir şeyler atıştırdı ve tam olarak nereden tanıdığını hatırlamadığı, herhalde bir Akdeniz gemi seyahatinde tanıştığı bir hanımla selamlaşmak için caddeden karşıya geçti. Hanımla sohbet ederken, birkaç adım ötede gazlı sokak lambasına yaslanarak hiç durmadan kendisine bakan Stanislaus Demba bir kez daha dikkatini çekti. Bay Skuludis'in yüz hafızası mükemmeldi –mesleği bunu gerektiriyordu– ve kravat mağazasının önünde ona hürmetlerini sessizce sunan genç adamı derhal tanıdı.

Hanımla vedalaştıktan sonra bir berber salonuna girdi. On beş dakika sonra güzelce tıraş olup taranmış vaziyette caddeye adım attığında ilk karşılaştığı insan yine Stanislaus Demba'ydı.

Bay Kallisthenes Skuludis yabancılara şüpheyle bakma eğilimindeydi. Mesleği gereği aklına hemen dedektif olabilecekleri gelirdi. Gerçi Stanislaus Demba dedektife benzemiyordu. Yine de Bay Skuludis, Stanislaus Demba'nın şahsına

gösterdiği bu ısrarlı ilgiden pek hazzetmedi. Viyana'nın aslında sadece bir taşra kenti, az buçuk iyi giyimli herkese mucizevi bir yaratıkmış gibi şaşkınlıkla bakılan bir zenci köyü olduğunu düşündü ve gezintisini kısa keserek bir kafenin bahçesindeki masalardan birine kuruldu.

Oturur oturmaz da Stanislaus Demba çıkageldi. Kafenin önünde durdu, biraz tereddüt etti, düşünüyor gibiydi. Bir saniye sonra Bay Skuludis'in masasına yaklaştı ve oturmak için izin istedi.

Bay Skuludis'in bu ricadan hiç hoşlanmadığı belliydi. Bir sürü boş masa vardı ve çayını tek başına huzur içinde içmeye çok önem verirdi. Sadece tren garlarında, duraklarda ve diğer kalabalık yerlerde tanışırdı yeni insanlarla – o da sırf mesleği gereği.

"Kusura bakmayın ama birini bekliyorum," dedi Stanislaus Demba'ya.

"Birini mi bekliyorsunuz? Meseleyi bir an önce halledelim o zaman," dedi Demba ve oturdu.

Bay Skuludis onu had safhada garipsemiş gibi süzdü.

"Küçük işimizi bir an önce yoluna koyalım yani," diye tekrarladı Demba.

"İş" kelimesi Bay Skuludis'in kulağına hep tatlı gelirdi. Karşısındakine daha bir dikkatle baktı.

"Çeşitli işlerim arasında hangisine ilgi gösterdiğinizi sorabilir miyim?" diye sordu.

"Şimdi söyleyeceğim," dedi Demba. "Buraya kadar takip ettim sizi. Dikkat çekmeden baş başa konuşabilmek için fırsat kolladım."

"Dikkat çekmeden" ve "baş başa" – bu iki ifade Bay Skuludis'te iyi bir intiba uyandırdı. Karşısındakinin ser verip sır vermeyen bir adam olduğunu gösteriyordu ki Bay Skuludis buna çok önem verirdi; mesleğinin ruhunda vardı bu.

"Bir saat kadar önce Prater Caddesi'ndeydiniz, değil mi?" diye sordu Demba.

"Ha şu mesele," dedi Skuludis ve başını evet anlamında salladı. Meseleyi anlamıştı şimdi.

Bir saat önce Prater Caddesi'nde tanıdık bir mücevher tüccarıyla nazik bir konuda görüşmüş, insanın gündüzün çiğ ışığına ancak istemeye istemeye çıkardığı çeşitli mücevherler satmayı teklif etmişti. Fakat fiyatta maalesef anlaşamamışlar, Skuludis tüccarın fırsatçılığına ve paragözlüğüne acı acı söylenmeyi de ihmal etmeden uzaklaşıp gitmişti. Şimdi anlaşılıyordu ki adam çalışanlarından birini onu adım adım izlemekle ve ilk fırsatta tekrar temas kurmakla görevlendirmişti.

"Her şeyden haberdarsınız, öyle mi?" diye sordu Bay Skuludis.

"Elbette," dedi Demba. "Gözümle gördüm."

"Ve meselenin henüz kapanmadığını düşünüyorsunuz?"

"Aynen öyle düşünüyorum," diye homurdandı Demba.

"Şu anda benim için konunun hiçbir aciliyeti yok," dedi Bay Skuludis.

"Benim için tam tersine var," diye tısladı Demba.

"Bir saat önce zor durumdaydım. Para lazımdı ve bundan istifade etmek istediler. Şimdi durumum düzeldi. Paranıza ihtiyacım kalmadı."

"Eh, o zaman mesele yok," diye sevindi Demba.

"Birkaç gün daha bekleyebilir, daha cazip teklifler alabilirim," diye açıkladı Bay Skuludis.

"Anlamadım."

Bay Skuludis deri kaplı not defterini çıkardı ve kâğıdı çok ince olduğundan içindeki banknotları gösteren beyaz bir zarfı şahsına münhasır zarif bir el hareketiyle masaya bıraktı.

"Bu zarfta sekiz yüz kron var. Temiz iş. Gördüğünüz gibi, patronunuzun istifade etmeye çalıştığı durum anlık bir sıkıntıdan ibaretti," dedi gururla.

Stanislaus Demba adamın hangi patrondan, hangi sıkıntıdan, hangi işten bahsettiğini bilmiyordu. Zarfına göz süz-

mekle meşguldü o, bir taraftan da yan gözle Bay Skuludis'e bakıyordu. Fakat zarfta şimdi sekiz yüz kron olduğunu duyunca hayretler içinde kalmıştı.

"Sekiz yüz kron. Temiz iş," diye tekrarladı Bay Skuludis.

"Sekiz yüz kron mu?" diye bağırdı Demba. "Bu zarfta yetmiş kron var. Tamı tamına o kadar."

Bay Skuludis bu tespite çok şaşırdı. Batıl inançlıydı, ama Prater Caddesi'nde çalıntı mal alıp satan birinin yardımcısının doğaüstü güçlere sahip olabileceği düşüncesi tüm ruhsal dengesini altüst etmişti.

"Zarfta sekiz yüz kron var," dedi çok da emin olamadan.

"İçinde üç adet yirmi kronluk, bir de 10 kronluk banknot olduğunu bilmeyecek değilim herhalde," diye tısladı Demba masanın üzerinden. "Şimdi bana paramı geri vermenizi rica ediyorum."

"Neden bahsettiğinizi anlamıyorum," dedi Skuludis.

"Neden bahsettiğimi anlamıyor musunuz?" diye patladı Demba. "Birazdan anlayacaksınız. Size ait olmayan bu parayı, yere düşürdüğünüzü sanan bir polisten aldınız. Şimdi anladınız mı neden bahsettiğimi?"

Bay Kallisthenes Skuludis olağanüstü hızlı bir kavrama yeteneğine sahipti. Duruma hemen adapte oldu. İş bağlantılarından bihaber birine kendini açık etmesine ramak kaldığını fark edince dehşete düştüyse de, isim vermeyecek ve işlerinden sadece üstü kapalı söz edecek kadar tedbirli davrandığına sevindi. Özgüveni yerine geldi. Şimdi önemli olan, karşısındakinin ona tuzak kuran bir dedektif, bir yem olup olmadığını anlamaktı. Yeni bir taktik belirlemeden önce bundan emin olması gerekiyordu.

"Kartları açık oynamaya ne dersiniz?" diye sordu ve Demba'ya samimi bir ifadeyle baktı. "Bana brövenizi gösterin ki anlayalım durumu."

"Ne gösterecekmişim size?"

Bay Kallisthenes Skuludis cevap vermek yerine masanın üzerinden uzandı ve yüzünde küstah bir tebessüm, Demba'nın pelerininin düğmelerine el attı. Ceketinin göğüs cebinde olduğunu düşündüğü mavi kaplı dedektif brövesini arıyordu.

Demba'nın korkudan ağzı yüreğine geldi. "Hey! Çekin ellerinizi pelerinimden!" diye bağırdı tehditkâr bir sesle.

"Açsanıza! Niye uzatıyorsunuz?" diye diretti Bay Skuludis ve Demba'nın pelerininin en üst düğmesini açtı.

"Bırakın bu eşek şakalarını," dedi Demba ve sandalyesini Bay Skuludis'ten uzaklaştırdı.

Skuludis tereddüte düştü. Bir polis muhbiri böyle davranmazdı.

"Benden ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"El koyduğunuz paramı geri istiyorum. Bir saattir adım adım takip ediyorum sizi paramı geri almak için. Nerede alışveriş ettiğinizi, nerede tıraş olduğunuzu, hangi aşüftelerle konuştuğunuzu öğrenmeye çok mu meraklı olduğumu sanıyorsunuz yoksa?"

Skuludis için her şey açıklığa kavuşmuştu. O olaya tesadüfen tanık olan ve ganimetten pay almaya çalışan sefil bir üçkâğıtçı vardı karşısında. Skuludis ondan nasıl kurtulabileceğini düşündü.

"Bu parayı yasadışı yollardan elde ettiğimi iddia ediyorsunuz demek?" diye sertçe sordu.

Demba kuru gürültüye pabuç bırakacak değildi. "Sahiden iddiam budur," diye cevap verdi aynı sertlikte.

"Ve paranın size ait olduğu iddiasından vazgeçmeyeceksiniz."

"Aynen. O para bana ait."

"İlk bulduğumuz polise gidip olayı açıklığa kavuşturmaktan başka çaremiz yok o zaman," dedi Bay Skuludis nazik bir tebessümle ve bir mutabakata varamayacaklarını anlatmak için ayağa kalktı.

"Evet, en iyisi bu," dedi Demba hiç de öyle düşünmediği halde.

Anlaşıldı, dedektifmiş, diye düşündü Bay Skuludis. Polise gitme tehdidi kesinlikle ciddi değildi. Doğrusunu söylemek gerekirse, güvenlik güçlerinin hâkemliğine başvurmak hiç arzu etmeyeceği bir şeydi. Mesleği icabı polis memurları arasında bir sürü tanıdığı vardı ama Viyana'da bulunduğunu şimdilik kesinlikle bilmemeleri gerekiyordu. Ayrıca ceketinin cebinde iki altın saat, bir madalyon, iki kravat iğnesi ve dört pırlanta yüzük vardı –Viyana-Budapeşte hızlı treninin yemekli vagonundaki son seyahatinin küçük hasılatı– ve bunları nakde çevirmeye can atıyordu. Bu transaksiyonda polisin de yer alması hiç ama hiç işine gelmezdi.

"Hesap lütfen!" diye seslendi Bay Skuludis ve hesabı Demba'nın hak iddia ettiği zarftaki banknotlardan biriyle ödedi. Bu küstahlığa çok öfkelenen Demba iyice çileden çıktı.

"Para tam zamanında imdadınıza yetişmişe benziyor," dedi hırçın bir sesle.

Bay Skuludis, bu hoyrat ifadeyi duyunca, Demba'nın seçkin tabakaların adabımuaşeretinden nasibini almadığını düşünerek esef duydu. Ama sükûnet ve kendine hâkimiyet mesleğinin icaplarından olduğundan, hasmına aşağılayıcı bir bakış fırlatmakla yetindi.

Opera binasının karşısında bir polis duruyordu. Ama beyler kendiliğinden o taraftan uzak durarak bin adımda bile tek bir polisin görülmediği başka bir istikamete doğru yöneldiler. Ve bu çetrefil durumdan sıyrılmak için her biri kendince fırsat kollamaya başladı. Bay Skuludis Viyana trafiğinin sunduğu çeşitli imkânları dikkatle incelerken, Demba ortadan en iyi nasıl toz olacağını düşünüyor, hasmının hiç beklemediği bir anda köşeden sıvışıp gitmenin avantajlarını gözden geçiriyordu.

Fakat Bay Skuludis kararlılığını ve atılganlığını yine burada da ortaya koydu. Göz açıp kapayıncaya kadar hızla-

narak duraktan az önce kalkan elektrikli tramvaya atladı. Demba onun ortadan kaybolduğunu fark ettiğinde, tramvayda son süratle yol alıyordu.

Demba bir an neye uğradığını şaşırdı. Sonra durumu kavradı: Bay Skuludis paçayı sıyıramayacağını anlamış, kaçıyordu ve bu kaçış hasmının ahlaken çöktüğü anlamına geliyordu. Ve de yetmiş kronu geri alma şansının arttığı.

Hemen elektrikli tramvayın peşine düştü. Bay Skuludis'in, zafer kazanmış edalarında ona alaycı alaycı sırıttığını görünce gururu derinden incinen Demba iyice hırslanarak canını dişine taktı. Öfkeden burnundan soluyarak koştu. Aradaki mesafe giderek kapanıyordu. Demba daha da hızlandı, tramvayla arasında bir metre kalmıştı. İki yayaya çarptı, koşmaya devam etti ve vagona yetişti. Bir iki saniye vagonun yanında nefes nefese koştu, tramvay virajı alırken yavaşlayınca cesur bir hamleyle marşpiyeye zıpladı ve yukarı çıktı; bitkin bir haldeydi, soluk soluğaydı, güçlükle nefes alıyordu ama başarmış, hedefe ulaşmıştı.

Karşısında pişman, yenik, utançtan yerin dibine geçmiş bir hasım bulacağını sanmıştı. Oysa şimdi, karşısında dururken, hasmının yüzünün tuhaf bir ifadeye büründüğü gördü. Korku, hiddet, pişmanlık yoktu bu yüzde, Bay Skuludis'in yüz ifadesinden engin bir hayret ve muazzam bir şaşkınlık okunuyordu. Ağzı bir karış açık Demba'ya bakarken, taştan bir Apollon heykeli gibi hiç kıpırdamadan duruyor, dehşetten donakalmış gibi parmağıyla Demba'nın ellerini gösteriyordu.

Ellerini! Demba'nın ellerini!

Zira Demba'nın pelerini tramvayın tutunma demirine takılmış, utanç verici durumu gözler önüne serilmiş, korkunç sırrı ifşa olmuştu.

Ama sadece bir an. Vagonu dip dibe dolduran tüm o insanların içinde bir tek Bay Skuludis görmüştü Demba'nın ellerini.

Ve o anda ikisi de, Demba ve Bay Skuludis, vagondan aşağı atlamıştı.

Önce Demba. Şimdi kovalanan oydu. Biri sırrını öğrenmişti ve o kişiden ne pahasına olursa olsun kaçması gerekiyordu.

Canını kurtarmak için koşuyordu, gözünü karartmış, arkasına bakmadan çaresizce kaçıyordu. Ve Bay Skuludis elini kolunu sallayarak, bağırıp çağırarak peşine düşmüştü.

Derken Demba önüne çıkan bir minibüse atlayarak bu kovalamacaya bir son vermeyi başardı.

Bay Skuludis durdu ve başını esefle iki yana sallayarak arkasından baktı. Minibüsle yarışa girmeyi göze alamazdı. Demba'nın böyle anlamsız bir panik ve telaş içinde kaçmasını kınadı. Demba'ya başlarda duyduğu antipati yerini güçlü bir sempatiye bırakmıştı. Tüm hiddeti buharlaşıp uçmuştu. Ona elinden geldiğince yol göstermeyi çok isterdi. Zira, Tanrı bilir başına ne talihsizlik gelmiş olan bu gençte kendi mesleğinin genç ve yetenekli çaylağını görmüştü.

14

Stanislaus Demba minibüsten indi ve ağır ağır Mariahilfer Caddesi'nden aşağıya yürüdü. Bir yandan da düşünüyordu. Steinbüchler'ler? Hayır. Olmaz. Steinbüchler'lerde şunun şurasında sadece üç aydır özel ders veriyorum. Şimdiden avans isteyemem. Ayrıca pintiler, hem Bay Steinbüchler hem de karısı. Haftada altı saat için sadece elli beş kron istediğim halde beş kron için pazarlık edip ücreti elli krona düşürdüler. Bayram günü ders yapılmadığında ya da oğlan hastalandığında hemen ücretimden kesiyorlar. Halbuki varlıklı insanlar. Adarn bir şemsiye fabrikasının yetkili temsilcisi, karısının ise butiği var. Ama aybaşı gelince ücretimi her seferinde üç dört kez hatırlatmak zorunda kalıyorum, ancak ayın altısına doğru paramı uçlanıyorlar. Evdeki hizmetçi kıza da borçlular hep. Hayır, Steinbüchler'ler olmaz.

Geriye bir tek Dr. Becker kalıyor. Parayı hemen verir onlar. Kibar ve iyi insanlar, bir şey söylemem bile gerekmez, tek bir imada bulunmam yeter, hemen çıkarıp verirler parayı. Derslere on dört gün ara vereceğimi duymak hoşlarına gitmeyecektir gerçi. Oğlanın hem coğrafyası hem de fiziği berbat. Derslere ara vermemle ilgili sağlam bir gerekçe bulmam lazım, akıllarına derhal yatacak bir gerekçe. Neyse, bulurum elbet, bir beş dakika daha yürüyeceğim nasılsa.

Dr. Becker, Kohlmarkt'taki yeni bir binanın dördüncü katında oturuyordu. Binanın giriş kapısındaki zilin üstünde tabelası asılıydı: Doçent Dr. R. Becker, muayene saatleri ikiden beşe.

Stanislaus Demba asansörü kullanmadı, hiç acele etmeden merdivenlerden yavaş yavaş çıktı. İkinci kata varınca durdu. Aklına bir fikir gelmişti.

Etrafına bakındı. Merdivenler bomboştu. Kimsecikler yoktu.

Demba ellerini ceketinin cebine sokup bir mendil çıkardı. O sırada ev anahtarı cebinden yere düştü. Anahtarı almak için öfkeyle yere eğildi. Tam o esnada asansör yanından sessizce yukarı çıktı.

Demba ellerini hemen pelerinin altına soktu. Korkuyla asansörün peşinden baktı. Ama asansörün kapısının buzlu cam olduğunu görünce rahatladı. Asansördeki kişinin kelepçeyi görmesi imkânsızdı.

Yukarda kapının zili çaldı. Boşalan asansör tekrar aşağıya indi. Demba üçüncü kattaki kapı açılıp kapanana kadar bekledi. Tedbirli davranmakta yarar vardı. Tamam, şimdi...

Kahretsin! Şart mıydı şimdi merdivenlerden birinin inmesi. Demba ellerini yine sakladı. Ve ne kadar da yavaş iniyordu! Hizmetçisinin koluna tutunarak yürüyen yaşlı bir hanım. Soluklanmak için tam da Demba'nın yanında durdu. Neyse ki gitti. Nihayet. Ama merdivenlerde bir başkası vardı şimdi!

Akşam gazetesini getiren gazete dağıtıcısı kadın. İkinci kattaki kapının önüne bir gazete bırakıp üçüncü kata çıktı.

O aşağıya inmeden bir şey yapmayayım, gitmesini bekleyeyim, diye düşündü Demba. Canı sıkılarak ayaklarının dibindeki hasır paspasın üzerindeki gazeteye baktı, büyük harflerle basılmış bir manşeti okudu: "Macaristan Başbakanı İstifa Etti" ve birdenbire aklına geldi, acaba... pencereden kaçtığım da yazıyor mu acaba akşam gazetelerinde. Belki de

her şeyi ayrıntılarıyla anlatan bir haber vardır; "Zanlı karakola götürülmek üzereyken tavan arasının penceresinden avluya atlayıp kaçtı" diye yazıyordur belki ve "yaralanmadığı düşünülen zanlı polis tarafından her yerde aranıyor". Hatta belki de şöyle yazıyor: "Tüm ipuçları, zanlının üniversite öğrencisi Stanislaus D. olduğunu gösteriyor. Zanlının çok yakında yakalanıp tutuklanması bekleniyor."

Sabırsızlıktan ve heyecandan yerinde duramayan Demba, gazete dağıtıcısı kadının merdivenlerden inmesini bekledi. Gazeteyi ancak ondan sonra eğilip yerden aldı. Sayfalara hızla göz gezdirdi.

Yerel haberler. Yerel haberler nerede? Yerel haberler arasında olmalı. Hah şurada. Kısa Haberler. Sütunu bir solukta okudu.

Müzik Potpurisi – Film kurdelası sokakta alev aldı – Aşağı Avusturya Av Derneği'nin Genel Kurul Toplantısı Ayın Yirmi Birine, Salı Gününe Ertelendi – Başmüfettiş Hlawatschek Vefat Etti – Nadir Bir Jübile – İntihar Girişimi – bir dakika. Neymiş bu? "Ortaokul öğretmeni Ernest W.'nin zevcesi Bayan Kamilla W. dün Badenberger Sokağı'ndaki evinde Veronal..." geç! Devam. Şehir Tramvayları Cer Atölyesi'nde Kaza – Annenin Fedakârlığı – Başka bir şey yok.

Gazetede başka bir haber yok. Elbette. Ne bekliyordum ki? Polis nasıl çuvalladığını gazeteyle ilan mı edecekti bir de. Çok komik. Demba gazeteyi katlayıp yavaşça eşiğe bıraktı.

Sonra mendilini açtı. Eliyle güzelce düzledi, sargı bezi gibi katladı ve sadece parmak uçları görünecek şekilde sağ eline dört kere doladı. Pelerinin cebinde bulduğu iki çatallı iğneyle sargısını tutturması, bileklerinden kelepçelendiği düşünülürse, hiç de kolay olmadı. İşte bu kadar, artık hazırdı.

Harika bir fikir, elini sargılamak. Mükemmel bir buluş. Demba bu mükemmel buluş için kendini tebrik etti. "Sahiden müthiş bir fikir," dedi, pencereye gidip camdaki yansımasının önünde reverans yaptı. "Takdirlerimi sunarım!

Elinizi sıkmama izin verir misiniz? Nasıl? İstemiyor musunuz? Dikkat mi edeyim? Sargı bezinin kayacağından mı korkuyorsunuz? Elbette! Elbette! Yazık! Bu harika fikrinizden ötürü elinizi sıkmayı çok isterdim!"

Demba bir kez daha yerlere kadar eğilip kıs kıs güldü. Elinde bir telgrafla merdivenlerden yukarıya seğirten bir *Messenger Boy** durup Demba'ya hayretle baktı.

Bir taşla iki kuş, diye düşündü Demba ve merdivenlerden çıktı. Ellerimi kullanamadığımı herkes görür şimdi. Ben de nihayet rahat ederim. Bir süre derse gelememin mazeretini de bulmuş oldum hem. Ellerimde ağır yanıklarla ders verecek halim yok. Kimse benden bunu isteyemez. Bir doktorun karısı buna anlayış gösterir herhalde. Ama şimdi iş başına! Kaybedecek zaman yok!

Dördüncü katta Demba zile bastı. Hizmetçi kız kapıyı açtı.

"Hanımefendi evde mi?"

"Değil."

"Peki Doktor Bey?"

"Hasta bakıyor."

Demba bekleme odasına bir bakış fırlattı.

İki hanım ve bir bey oturmuş, dergileri okuyorlardı.

"Hanımefendi ne zaman döner?"

"Küçükhanıma sorayım, o bilir." Hizmetçi kız Elly Becker'in odasına gitti. Demba içerden gelen vals tınılarını ve kızların çınlayan kahkahalarını duydu.

Az sonra kapıda Elly Becker göründü. Aşırı derecede miyoptu, uzun saplı gözlüğüyle Demba'ya baktı.

"İyi günler Bay Demba! Annemle mi görüşecektiniz? Alışverişe çıktı."

"Ne aksilik," dedi Demba. "Kendisiyle konuşmam gereken acil bir konu vardı. Anneniz ne zaman döner?"

"Dışarda yağmur mu başladı?" diye sordu Elly.

---

* (İng.) Getir götür işlerine bakan çocuk. (ç.n.)

"Evet."

"Birazdan döner o zaman. O gelene kadar bize katılmaz mısınız?"

"Misafirleriniz var, küçükhanım."

"İki arkadaşım sadece. Sizi onlarla tanıştırayım."

"Kılık kıyafetim müsait değil."

"A hiç olur mu!" Elly odasının kapısını açtı ve içeriye, "Bir misafirim daha var!" diye seslendi.

"Dans eder mi?" diye sordu genç kızlardan biri.

"Maalesef hayır," dedi Demba kapının ağzından.

"Dans etmez. Ama hoşsohbettir," dedi Elly ve tanıştırma faslına geçti. "Doktor Stanislaus Demba. Arkadaşlarım Viky ve Anny."

Ama yağmurda sucuk gibi ıslanmış eski pelerinle hırpani bir izlenim uyandıran Stanislaus Demba'yla tanıştıklarına ne Viky ne de Anny çok bayılmış gibiydi. Viky, kısa sarı saçları ortadan iyiye ayrılmış sırık gibi bir genç kız, başıyla kısaca selam vermekle yetindi. Anny, çilli ve gözlüklü ufak tefek bir kız, piyano çalmayı kesmedi bile. Demba kanepeye oturdu, iki genç kızın kendisine hiç yüz vermediğini fark etmemiş ya da önemsememiş gibiydi.

Fakat evin kızı ortamın havasını Demba'nın lehine çevirme gereği duydu. Arkadaşı Viky'yi dirseğiyle dürterek, "Tirat atarken elini kolunu hararetle sallar. Bak gör, çok eğleneceğiz," diye fısıldadı.

Kızların fısıldaştığını duyan Demba huzursuzlandı. Hizmetçi kız önüne sandviç, kurabiye ve bir fincan çay koyunca tedirginliği büsbütün arttı. Bakışları çay fincanı ile sandviç tabağı arasında gidip geldi, ne yapacağını bilmiyordu. Üstüne üstlük Elly atıştırmalıklardan alması için ısrar etmeye başlamıştı.

"Buyurun lütfen Bay Demba. Pelerininizi neden çıkarmıyorsunuz?"

Demba, mükemmel fikrinin işe yarayıp yaramadığını sınamaya karar verdi.

"Çıkarmasam daha iyi küçükhanım. Hoş bir görüntü olmaz sizin için."

"Neden ama?"

"Kollarım omzuma kadar sargılandı. İki kolumda da yanık yarası var, o yüzden kolsuz ceket giymek zorundayım."

"Aman Tanrım! Ne geldi başınıza?"

"Oda arkadaşım dün gece mumla perdeye fazla yaklaşınca perde bir anda alev aldı. Perdeyi elimle söndürmeye çalışırken yandım. Bakın!" Demba mendille sardığı elini pelerinin altından azıcık gösterdi.

"Aman ha! Elinizi oynatmayın!" diye haykırdı Elly korkuyla. "Durun, size yardım edeyim. Siz hiç kıpırdamayın."

Sandviçlerden birini aldı, Demba'nın ağzına götürüp ısırttırdı.

O gün sadece iki kere bir şeyler yeme fırsatı bulan, onu da telaşla, endişeyle ve gözlemlendiği duygusuyla zar zor yapabilen Demba şimdi iştahla yiyor, deneyinin başarısından ötürü büyük gurur duyuyordu. Evin kızı ağzına bir de sigara tutuşturunca keyfi iyice yerine geldi. Ağır tiryakiydi ve alışkın olduğu hazdan gün boyu mahrum kalmak ona çok koymuştu.

"Acıyor mu?" diye sordu Elly.

"Hem de nasıl," dedi Demba. Bilekleri sızlıyordu. Çelik halkalar cildini tahriş etmişti. Parmakları şişmiş, zonkluyor, uçları karıncalanıyordu. Kolunun ağrısı omzuna vuruyordu.

Anny ile Viky yanlarına yaklaşıp Demba'yı ilgiyle süzdüler. Masayı toplayan hizmetçi kız da sargılı ele acıyan gözlerle baktı.

Anny'nin gözlüğü sargının üzerine eğildi.

"Yanık yarası değil bu," dedi birdenbire.

Demba'nın sigarası ağzından yere düştü, sanki gözüne sinek kaçmış gibi yüzü çarpıldı.

"Beni kandıramazsınız," dedi Anny ve gözlüğünü düzeltti.

Demba kapıya bir bakış fırlattı, gerekirse iki adımda dışarıya fırlayabileceğini hesapladı.

"Biriyle düelloya girmişsiniz siz," diye kestirip attı Anny.

"Yaa," dedi Demba rahatlayarak.

"Haklıyım değil mi?" diye sordu Anny. "Bana masal anlatmanıza gerek yok. Benim ağabeyim Alemannia* üyesi."

"Yanılıyorsunuz. Yanık yarası bu," diye kestirip attı Demba.

"Ellerinizi yakmış olabilirsiniz tabii," dedi Viky alay ederek.

"*Parad* mı, yoksa *tierce* mi?"** diye bilmiş bilmiş sordu Elly eskrim üstadıymış gibi.

"*Sixte*,"*** diye açıkladı Demba.

"İtiraf ediyorsunuz yani!" diye bağırdı üçü birden.

"Yok canım!" dedi Demba. "Sadece yanık yarası. Genç oda arkadaşımın dikkatsizliğinin kurbanı oldum."

"Sarışın mı, kumral mı?" diye sordu Viky.

"Kim? Miksch mi?"

"Oda arkadaşınızın dikkatsizliği."

Kızlar gülmeye başladı.

"Bu dikkatsizlik genç mi, yaşlı mı?" diye sordu Elly.

"Duymadın galiba?" diye bağırdı Viky. " 'Gençliğin verdiği dikkatsizlik' dedi ya."

"Peki neler oldu Bay Demba," diye sıkıştırdı Elly. "Anlatın hadi! Başlayın. Sizi dinliyoruz. Elinizde kılıçla pozisyon aldınız, sonra..."

Demba, şahsına biraz fazla ilgi gösterildiğini düşündü. İlgiyi başka tarafa çekmek için düello muhabbetini genelleştirmeye çalıştı. Viky, yirminci yüzyıl insanının bakış açısından düellonun çok ama çok anlamsız bir kurum olduğunu

---

* Corps Allemania, 1862'de kurulan bir üniversite öğrencileri birliği. (ç.n.)

** Eskrim terimleri. Parad, rakibin silahının yönünü değiştirmek için yapılan hareketlerdir. Paradlar toplam sekiz tanedir. Tierce, üçüncü paraddır. (ç.n.)

*** Altıncı parad. (ç.n.)

söyledi. Elly ona hak verdi, ama üniversitelerdeki düello geleneğine spor gözüyle bakılması gerektiğini, bu bakımdan bir işlev taşıdıklarını savundu. Anny, tek bir günde üç rakibin hakkından gelen bir tanıdığıyla ilgili uzunca bir hikâye anlatırken olayın müsebbibinin kendisi olduğunu alttan alta sezdirmeyi ihmal etmedi. Bu cesur savaşçının adını da söyleyerek Demba'nın onu tanıyıp tanımadığını öğrenmek istedi.

Demba anlatılanları dinlememişti. Sandviç tabağını Elly'nin yardımıyla silip süpürmüş, çok baharatlı bir etle hazırlanmış kanepeden de birkaç lokma almıştı. Aniden çok susadığını hissetti. Üç kızın dikkatinin Elly Becker'in gösterdiği sayısız imza, ithaf ve mısrayla dolu bir yelpazeye yönelmesini fırsat bilerek ellerini yavaş yavaş su bardağına uzatırken kapı bir anda açıldı ve odaya bir Saint Bernard daldı; yağmurdan sırılsıklam olmuş tüylerini silkeleyen köpek Anny, Viky ve Elly tarafından coşkuyla karşılandı. Hemen ardından da hizmetçi kız geldi ve Bay Demba'ya hanımefendinin döndüğünü bildirdi.

Bayan Becker hayırseverlik duygusu fazlasıyla gelişmiş bir hanımdı. Çeşitli hayırsever derneklerin kısmen yönetim kurulu üyesi kısmen de üyesiydi; kurul toplantıları, görüş teatileri, komisyon oturumları için hanımları ayda birkaç kez eve toplardı, ayrıca her gezintiden sonra eve küçük sokak satıcıları ve dilenci çocuklar getirmek gibi bir âdeti vardı; tepeden tırnağa temizlenip paklanma suretiyle ödleri koparılan çocuklar, sonrasında kahve, meyve ve çörekle bir nebze teselli edilirdi. Yine bugün de girişteki kapının yanında korkuyla bekleşen iki küçük oğlan duruyordu. Sokakta sattıkları ayakkabı bağcıkları ve yara bantları hâlâ ellerindeydi. Üçüncü çocuk o sırada temizleniyor olmalıydı, zira mutfaktan tiz çığlıklar ve aşçı kadının bağırtısı geliyordu.

Bayan Becker üstünü değiştirmiş, odasında çayını içerken içeriye Demba girdi.

"İnanılır gibi değil!" dedi ufak tefek ve enerjik kadın Demba'ya. "Hizmetçi kız her şeyi anlattı, neler olmuş öyle?"

"Küçük bir kaza sadece, hanımefendi." Demba mum ve yanan perde hikâyesini anlattı, aşırı sıcaktan kızarak çatlayan pencere camı gibi birkaç ayrıntı daha uydurdu ve o sırada alev alan hasır koltuğu uzun uzadıya tasvir etti. Hayatı tehlike altına giren kanaryayı kafesiyle birlikte ateşin yanından uzaklaştırdığı yalanını da atacaktı ama hikâyesine duygusal ve romantik bir hava katmamak için bu ayrıntıdan vazgeçti.

"İnsan nasıl bu kadar dikkatsiz olur?!" dedi Bayan Becker. "Tanrı'ya şükredin ki ucuz kurtulmuşsunuz. Bir bakayım elinize."

Demba huzursuzlandı. Pelerininin kenarından parmaklarını şüpheyle uzattı.

Doktorun karısı dehşet içinde elini yüzüne çaldı. "Ne biçim bir sargı bu!" diye bağırdı. "Bunu bir doktor yapmış olamaz!"

"Elimi oda arkadaşım sardı. Tıp öğrencisidir kendisi." Demba, ellerini yakma hikâyesinin hiç de iyi bir fikir olmadığını anlayarak öfkelendi. Cümle âlem işi gücü bırakmış onlarla ilgileniyordu, halbuki elleri biraz olsun sükûnet ve huzura kavuşsun istemişti.

"Bakın ne diyeceğim. Şimdi doğruca kocamın yanına gidiyorsunuz ve ellerinizi doğru dürüst sargılatıyorsunuz," dedi Bayan Becker kararlı bir sesle.

Demba'nın beti benzi attı.

"Olmaz," diye kekeledi. "Hiç gerek yok..."

"Kocam bu işi arkadaşınızdan daha iyi yapamaz mı sizce?"

Demba oturduğu yerde sıkıntıyla kıvrandı.

"Ona ne şüphe," dedi. "Ama doktor beyin vaktini çalmak..."

"Ah, saçmalamayın lütfen!" diye sözünü kesti doktorun karısı. "İki dakikada halleder kocam. Hemen ilgilenir sizinle."

Odasından kocasının muayenehanesine ve mutfağa bağlandığı ev telefonunun ahizesini aldı.

"Rudolf!" dedi. "Bay Demba'yı yanına yolluyorum şimdi. Lütfen bekletmeden al. Ellerini yakmış. Evet. Hemen geliyor." Ahizeyi yerine bıraktı. "İşte bu kadar Bay Demba."

"Ben aslında şey için gelmiştim..." Demba yutkundu, uygun kelimeleri aradı. "Sizden bir ricada bulunmak istiyordum hanımefendi, acaba aylık ücretimi bugünden alabilir miyim, gerçi aybaşına daha var, ama..."

Mahcubiyetten sözlerinin gerisini getiremedi. Bayan Becker biraz düşündükten sonra ahizeyi tekrar eline aldı.

"Rudolf, bak ne diyeceğim! Bay Demba gelince aylık ücretini de ver lütfen. Seksen kron. Tamam mı canım? Cüzdanım yanımda yok şimdi."

Demba tam bir hezimete uğrayarak odadan çıktı.

Çocuklardan ikisi hâlâ holdeydi. Biri, yıkanmanın arafını geride bırakmıştı, bir elinde tereyağlı ekmek, diğer elinde elma vardı. Öbür küçük oğlan tedirginlik içinde mutfağa kulağa kabartıyordu. Belli ki az sonra sıra ona gelecekti. Bir anda iki ayakkabı bağı demetini yerden kaptı, evin kapısını hızla açtı ve ortadan toz oldu.

Peşinden de Demba kapıdan usulca sıvıştı.

İkisi de merdivenlerden hızla aşağıya koştu. Demba birinci katta durup mendili elinden çekip aldı ve cebine tıkmaya çalıştı. Beceremeyince de küfrederek yere fırlattı.

15

İlk gelen Dr. Rübsam'dı. Çok beklemek zorunda kalmamıştı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığından, her akşamki altılı domino partisine diğerleri de her zamankinden erken geldi. Café Turf'un, kapısı perdeyle özenle gizlenen, önüne de bir komi dikilen küçük özel odasında bugün on bir kişi vardı.

Bu madrabaz çetesiyle bir daha masaya oturmayacağına evvelki gün yemin eden kızıl saçlı postacı da yine oradaydı. İki yıldır işsiz olduğu halde hiç parasız kalmayan pazarlamacı da. Prater'deki restoranlardan birinde çalışan ve hafta boyunca topladığı bahşişleri izinli olduğu akşamlar burada kumarda kaybeden garson da. Augartenbrücke ile Praterstern arasındaki muhitte herkes tarafından bilinen, eskiden çöpçatanlık yaparken şimdi el altından garsoniyer kiralama işine giren, ama saatlik fırsatlar sunmaktan da çekinmeyen Bayan Suschitzky de. "Majesteleri" denen emlakçı da ki bu lakabın nereden geldiği belli değildi, zira kumar borcunu uçlanırken soylu davranışlar sergilediği kesinlikle söylenemezdi. Sonra, oyunu başkası kazandığında Çekçe korkunç küfürler savuran muhasebeci başçavuş ve hangi gazete için çalıştığı sorulunca boşversene gibilerden bir el hareketiyle "Hepsi için!" diyen "Editör Bey" de. Kız arkadaşı ve köpeğiyle birlikte gelen; komiye, köpeğine sosis artıkları, kız arkadaşına birkaç

eski dergi getirten, sonra oyunun heyecanına kapılıp ikisini de bir köşede unutan banka memuru da. Ve nihayet, kendini buralarda heba ettiği için bir türlü doktor olamayan tıp öğrencisi Hübbel ve çoktandır artık doktor olmayan Dr. Rübsam.

Kasa Dr. Rübsam'dı ve tabii ki yine o kazanıyordu. Oyunun başında cüzdanından üç buruşuk on kron banknotu çıkarmış, başlangıç sermayesi olarak önüne koymuştu; kazanana bunun üç katını vermesi gereken bir parti için gülünç derecede düşük bir miktardı bu. "Bugün bu parayla altı yüz kron kazanmak istiyorum," demişti daha oyunun başında sinir bozucu bir rahatlıkla. "Daha aşağısı kurtarmaz. Dünkü yarışta tamı tamına o kadar kaybettim. Bunu telafi etmem lazım." Ve şimdi, oyun esnasında, kazandığı her partiden sonra masadaki tüm parayı önüne çekince soruyordu: "Bugün altı yüz kron kazanmak istediğimi söylemiş miydim size? Hadi beyler, paraları koyun ortaya! Hadi! Hadi! Bu tempoda gidersek parama kavuşamam bugün!"

Postacı, başçavuş ve Suschitzky öfkeden köpürüyordu, zira Dr. Rübsam sahiden de kazanıyordu. Masadaki paralar önüne yığılmıştı. Arada bir masadaki birkaç banknotu cebinde sağlama alıyordu. Yanındaki sandalyenin üzerinde evrak çantası, rahatça oynamak için çıkardığı yıpranmış bir çift kol manşeti, purosu ve ara sıra göz attığı altın saati duruyordu. Sekize kadar oynayacaktı, bir dakika daha fazla değil. Sekizde "toplantıya" gitmesi gerektiğini söylemişti. Dr. Rübsam bu türden bir randevuyu asla kaçırmazdı. Kazandığı parayı çok gereksiz ve anlamsız yere riske atacağı rövanş ısrarlarını bu sayede atlatmakla kalmıyor, oyundan sonra her defasında durumundan yana yakıla şikâyet ederek ganimetin bir kısmını elinden almaya çalışan Bayan Suschitzky'nin yaygarasından da kurtuluyordu.

"Toplantı" hikâyesine kimse inanmıyordu tabii. Doktor unvanına ve avukatlıktan men edilmesine mal olan mahkû-

miyetinden sonra –müvekkillerinden birine şantaj yapmıştı– kendisinin ve başkalarının emekli maaşıyla geçiniyor, evrak çantasını ise sadece alışkanlıktan yanında taşıyordu. Geçim masraflarını devlet ve toplum çeşitli şekillerde karşılıyordu: Banka memuru maaş avanslarını hiç aksatmadan ona veriyordu; gezici mümessilin kayınvalidesinden aldığı maddi destek domino masasından onun cebine giriyor, muhasebeci başçavuşun yan gelirlerinin bir kısmı ve Bayan Suschitzky'nin Leopoldstadt'ın hedonist *Jeunesse dorée*'sine* ödettiği vergiler de yine dönüp dolaşıp onun cüzdanını boyluyordu. Devletin kurumları ve hazinesi, ticaret ve fuhuş dünyası, Dr. Rübsam'a iyi bir hayat standartı sağlamak için el ele vermişti.

Domino taşları takırdıyor, masaya hiddetle fırlatılan gümüş guldenler şıngırdıyor, yağmur camlara vuruyor, duvara asılı pardösü ve şemsiyelerden minik dereler halinde akan yağmur suyu yerde küçük göller oluşturuyordu. Ortalık böyle fırtınalı olsa da, Dr. Rübsam ziyadesiyle sakin ve memnun görünüyordu. Ortamın havası giderek gerginleşiyordu ama altı yüz krona ulaşmasına çok az kalmış, altın saatine daha sık bakar olmuştu.

Komi başını kapıdan içeriye uzattı.

"Doktor bey, biri sizi soruyor."

"Kimi? Beni mi?" Doktor o sırada domino taşlarını dağıtıyordu ve mesai saatlerinde rahatsız edilmekten hiç hoşlanmazdı.

"Hayır, Doktor Hübel'i."

Uzatmalı tıp öğrencisi ayağa kalktı. Elindeki on kronluk banknotu evirip çeviriyor, kalan son parasını da riske atsın mı, atmasın mı, karar veremiyordu.

"Biri beni mi görmek istiyormuş?" diye sordu dalgın dalgın.

"Evet. Beyefendi dışarıda bekliyor."

---

* (Fr.) Burada, zengin ve sosyetik gençler anlamında.(ç.n.)

"Az önce çıktığımı söyleyin," dedi Hübel her ihtimale karşı.

"Ama burada olduğunuzu söyledim Doktor Bey!"

"Kaz kafalı!" diye bağırdı Hübel ve içinde kötü bir hisle dışarı çıktı.

Yanılmamıştı. Gelen, Stanislaus Demba'ydı.

"Merhaba Demba," diye selam verdi Hübel cılız bir sesle. "Burada olduğumu nereden bildin?"

"Evine uğradım, ama çıkmıştın. Buradasındır, diye düşündüm."

"Zekâna hayran kaldım. Ama hiç umutlanma." Buruşuk on kronluk banknotu gösterdi. "Bu vaziyetteyim işte. Başka param yok."

Demba'nın rengi attı. "Ama bugün bana parayı vereceğine söz vermiştin!"

"Bir saat önce, ben oyuna oturmadan önce gelseydin keşke. Dr. Rübsam elimde avucumda ne varsa aldı bile. Hepsi senin geç kalman yüzünden," diye gönülsüzce espri yapmaya çalıştı Hübel.

"Bu paraya güvenmiştim ben!" dedi Demba ve bakışları donuklaştı.

"Sana borcum ne kadar?" diye sordu Hübel mahcup mahcup.

"Kırk kron," dedi Demba.

"Özür dilerim!" dedi Hübel. "Şansım yaver gitmedi. Her halükârda al sen şu on kronu, yoksa yüksükçünün allahı Dr. Rübsam ya da içerdeki trişörlerden biri bunu da cukkalar."

Demba, "yüksükçü"nün üçkâğıtçı, "trişör"ün kumarbaz anlamına geldiğini bilecek kadar aşinaydı jargona.

Başını salladı ama parayı almadı. "On kron ne işime yarar ki!" dedi üzgün üzgün. "On kron! Bana çok daha fazla para lazım!"

Hübel ne diyeceğini bilemedi.

"Arkadaşlarından borç alamaz mısın?" diye sordu Demba kapıya bakarak.

"Onlardan mı?" Hübel, elini boş versene gibilerden salladı. "Bu insanları bilmezsin sen. Burada kimse kimseye borç vermez."

"E, n'olacak şimdi?" diye çaresizce sordu Demba.

"Bak ne yap biliyor musun?" diye bağırdı Hübel. "Oyuna sen de katıl. Belki benden daha şanslısındır."

Demba başını şiddetle iki yana salladı.

"Domino şans oyunundan başka bir şey değil," diye üsteledi Hübel. "Bakarsın on kron bir anda yüz kron olur, hatta daha da fazlası."

"Olmaz," dedi Demba, "iskambil kâğıtlarına el sürmem ben."

"Kâğıt yok ki. Domino taşlarla oynanır, kara cahil."

"Hiç anlamam bu oyundan," dedi Demba.

"Anlamayacak bir şey yok," diye açıklamaya girişti Hübel. "Bildiğin domino işte. Tek fark, at yarışında bir ata oynar gibi dört oyuncudan biri için bahse giriyorsun. Bizzat oynamana bile gerek yok, para koyman yeterli."

Demba kararsızdı.

"Suschitzky dün parmağını bile kıpırdatmadan yüz kron kazandı," diye atıldı Hübel.

"Aslında şu oyunu bir izleyeyim diyordum hep," dedi Demba.

"Gel o zaman!" dedi Hübel ve onu kapıdan içeriye itti.

Demba'nın kumar odasında boy göstermesine başta kimse pek aldırış etmedi. Dominoda yabancı yüzlerden hiç hoşlanılmazdı gerçi, ama Demba'yı Hübel getirdiği için kimse bunu mesele yapmadı. Oyuna kabul edilmek için gereken formaliteler fazlasıyla basitti ve hemen halledildi:

"Mangırı var mı?" diye sordu Dr. Rübsam.

Hübel, Demba'nın parası olduğunu ima eden bir el hareketi yaptı ve "Bok gibi," diye ekledi.

"İyi o zaman," dedi Dr. Rübsam, mesele kapanmıştı.

"Şanssızlığa bak! Şu şanssızlığa bak! Canına yandığımın kör talihi!" diye bağırdı postacı, koyduğu parayı dördüncü kez kaybetmiş, parası bittiği için oyun dışı kalmıştı.

"Bunu duymak ne güzel," dedi Dr. Rübsam pürneşe ve parayı cebine attı. "Hadi beyler, devam, devam! Oyun tavsar yoksa." Ellerini ovuşturdu, Demba'ya göz kırptı ve "Keklendiniz mi, delikanlı?" diye sordu.

Demba ona baktı. Doktorun üstü kıllı elindeki işaret ve orta parmağının sakat olduğunu fark edince bir tuhaf oldu.

"Doktor bey bahis koydun mu, diye soruyor Demba," diye açıkladı Hübel. "Kime koyayım?"

"Kime istersen," dedi Demba ve doktorun parmaklarına bakarken korkuyla ürperdi.

"Hepsini bir anda mı?"

"Evet. Hepsini bir anda koy."

Masada dört sıra domino taşı vardı. Taşlar oyun dışıydı. Her sıra bir oyuncuyu temsil ediyordu. Hübel on kronu ikinci ile üçüncü sıranın arasına koydu, böylece "Kırıntı"nın, bu lakabı yanaklarını ve çenesini kaplayan sayısız sarımsı sivilceye borçlu olan garsonun kazanacağına bahse girmiş oldu. Oyun başladı ve herkes heyecandan nefesini tutarken "Editör Bey" taşını masaya sürdü.

Demba masadan uzaklaştı. Parasına ne olacağını bilmek istemiyordu. Görmemek, duymamak için bir gazete ya da dergi, okuyabileceği herhangi bir şey arandı. Ama duvarda sadece *Avusturyalı Kahvehaneciler Gazetesi*'nin bir nüshası asılıydı. Demba okumaya başladı.

İlanlar. Daha birinci sayfada. Restoranlara yeşil renkte yüz elli bahçe sandalyesi satmak istiyordu biri. Bir diğeri, en kalitesinden şnaps. Bir başkası mekanik müzik aletlerini elden çıkarıyordu. Kristal buz! Yüz bin adet kâğıt peçete! Puro çakmağı! Pratik! Modern! diye çığrışıyordu sütunlar.

Herkes para kazanmak istiyordu, herkes avazı çıktığı kadar bağırıyor, dirsek atıp öne geçmeye çalışıyordu; dünya yeşil çuha kaplı koskocaman, yuvarlak bir oyun masasıydı, içkiyle lekelenmiş, puro külüyle kirlenmişti; gümüşler şıkırdıyor, havada kâğıt paralar uçuşuyordu, dünyaya yuvarlanan her guldeni hemen kapmaya çalışıyordu açgözlü binlerce el, sakat parmaklı ama ahtapot kolları gibi kavrayabilen kıllı eller – ve telaş, bezirgânlık, kazanma hırsından oluşan bu karmaşanın ortasında o, Demba, çekingen ellerini kendi payına uzatmaktan, onu kenara iten binlerce yumruğun kavga dövüş kapmaya çalıştığı bir avuç sefil parayı almaktan imtina ediyordu. Birdenbire tüm cesareti kırılarak yılgınlığa kapılan Demba paradan puldan vazgeçti ve düştüğü durumdan utanç duyarak gizlice sıvışıp gitmek için kapıya yöneldi.

Tam o sırada oyun masasından bir bağırış çağırış yükseldi. Suschitzky oyunculardan birini, alenen üçkâğıtçılıkla, Rübsam'a tüyo vermekle suçladı. Editör, "Şimdi anladım her şeyi!" diye bağırdı. "Kırıntı" hiç durmadan, "Paramı istiyorum!" diye feryat ediyordu. Tıp öğrencisi de Demba'nın yanına gelmiş, elindeki parayı gösteriyordu:

"Gördün mü Demba? Ne dedim ben sana? Kazandın."

"Ne kadar?" diye sordu Demba başını kaldırıp bakmadan.

"Otuz kron. Koyduğun paranın üç katı."

Demba bir şey demedi.

"Ee, şimdi?" diye sordu Hübel.

"Devam," dedi Demba.

"Hepsiyle mi?"

"Evet."

"Susun beyler!" diye bağırıyordu şimdi Dr. Rübsam. "Susun!" diye yankıladı Hübel. Bağırış çağırış yavaş yavaş dindi, Bayan Suschitzky yakınmalarına ve suçlamalarına devam etse de, yeni bir oyuna başlandı.

Demba hâlâ masaya bakmamaya çalışıyordu. Gözlerini gazeteye dikmiş, kelimeleri ve satırları anlamadan okuyor, bir yandan da oyun masasına kulak kabartıyordu. Domino taşları takırdar, pazarlamacı koyu kahvesini gürültüyle höpürdetirken, Bayan Suschitzky dua eder gibi ciddi ve vakur bir yüz ifadesiyle aniden "Hallum-Drallum," dedi.

"Hallum-Drallum da nereden çıktı?" diye itiraz etti postacı. "İki uçta da sekiz mi var? Sağdaki yedi ama!"

Hallum-Drallum da kim? diye sordu kendine Demba tuhaf bir heyecanla. Kim bu Hallum-Drallum diye zorladı beynini. Ve aniden hatırladı: Tatarların savaş tanrısı. Ve kısa boylu, göbekli bir adam canlandı gözünde, solgun suratı sivilceden geçilmeyen, kalın dudaklı, pörtlek gözlü bir adam. Üstünden sarkan renk renk paçavralarla duruyordu orada, elleri kıllıydı, ensesinden aşağıya kalın bir saç örgüsü iniyordu – Hallum-Drallum, Tatarların savaş tanrısı – hayır! Paranın tanrısı, herkesin, şuradakilerin de taptığı paranın tanrısı, işte orada durmuş ona sırıtarak bakıyor ve gürlüyordu: Paramı mı istiyorsun ahmak? Karşılığında ne vereceksin peki? Kristal buzlar? Bahçe sandalyeleri? Kâğıt peçeteler? Hiçbiri mi? Hiçbir şey mi? O zaman eğil önümde, cüce! Eğil! Daha çok eğil!

Ve Stanislaus Demba para için itaat ederek eğildi, kendi gölgesinden ve kirli sarı yırtık bir duvar kâğıdından başka bir şey görülmeyen duvarın önünde yere kapandı.

"Ben tamamım!" diye haykırdı tam o sırada garson ve masada bir gürültü koptu, herkes birbirine bağırıyor, Suschitzky, "Olmaz öyle şey! Sıra sizde değil!" diye carlıyordu.

"Üçkâğıtçılık bu!" diye gürledi postacı ve yumruğunu masaya indirdi.

"Ama doktor 'devam' dedi," diye sızlandı postacı.

"Dolandırıcılık bu! Düpedüz dolandırıcılık!" diye hönkürdü postacı.

"Kes be!" diye bağırarak postacıyı susturdu Dr. Rübsam. "Dolandırıcılık da nereden çıktı? Ben de para kaybediyorum!"

Hübel yine Demba'nın yanına gidip kolunu çekiştirdi:

"İkinci partiyi de sen kazandın."

"Öyle mi?" Demba buna hiç şaşırmamıştı.

"Doksan kron. Bahse devam mı?"

"Evet," diyerek başını salladı Demba.

"Ne kadarını koyayım?"

"Hepsini."

"Delirdin mi sen?" diye sordu Hübel.

"Evet."

"Kumar oynuyorsun!"

"Bütün gün kumar oynamaktan başka bir şey yapmadım zaten."

"Bana göre hava hoş. Ama üç kere arka arkaya kazanamazsın."

Hübel oyun masasına gitti. Öfke ve hayal kırıklığı orjisi bitmiş, oyun tekrardan başlamıştı, yeni bahisler yapılıyor, Dr. Rübsam sinirli sinirli dazlak kafasını sıvazlıyordu: Son partide elindeki paranın yarıdan fazlasını kaybetmişti.

"Şuna n'olacak?" diye sorarak Demba'nın parasını işaret etti.

"Masada kalıyor," dedi Demba.

"Miza yani!" dedi Dr. Rübsam. "Doğru dürüst söyleyin şunu!"

"Evet, miza," diye onayladı Hübel.

"İyi o zaman," dedi eski avukat. "Bilelim de..." Masanın ortasına bir taş koydu ve oyun başladı.

"Hadi hayırlısı," dedi Suschitzky ve taşını masaya sürdü.

"Benimkiler tamam," dedi editör elindeki domino taşlarını kastederek.

Oyuna devam edildi. Demba bu kez büyük bir heyecanla izliyordu.

İşte orada duruyordu doksan kronu, iki sıra domino taşının arasında. Şimdi kazanırsa iki yüz yetmiş kronu olacaktı. Yüzlerce kirli elden geçmiş şu yıpranmış, buruşuk kâğıtlar, masaya eğilip onlara yiyecekmiş gibi bakan bu insanların gözüne kim bilir hangi cazip kılıklarda –Proteus* kılıklı para!– görünüyordu. Para, kiminin gözünde sabaha kadar yiyip içip eğlendiği bir gece, kiminin gözünde de çoktandır ödeyemediği ev kirasıydı. Kimileri için bütün bir ay boyunca karnını doyurmak anlamına geliyordu. Kimileri içinse her gece her gece batakhanelerdeki fahişelere yedirmek. Birileri kumarda kaybedecekti onu, yarışta, borsada; birileri de yatağının altına saklayacaktı. Peki kendisi için, Demba için ne anlama geliyordu? Hayalinde canlandırmaya çalıştı. Kadim kuleleri düşünmek istedi, katedral kapılarını, keman ve lavta çalan taştan melekleri, Sonja'yla kol kola gezdiği küçük bir İtalyan kasabasının labirentvari sokaklarını. Ama ne tuhaftı ki bu imgelerin hiçbiri canlanmıyordu kafasında. Kasabayı, kuleleri, keman çalan melekleri hayal edemiyordu. Renksiz ve muğlaktı her şey, boşlukta kayboluyordu. Ama başka hayallerin, arzuların, hırsların, umutların hayaletleri dolandı beyninde. Dr. Rübsam önünde şampanya şişeleri, yanında iki şişman kadın, Çingene müziği çalan bir yerde oturmuş, gülüyordu. Boş bir oda peyda oldu birdenbire, oda eşyasızdı, içinde sadece bir yatak vardı, devasa bir yatak, koca bir şehir sığardı odaya ve Suschitzky parasını yatağın altından gizlice çıkarıyor, öpüp okşuyordu. Postacı önündeki kaptaki ekmek, salam ve peyniri avurtlarını şişire şişire çiğniyor ve aç gözlerle lokma lokma mideye indiriyordu. Demba diğerlerinin arzu ve hırslarını kafasında canlandırabildiği halde kendininkileri hayal edemeyince, parasını kaybetmekten korkmaya başladı ve parayı tam o anda ku-

* Deniz tanrısı Poseidon'un oğlu; geçmişi, şimdiyi ve geleceği gören ve her şekle girme yeteneği olan tanrı Proteus. (ç.n.)

marda kaybettiğinden, Rübsam'a ya da Suschitzky'ye kaptırdığından emin oldu.

"Oyun bloke oldu!" diye aniden bağırdı editör, Suschitzky de çığlığı bastı:

"Bloke! Elimde üç taşla kalakaldım."

"Bloke mi? Kim demiş?" diye bağırdı garson zafer coşkusuyla ve iki taşını bir sağa bir sola koydu. "Bu, pazar için, bu da pazartesi için! Ben tamamım!"

"Ulan amma şanslısın! Yine kazandın. İki yüz yetmiş kron!" diye bas bas bağırdı Hübel, Demba'nın kulağına.

Avukat ayağa kalktı. Odaya bir sessizlik çöktü.

"Peki. Ödemeyi yapıyorum," dedi boğuk bir sesle ve cebine el attı.

"Benim alacağım altmış kron," diye seslendi başçavuş.

"Benimki kırk beş!" diye haykırdı emlakçı.

"Benimki de kırk beş. Gelsin paralar," dedi pazarlamacı.

"Hepsini vereceğim," diye bağırdı Dr. Rübsam ve dazlak kafasını sıvazladı. "Ama kasayı artık başka biri üstlenmek zorunda. Kasa olamam artık. Meteliksiz kaldım."

Cüzdanını çıkarıp paraları saymaya başladı.

"Kasayı başka biri tutsun. Beş parasız kaldım. Beylerden biri bana yüz kron borç verme nezaketinde bulunursa başka tabii."

Bu arsızlığının cevabı alaycı kahkahalar oldu.

"Çok teessüf ederim, bir teminat vereceğim elbette. Saatimi," dedi şimdi oyuna ille de devam etmek isteyen Dr. Rübsam heyecanla. "Saatimin değeri hiç abartısız..."

Saatine uzandı, ama koyduğu sandalyenin üzerinde bulamadı.

"Saatim nerede?" diye sordu ve telaşla tüm ceplerini aradı, sandalyeyi sağa sola itti.

"Beyler! Hiç sevmedim bunu," dedi endişesini bastırmaya çalışarak. "Saatim konusunda şakaya gelemem."

Gözleriyle etrafı taradı ve sırayla herkesin yüzüne öfkeyle baktı.

"Eğlence de bir yere kadar," diye bağırdı kimseden ses çıkmayınca. "Böyle şakalardan hiç hazzetmem. Saatimi kim aldıysa derhal geri versin."

"Ben almadım," dedi postacı.

"Ben de almadım. Eşek şakası yapmam ben," diye açıkladı editör.

"Bir saatiniz olduğunu bile bilmiyordum," diye bağırdı başçavuş.

"En son nereye koymuştunuz?" diye sordu "Kırıntı".

"Cebinize sokmuşsunuzdur. Ceplerinize bakın doktor," diye akıl verdi emlakçı.

Dr. Rübsam, korkudan sapsarı bir yüzle bir kez daha tüm ceplerini aradı, kibrit yakıp masanın altına baktı, orada da bir şey bulamayınca aramayı bıraktı.

"Tam bir skandal!" diye haykırdı Suschitzky.

Dr. Rübsam kapının önüne dikildi ve "Saatim bulunmadan kimse bu kapıdan dışarıya adım atamaz," dedi. "Göreyim bakalım, öyle güpegündüz mümkün müymüş..."

"Yerimden bile kalkmadım ben!" diye haykırdı editör. "Kalkmadığımı siz de gördünüz doktor!"

"Bir şey görmedim ben!" diye bağırdı Dr. Rübsam öfkeyle. "Kimse buradan çıkamaz!"

"Ama benim sekizde yazıişlerinde olmam lazım."

"Beni ilgilendirmez. Saatim bulanana kadar burada kalacak herkes."

"Ne yani? Ben mi çaldım saatinizi?" diye karşı çıktı banka memuru.

"Beyler! Bir önerim var!" diye araya girdi Hübel. "Aramızda hırsız olmadığını bilmek hepimiz için önemli sonuçta. Dr. Rübsam'ın her birimizin üstünü sırayla aramasını öneriyorum. Lütfen," diye gürledi bağırış çağırış kavga edenlerin

sesini bastırmak için, "kimse bunu hakaret olarak algılamasın. Doktor önce benim üstümü arasın."

Ceketini çıkardı, ceplerini ters yüz etti. Dr. Rübsam da üstünü başını aradı. Ararken çok da titiz davranmadı ama. Şüphelendiği biri vardı: Suschitzky oyun esnasında bir ara epeyce arkasında dikilmişti.

Demba odada olan bitene dikkat etmemiş, kulak vermemişti. Mizasının durduğu oyun masasının üzerinde bir sürü banknot ve gümüş para vardı, ikiyüz yetmiş kron ve bu para ona aitti. Kedi gibi masanın etrafında dolanıyordu Demba. Bir punduna getirip parayı cebine atması lazımdı! Uygun bir anda parayı masadan kapıp almak... kolaydı aslında ama Demba yine de cesaret edemedi.

Şimdi sıra banka memurundaydı, tersyüz edilen ceplerinden bir çakı, Karlsbad aragonitinden yapılmış bir sigara kutusu, Paris işi iki prezervatif, bir de "Sohbete Girme ve Havadan Sudan Konuşma Sanatı" başlıklı bir broşür çıktı. Sıra "Kırıntı"ya geldi, ama arama tarama, çok âşık görünen yaşlıca bir hanımla kol kola poz verdiği vesikalık formatında sararmış altı fotoğraftan başka bir sonuç vermedi. Sonra Dr. Rübsam Stanislaus Demba'ya döndü.

"Müsaade eder misiniz?" diye sordu nazikçe.

Demba irkildi. "Ne istiyorsunuz?"

"Sadece formalite icabı tabii," dedi Dr. Rübsam. "Elbette ki eminim sizin... ama..."

"Benden ne istiyorsunuz?" diye sordu Demba. Rahatsız edilmesine sinirlenmişti, çünkü tam o sırada aklına parayı nasıl sağlama alabileceğine dair bir fikir gelmişti. Parayı Hübel'in almasını isteyecekti, sonrası kolayca halledilirdi nasılsa.

"Öncelikle pelerininizi çıkarmanızı rica edeyim," dedi Dr. Rübsam. "Dediğim gibi, sizi suçlamak aklımın ucundan bile geçmez... ama..."

Demba ona bakakaldı, kulaklarına inanamıyordu.

"Ne diyorsunuz siz? Ne diye pelerinimi?.."

"Çıkarın lütfen!" Dr. Rübsam sabırsızlanmaya başlamıştı.

"Katiyen olmaz."

"Ne demek oluyor bu?" diye sordu Dr. Rübsam. "Çıkarmak istemiyor musunuz?"

"Saçmalık," dedi Demba. "Rahat bırakın beni."

"Bayağı şüphe uyandırıyor," diye bağırdı postacı.

"Anlaşıldı!" dedi Bayan Suschitzky.

"Hakikaten çok tuhaf," diye söylendi pazarlamacı.

"Demek öyle," dedi Dr. Rübsam.

"Demba!" diye haykırdı Hübel. "Saat sende mi yani?"

"Hangi saat?" diye sordu Demba hayretle.

"Doktor beyin saati."

"Saatinizi aldığımı mı söylüyorsunuz?" diye sordu Demba dehşet içinde.

"Almadınız mı?" diye sordu Dr. Rübsam güya şaşırmış gibi yaparak. "Şaka belki ama..."

"Saçmalığın daniskası!" dedi Demba.

"E o zaman bırakın da üstünüzü arayayım."

"Olmaz," diye haykırdı Demba.

"Hadi ama Demba. Sadece formalite icabı. Buradaki beylerin hepsi..."

"Hayır!" diye gürledi Demba ve yardım dilenen gözlerle arkadaşına baktı.

"Anlaşıldı," dedi Dr. Rübsam. "İstemiyorsunuz. Öyleyse, ben yapacağımı bilirim."

Demba'ya sırtını dönüp masaya gitti.

"Kavga edecek değilim," dedi büyük bir sükûnetle. "Niye edeyim ki?

Ve bir anda masadaki paranın tamamına el koydu.

Parasını Dr. Rübsam'ın elinde gören Demba'nın beti benzi attı. Çaresizlikten deliye döndü. Olamaz. Olamazdı! Parayı o kişi alamazdı. Şimdi derhal üstüne atlamalı, kelepçeyi çıkarıp atmalı, parayı ondan kurtarmalıydı. Zinciri koparmalıydı! Demir de eğilir, çelik de kırılır. Ve muazzam

bir güç sarf ederek zincirlerine isyan etti, kasları gerildi, damarları şişti, büyük bir çaresizlikle başkaldıran iki dev oldu elleri, zincir çatırdadı...

Demir dayandı.

"Saatimi geri almam lazım, değil mi ama. Hiç yoktan iyidir," dedi Dr. Rübsam ve vicdanen çok rahat olmasa da Demba'nın parasını cebe indirdi. "Buna mecburum. Emir demiri keser."

16

Demba sokakta öylece kalakalmıştı şimdi; dolandırılmış, parasını kaptırmış, son umudu da elinden alınmıştı.

Yağmur yağıyordu. Çok susamıştı, elleri sızlıyordu, özellikle de parmakları, parmak eklemleri. Yılgın ve yorgundu, tek istediği artık nihayet eve gitmek, başını yorganın altına sokup hiçbir şey düşünmeden uyumaktı.

Kelepçeli ellerine inat para bulmak için gündelik hayatın girdabına atılmayı göze almıştı. Ve kudurmuş hayat onu gün boyu acımasızca oradan oraya koşturmuş, zavallı bir fındıkkabuğu gibi oradan oraya savurmuştu, ama Stanislaus Demba yorulmuştu artık, mücadeleyi bırakmış, uyumak istiyordu.

"Bu akşam sana gelip parayı masaya saymazsam, Georg Weiner'le gidersin," demişti sabah Sonja'ya. Ve iş o raddeye gelmişti. Para bulamamıştı, bulmaya da çalışmayacaktı artık.

"Varsın gitsin," dedi içinden yolda yürürken ve omuz silkti. "Ona mani olacak değilim. Bu akşam saat sekize kadar beklemekle yükümlüydü. Daha fazla değil. *Fair play*. Elimden geleni yaptım ama başaramadım. Bir sürü sinsi tesadüfün, aksi olayın üst üste gelmesinin kurbanı oldum. Sonja dilediğini yapabilir artık. Öyle anlaştık ve ben sözümde dururum. *Fair play*."

Fair play kelimeleri Demba'nın içini rahatlattı ve büyük miktarlardaki kumar borcunu gözünü bile kırpmadan ödemek üzere olan bir jokey kulübü üyesi gibi sırtı dimdik yürümeye başladı.

"Bundan sonra ne olacağı beni ilgilendirmez artık," diye fısıldadı Demba ve adımlarını sıklaştırdı. "Hiç ilgilendirmez." Bu kelimeleri sevdi ve kendi kendine tekrarladı. "Hiçbir şekilde ilgilendirmediği herkese duyurulur," derken yüzü, çok önemli açıklamalarda bulunan bir diplomatın ifadesine büründü. Durdu ve karşısındaki görünmez rakibinin önünde hafifçe reverans yaparak olayların bundan sonraki gidişatının onu hiç ilgilendirmediğini söyledi.

"Evet. Hiç ilgilendirmez," diye tekrarladı yine, insanı her konuda teselli etmek ve sakinleştirmek gibi tuhaf bir özelliğe sahip bu kelimeyi söylemekten kendini alamıyordu. Sonja Hartmann'ın yarın bir başkasıyla çekip gideceğini ve kendisinin yapayalnız geride kalacağını en ufak bir nefret, hiddet ve acı duymadan düşünmeyi bile başardı.

"Sözümü tutamadım, sonuçlarına da katlanmak zorundayım elbet," diye temin etti kendini. Bir vitrinin önünde durdu ve camda yansımasını aradı, zira ne kadar soğukkanlı, sakin ve kararlı bir biçimde sonuçlara katlandığını kendi gözleriyle görmek istiyordu.

"Yapacak bir şey yok. Anlaşma böyle," dedi ve koşulların artık değiştirilemeyeceğine kendini ikna etmeye çalıştı. Sokağın köşesindeki hamal, o sırada kepenkleri indiren tezgâhtar, elindeki dolu bira sürahisiyle binanın girişinde dikilen hizmetçi kız, başı önünde yürürken bir yandan omuz silken, bir yandan da kendi kendine konuşarak sokaktan telaşla geçen bu tuhaf adama hayretle baktılar.

"Şimdi doğru eve!" dedi Demba ve durdu. "Nereye gidiyorum ki ben böyle? Eve gitme vakti geldi. Miksch çoktan çıkmıştır. Artık eve gidebilirim. Saat yedi buçuk. Steffi az sonra gelir, nihayet kurtuluyorum kelepçeden."

Liechtenstein Caddesi'ne saptı, şu Bay Weiner yüzünden eve kestirme yoldan gidemeyecek değildi herhalde. Şu Bay Weiner'in Liechtenstein Caddesi'nde oturması yolu uzatması için bir sebep olamazdı. Her dakika kıymetliydi.

Yağmur hızlanmıştı. Demba pelerine iyice sarındı. Hava kararıyor, gaz lambalarının titrek alevleri yağmur birikintilerine yansıyordu.

"Biraz fazla gönül koydum bu işe," dedi Demba kendine ve dalgınlıkla bir su birikintisine bastı. "Bu meseleyi kafamdan silip atmanın zamanı geldi." Ve nedense bu ifade de iyi geldi ona. Öyle iş bitirici bir soğukkanlılığı, öyle tüccarvari bir hesapçılığı vardı ki bu ifadenin, duyguları inkâr ediyor; acı, kıskançlık ve yakıcı arzu kelimelerinin ardında gizlenemeyen bütün o duyguları bir kalemde silip atıyordu.

Georg Weiner'in oturduğu binanın önünde durdu ve ikinci katta, balkonun yanındaki odada ışık yandığını gördü.

"E tabii," dedi ve yürüyüp gidemedi. "Georg Weiner evde, Sonja da yanında. N'apalım yani? Burada dikilip zaman kaybetmek için bir sebep değil. Bana ne? Başka dertlerim var benim."

Göğüs geçirdi ve bir anda alevlenen biçare bir öfke, sonra da yakıcı bir acı hissetti içinde. Donuk gözlerle aydınlık pencereye baktı. Ama bu duygunun da üstesinden geldi ve acısını uyuşturmak için güzel tınılı kelimelere sığındı yine.

"Mesele tatlıya bağlanacak," diye mırıldandı. "Birbirimizden güzel duygularla ayrılacağız."

Yürümeye devam etti, ama çok geçmeden yine durdu.

"E tabii," dedi. "Weiner güzel bir dairede oturuyor. Sabah güneşi, Liechtenstein Parkı manzarası. Başka da diyecek bir şey yok. Hepsi bu. Madem öyle... *Allons!*"

Ama gitmedi, pencereye bakmaya devam etti.

"Zamanım var aslında. Saat daha yedi buçuk bile değil. Steffi henüz gelmemiştir. Ha evde oturmuşum ha burada di-

kilmişim, ne önemi var. Ne önemi var," diye tekrarladı ve bu ifadenin tınısı ona kendini, olaylara dışardan bakan soğukkanlı bir gözlemci gibi hissettirdi. "Sonja onun yanındaysa n'olmuş yani? Burada durup pencereye bakmamın tiyatroda sahneye bakmamdan çok farkı yok. Yabancı iki insan arasında geçen bir olay. Eğlenceli de olabilir, sıkıcı da, ama kesinlikle çok önemli değil. Hatta denebilir ki..."

Birdenbire irkildi. Kalbi bir an durdu, sonra deli gibi çarpmaya başladı. Kulakları çın çın ötüyor, uğulduyordu, yüreği ağzına gelmiş, nefesi kesilmişti.

Yukarıdaki pencerede ışık aniden sönmüştü.

Georg Weiner'in odasındaki ışık sönmüştü.

Ne oluyordu orada! Neydi bunun anlamı!

Özenle kurguladığı ruh hali, soğukkanlılığı ve umursamazlığı tarumar oldu.

Yukarıdaki odada Sonja, Georg Weiner'in kollarındaydı şimdi. Işığı o kapatmıştı, o şimdi Georg Weiner'indi. Yukarıdaki odada mahrem saatler başlamıştı. Sessiz bir rıza, teslimiyet ve doyum; ışığın söndürülmesinin anlamı buydu işte. Demba ise acıya ve öfkeye kalkan ettiği, şimdi kuru yapraklar gibi yerlere savrulan kelimeler tarafından perperişan yarı yolda bırakılmıştı. Çaresizlik içinde, ölümüne mutsuz, acıdan ve nefretten titreyerek, kıskançlıkla ürpererek, ağlamaklı halde dikiliyordu Demba sokakta.

Ama baş başa kalmamalıydı onlar! Sonja onun kollarında olmamalıydı! O ikisi Demba'dan ve tüm dünyadan saklanabileceğini sanmamalıydı.

Yukarıya çıkması şarttı. Çıkınca ne yapacağını, ne diyeceğini bilmiyordu. Kapıyı açıp içeriye dalmak; bir sitem, bir itham, bir tehdit, bir imdat çığlığı gibi odada dikilmek istiyordu.

Ve derin derin soluyarak, sıkılı yumruklarla, ama yine de yüreği endişe içinde apartmanın kapısına seğirtti.

Tam o sırada genç bir adam binadan caddeye çıktı. Georg Weiner'di bu ve yalnızdı.

Weiner kaldırımda durdu, sağına soluna bakındı, caddeyi gözleriyle taradı ve bir arabaya el etti.

Rakibine bir an şaşkınlıkla bakan Demba, rahatlayarak derin bir nefes aldı.

Georg Weiner deminden beri evde yalnızdı. Hayır. Sonja onunla değildi. Karanlıkta kucaklaşmamışlar, öpüşmemişlerdi. Dışarıya çıkacağı için söndürmüştü Weiner odanın ışığını.

Sonja dün ona gitmiş olabilirdi, yarın da yine gidebilirdi! Varsın gitsindi. Ama Sonja'nın tam da şimdi, o çaresizlik ve öfke içinde pencereye bakarken yukarıda olmaması Demba'yı mutlu etti. Işığın aniden sönmesinin Georg Weiner'in evden çıkmasından başka bir anlama gelmemesi Demba'yı minnettar ve memnun etti.

Ve artık rahatladığı için bir kez daha hoş ve boş sözlerin ardına kaçmaya çalıştı. Ama kelimeler teselli etme ve aldatma gücünü yitirmişti.

Hayır. Elinde değildi. Şimdi eve gidemezdi. Son bir kez daha görmeliydi Sonja'yı. Bir kez daha karşısında durmalı, ona bakmalı, sesini, gülüşünü duymalı, onunla sessizce vedalaşmalıydı.

Georg Weiner el edip çağırdığı arabaya bindi. Acelesi var gibiydi.

Muhtemelen ona gidiyor, diye düşündü Demba. Sonja'nın nerede olduğunu söylesin bana şimdi.

"İyi akşamlar arkadaşım!" dedi Demba ve karanlıktan sıyrılıp çıktı.

Georg Weiner dönüp baktı.

"İyi akşamlar Demba!" dedi soğuk bir sesle.

"Nereye böyle?" dedi Demba kalbi çarparak.

"Residenzkeller'e!" dedi Weiner.

"Residenzkeller'e mi? Yemekleri çok iyi, değil mi?

"İdare eder."

"Mükemmeldir Residenzkeller'in yemekleri!" dedi Demba coşkuyla. "Belki ben de giderim."

17

Stanislaus Demba kapıyı açarken gergin bir ruh hali içindeydi. Özel müşterilere ayrılan odanın önündeki karanlık girişte bacağını sandalyeye çok fena çarpmıştı. Hemen içeri girmedi, şapkalar ve paltolarla dolu elbise askılığından görülmeyecek şekilde kapının ağzında durdu.

Küçük oda aşırı sıcaktı. Işık gözünü alsa da, Demba hemen gördü Sonja'nın odada olmadığını. Ama arkadaşları, Sonja'nın son haftalarda handiyse her gün buluştuğu insanlar oradaydı. Şu iki genç kız tiyatro öğrencisiydi. Kapının karşısında oturan Dr. Fuhrmann, bezgin bir buldoğu andıran yüzü ve sol yanağını kaplayan kılıç yarası iziyle izbandut gibi bir adamdı. Kulağa otomobil kornası gibi gelen keskin bir sesi vardı, ağzını açıp konuşmaya başlayınca insanın kendini telaşla kenara atası geliyordu. Demba, masanın öbür tarafında, Georg Weiner'in tam karşısında, sigara dumanına boğulmuş vaziyette ve dudaklarından hiç eksilmeyen anlamsız tebessümüyle Emil Horvath'ın oturduğunu görünce sinirlendi.

Horvath'ı sırf düşündüğünde bile tepesi atıyordu Demba'nın. Becker'lere gidip gelen Horvath, Demba'nın orada ders verdiği zamanlar selamsız sabahsız odaya giriyor, oğlanlara düzensiz fiilleri anlatmasını müsamahakâr bir tebessümle dinliyor, sonra kibirli kibirli gülümseyerek odadan çı-

kıp gidiyordu. Küstah herif! İçeri giriyor, Demba'yı hiç kale almadan oğlanlara elini uzatıyor, birinin kulağını çekiyor, öbürüne bir şaplak atıyor, "Ella evde mi?" diye soruyordu. "Ella!" Ella Hanım'a "Ella" diyordu. Ama Bay Horvath eve gelen öğretmenin elini sıkmaya gönül indirecek değildi elbette. Öğretmen de evin çalışanlarından biriydi işte, ikindi kahvaltısı dahil ayda yetmiş kron; böyle birine bakmazdı bile Bay Horvath. Bu Bay Horvath kim oluyordu peki! Müdür yardımcısı. Petrol Sanayii Anonim Şirketi'nde müdür yardımcısı, o kadar. Üniversite mezunu değil, devlet sınavından geçmiş değil. Ama bana elini uzatmıyor. Uzatır mı hiç, beni seviyesinin altında görüyor! Demba sinirden kanın beynine sıçradığını hissetti.

Hayır, hayır! Sakin ol. Güler yüzlü, nazik, saygılı ol, sinirlendiğini belli etme. Horvath'tan ona neydi? Vız gelir tırıs giderdi. Demba'nın bir planı vardı. Gençlerin yanına oturmak, sanki her gün onlarla bir aradaymış gibi davranmak istiyordu. Sohbete katılmak, komik anekdotlar anlatmak, masayı şenlendirmek, zeki iltifatlarla genç kızların gönlünü okşamak istiyordu; Sonja geldiğinde, onun arkadaşlarıyla bir arada oturduğunu, muhabbeti iyice koyulaştırdığını görmeliydi.

Kapıyı ardına kadar açtı, elbise askılığının arkasından çıktı ve dört bir yana eğilip selam verdi.

"İyi akşamlar beyler! Saygılar hanımlar!" Kıvrak bir hayat adamı, büyüleyici bir çapkın edalarında masaya yaklaştı. "İyi akşamlar hanımefendiler, beyefendiler, müsaade buyurunuz lütfen."

Masadaki beyler sohbeti kestiler ve çamurlu pantolonu, yağmurdan sırılsıklam ıslak peleriniyle odada dikilen Demba'ya hayretle baktılar. Rahatsız olmuşlardı. Kendi aralarında değillerdi artık. İki hanım ellerindeki mönüden gözlerini kaldırıp Demba'yı merakla süzdü.

"İyi akşamlar!" dedi Horvath sonunda. "Hangi rüzgâr attı sizi buraya?"

"Biraz çıkıp kafa dağıtmak istedim," dedi Demba neşeyle. "Zorlu bir iş gününden sonra insan arasına karışayım dedim. Oturmama müsaade var mı, rahatsız etmiyorum ya?"

"Buyrun," dedi Georg Weiner buz gibi bir sesle ve Demba bir süre etrafına kararsızca bakındıktan sonra çekingen ve sakar hareketlerle yan masaya oturdu. Dr. Fuhrmann öksürdü, boğazını temizledi, sonra sandalyesini gürültüyle Georg Weiner'e çevirdi.

"Baksana, kim bu adam?" diye sordu patavatsızca.

"Sonja'nın tuhaf ahbaplarından biri," dedi Georg Weiner alçak sesle.

"Tuhaf olduğu belli," dedi Dr. Fuhrmann ve bira bardağını dikti.

Demba ikisinin fısıldaştığını duymuş, kıpkırmızı kesilmişti. Neden söz ettiklerini çok iyi biliyordu. Sonja ilişkiyi bitirdiği halde Demba'nın hâlâ onun peşinden koştuğunu Weiner herkese anlatmıştı tabii, şimdi de onunla alay ediyorlardı. Hayır, kimse buraya Sonja için geldiğini sanmasındı. Bu iftiranın derhal önünü almak gerekiyordu. Sonja için ha? Gülünç! Kimse bunu iddia edemezdi. Tesadüf, sayın Bay Weiner! Tamamen tesadüf, sevgili Horvath! Bu arada, karşılaştığımıza çok memnun oldum, sevgili Horvath...

Demba ayağa kalktı.

"Burada sizlerle karşılaştığıma çok memnun oldum. Bu lokantanın methini çok duymuştum, mükemmel bir mutfağı olduğu söyleniyor," dedi Georg Weiner'e dönerek; öğrencilerinin ebeveynleriyle konuşurken hep yaptığı gibi tatlı dilli olmaya çalıştı. "Çoğu zaman mecburen dışarda yemek yiyorum. Evet, mesleğim yüzünden mecburen öyle oluyor," dedi kelimelerin üstüne basarak ve bir itirazla karşılaşmayı beklermiş gibi meydan okuyan gözlerle Horvath'a baktı. "Bu seçkin lokantanın mutfağı dillere destan. Hakikaten çok meşhur," diye temin etti Dr. Fuhrmann'ı.

Dr. Fuhrmann önce arkadaşlarına, sonra Demba'ya baktı, başını iki yana salladı ve omuz silkip önündeki gazeteye gömüldü. Weiner ile Horvath bu lafazanlık karşısında ne diyeceklerini bilemeyerek mahcup mahcup gülümsediler. Tiyatro öğrencisi kızlar tabaklarına eğilip kıkırdadılar.

Ama Demba, oraya Sonja için değil, mükellef bir yemek yemek için geldiğine herkesi ikna etmeyi kafaya koymuştu. Bunu herkese anlatmakta ısrarlıydı, nitekim inatla konuşmaya devam etti.

"Lokanta sahibinin sunduğu yemeklerin üstün kalitesi haftalardır dillerden düşmüyor. Herkes öve öve bitiremiyor yemeklerin…"

Bir anda sustu. Garson karşısında durmuş, mönüyü uzatıyordu.

"Yemek arzu ediliyor mu?"

"Sonra! Sonra!" diye kekeledi Demba utançtan yerin dibine geçerek ve Georg Weiner'e ürkek bir bakış fırlattı. "Daha sonra gelin. Akşamları dokuzdan önce yemek yemek âdetim değildir."

Gözlerini havaya dikti ve ellerin kullanılmasına gerek kalmadan yemekleri tabaktan ağıza götüren elektrikli bir mini vincin acilen icat edilmesi gerektiğini düşündü.

"İçecek arzu ediliyor mu? Bira ya da şarap?" diye sordu garson.

İçecek! Tanrı aşkına, artık bir şeyler içmesi gerekiyordu. Dili damağına yapışmış, gırtlağı kurumuştu. Sevgili Tanrım, bir yudum bira, küçücük bir yudum bira! Ama mümkün değildi ki, herkes ondan tarafa bakıyordu. Bir varyetede izlediği *knockabout** geldi aklına. Adam ağzına kadar dolu bira bardağını dişleriyle ısırırak başına dikmiş ve tek damla dökmeden içip bitirmişti. Bu sahne gözünde tüm ayrıntılarıyla canlandı, alkışları bile duyar gibi oldu. Salon alkıştan yıkılıyordu, bravo, bravo, bravo! O da bir denese miydi aca-

* (İng.) Güldürü. (ç.n.)

ba? Hani şaka yapıyormuş, iddialaşıyormuş gibi – "sizlere küçük bir gösteri sunmama izin verin beyler – dolu bira bardağıyla – bakın, işte böyle." Bravo, bravo, bravo! Alkışlar.

Hayır. Olmazdı. Cesaret edemezdi. Ama öyle susamıştı ki... Çaresizce etrafına bakındı. Dr. Fuhrmann o sırada bardağını ağzına götürmekteydi. Birasını bir dikişte içti. Oh, tadı ne de güzeldi. Köklü bir marka. Ve o, Demba, öylece oturmaktan, yutkunup seyretmekten başka bir şey yapamıyordu.

Bir anda aklına parlak bir fikir geldi.

Neden daha önce akıl edememişti ki bunu! Bu kadar basitti işte! Bütün gün boş yere susuzluktan kıvranmıştı!

"Garson!" diye seslendi Demba. "Bana içinde bir kamışla birlikte bir bardak bira getirin!"

"Efendim?"

"İçinde bir kamışla birlikte bir bardak bira!" diye bağırdı Demba, garson ne istediğini hemen anlamadığı için sinirlenmişti. "Ne duruyorsunuz, gidip getirsenize! Daha önce kimse kamışlı bira istememiş gibi davranıyorsunuz!"

Garson başını iki yana sallayarak gitti ve insanların acayip şeyler istemesine alışkın olan ve artık hiçbir şeye şaşırmayan birinin bezgin yüz ifadesiyle birayı getirdi.

Demba önündeki biraya baktı, sandalyesine iyice yerleşip kamışı emmeye başladı. Oluyordu! Bira kamıştan yukarı çıkıp gırtlağına doldu. Birayı küçük, telaşlı yudumlarla içiyor, kamışı ağzından bırakıyor, sonra tekrar içiyordu. Bravo, bravo, bravo! Aynı anda hem varyetedeki *knockabout* hem de seyirciymiş gibi kendini alkışladı.

"Bir bira daha getiriverin!" diye emretti garsona, susuzluktan ve heyecandan kısılmış bir sesle.

Demba'nın birayı içme tarzı Weiner'in masasındakilerin dikkatini çekmişti. İki kız fısıldaşıp kıkırdıyor, yanındakileri dirsekleriyle dürterek güya belli etmeden Demba'yı gösteriyorlardı.

Horvath monoklunu gözüne kıstırdı, alaycı alaycı gülümseyerek Demba'ya baktı ve "Demba! Ne haltlar karıştırıyorsunuz öyle?" dedi.

"Aman ne orijinal! Ne orijinal!" diye dalga geçti Dr. Fuhrman.

Demba kamışı ağzından bıraktı. Davasını savunmasının zamanı gelmişti artık. Ayağa kalktı. Dudaklarında bira köpüğü vardı, ama silemiyordu.

"Teessüf ederim," dedi kararlı bir sesle. "Hiç de orijinal bir şey değil bu. Beyler ilk defa mı görüyor? Şimdiye kadar hiç Paris'e gitmediğinizi farz etmek durumundayım o halde." Hiç Paris'e gitmemiş insanlarla muhatap olmaktan esef duymuş gibi yüzünü kibirle buruşturdu.

"Yoo!" diye karşı çıktı Horvath. "Ben iki yıl Paris'te yaşadım, ama biranın kamışla içildiğini hiç görmedim."

Demba bu ilginç âdeti acilen başka bir şehre taşımanın daha doğru olacağını düşündü.

"Petersburg'da!" diye bağırdı heyecanla. "Petersburg'da biranızı kamışsız içmeye kalktığınızda bayağı dikkat çekersiniz. Orada bardağı doğrudan ağza götürmek adabımuaşeret kurallarını hiçe saymak anlamına geliyor!"

Fakat Petersburg'u da yeterince uzak bulmadı. Bu kişilerden biri oraya pekâlâ gitmiş olabilirdi. Şu kızlardan biri kısa saçlarıyla bir Rusa benziyordu. Ani bir kararla, birayı kamışla içme geleneğini biraz daha uzağa, başına iş açmayacağından emin olduğu bir bölgeye taşıdı.

"Aslında bu âdet ilk Bağdat'ta çıkmış," diye açıkladı. "Bağdat'ta ve Şam'da her sokağın köşesinde, camilerin önünde biralarını kamışla içen bir sürü Arap görürsünüz."

Anlattığı hikâyeye kendisi de inanmamış gibiydi. Gözlerini meydan okur gibi insanların yüzünde gezdirdi, şüphesini dile getirmeye cesaret edecek herkesle kapışmaya hazırdı. Ve sahiden de, başında sarığı, dükkânındaki malların arasında bağdaş kurmuş, çubuk yerine kamış keyfi yapan bir Türk canlandı gözünde.

"Araplar bira içiyor yani, öyle mi? Çok iyi ya!" diye güldü Horvath. "Etnografi: Sıfır!"

Evlerde özel ders vermesiyle ilgili bu ima Demba'yı çileden çıkardı. Gözlerini kısıp Horvath'a nefretle bakarak öfkesini kustu: "Yeri gelmişken, insan yabancı bir evde odaya girdiği zaman selam verir. Anladınız mı? Kulağınıza küpe olsun."

"Pardon? Ne dediniz?" diye şaşkınlıkla sordu Horvath.

Demba irkildi! Yine ne halt etmişti öyle. Herkesin sempatisini kazanmak için mütevazı, nazik ve sevimli davranmaya karar vermemiş miydi az önce?! Şimdi Horvath'ı kızdırmıştı işte ve Sonja geldiğinde, herkesle kavga ettiğini, kimsenin onunla muhatap olmadığını, tüm konuşmalardan dışlandığını görecekti. Hayır. Bu düşüncesizliğini telafi etmesi gerekiyordu, ayağa kalkıp özür dilemeliydi.

Ayağa kalktı.

"Affınızı rica ediyorum Bay Horvath, özür dilerim. Lafım size değildi. Garsona söylemiştim."

Demba, Horvath'ın küstah küstah gülümsediğini görünce hafiften afallayarak sustu. Küçük odadaki sıcaklık dayanılmaz bir hal almış, gaz sobasının tıslaması işkenceye dönüşmüştü. Sigara dumanı boğazı yakıyor, öksürtüyordu. Demba telaşla garsona bakındı, ama garson ortalıkta yoktu.

"Bu garsonda da hiç adap erkân yok!" diye sinirlendi Demba. "Buna nasıl göz yumuyorsunuz anlamıyorum! Odaya girdiği zaman asla selam vermiyor. Nereye gitti ki, az önce buradaydı."

Demba'nın kamışla içtiği bira etkisini göstermeye başlamıştı. Kanı şakaklarında atıyor, başının hafifçe döndüğünü, kulaklarının uğuldadığını, midesinin bulandığını hissediyordu. Oturmak zorunda kaldı.

Horvath hâlâ hiçbir şey söylemeden gülümsüyor, kafası bulanan Demba sular seller gibi konuşuyordu. "Umarım size çıkıştığımı düşünmemişsinizdir Bay Horvath. Bir yanlış

anlama oldu. Ben sizi kastetmemiştim. Aklımın ucundan bile geçmez…"

"Tamam tamam," dedi sonunda Horvath ve Demba derhal sustu.

"Kafayı yemiş," dedi Dr. Fuhrmann alenen ve işaret parmağını alnına götürdü.

"Kafayı buldu," diye açıkladı Georg Weiner.

"Kalkalım mı artık?" diye endişeyle sordu kızlardan biri.

"Sonja'yı beklememiz lazım," dedi Weiner.

"Sonja niye bu kadar gecikti bugün?" diye sordu Horvath.

"Birazdan gelir," dedi Weiner. Demba kulak kesildi. İşte! Yine ona laf atıyorlardı. Weiner, "Birazdan gelir," derken ona bakmıştı. Lütfen yani, Sonja'nın gelip gelmemesinden bana ne? Ben buraya onun için mi geldim? Pes doğrusu! Birazdan gelirmiş. Aklı sıra laf sokuşturuyor bana! Beni hedef alıyor! Ama yanılıyorsunuz Bay Weiner. Hem de çok yanılıyorsunuz. Bambaşka nedenlerle buradayım ben. Çok sağlam nedenlerle. Beylere de söyleyeyim ne kadar önemli nedenlerle…

Demba hafifçe öksürdü.

"Beylerle burada karşılaşmış olmamız büyük bir tesadüf aslında," dedi. "Buraya nadiren gelirim. Bugün buraya neden geldiğimi merak ediyorsunuzdur herhalde."

Dr. Fuhrmann başını gazetesinden kaldırdı. Weiner purosunu ağzından alıp Demba'ya baktı. Horvath gülümsedi.

"Çok basit bir açıklaması var. Tam da bugün buraya gelmem için önemli sebepler var. Çok önemli sebepler. Bir dizi çok önemli sebep."

"Demek öyle," dedi Dr. Furhrmann ve tekrar gazetesine döndü.

"Çok çeşitli sebepler," diye devam etti Demba, zaman kazanmak için öksürürken bir yandan da düşünüyordu. Ama çok çeşitli sebeplerden bir tanesi bile o müşkül durumda aklına gelmedi.

"Mesele şu ki, başka bir lokantaya gitmek mevzubahis olamazdı. Sırf olağanüstü merkezi konumundan ötürü bile en doğru yer burasıydı. Herkesin kolayca ulaşabildiği bir yer." Demba derin bir nefes aldı. Nihayet aklına bir şey gelmişti.

"Çok nazik bir meseleyi görüşmek üzere iki beyefendiyi bekliyorum burada," diye fısıldadı sır verir gibi. "Bir namus meselesi, neden bahsettiğimi anlamışsınızdır. Çok ciddi bir mesele. Haddi zatında ciddi! Beylerin çoktan burada olması gerekirdi aslında. Yirmi Birinci Avcı Taburu'nun subayları."

Ayağa kalktı ve çekingen adımlarla kapıya gitti.

"Garson!" diye bağırdı. "İki beyefendi sordu mu beni? Demba'yı. Stanislaus Demba'yı. Bir teğmen ile yeşil apoletli bir üsteğmen."

Garson bir şey bilmiyordu.

"Henüz yoklar mı?" diye sordu Demba, beyler hâlâ gelmediği için sahiden şaşırmış, hayal kırıklığına uğramış, huysuzlanmıştı. "Hayret doğrusu. Subaylar bu tür şeylerde dakik olurlar."

Sabırsızlanmaya başladı, kapıya bakıp ayağını yere vurdu. İki subay bir türlü gelmiyordu. Demba, bu hassas meselede Dr. Fuhrmann'a danışmaya karar verdi.

"Beyefendileri ne kadar beklemekle yükümlüyüm sizce?" diye sordu.

"Rahat bırakın beni!" diye homurdandı Dr. Fuhrmann ve gazetesini okumaya devam etti.

"Ne dediniz?" diye sertçe sordu Demba. Şimdi, kendini aniden bir namus meselesinin ortasında bulmuşken, tek bir hakarete bile tahammül etme niyetinde değildi. Dr. Fuhrmann'ın yanına gitti, ona dik dik bakıp hesap sordu:

"Sizden derhal bir açıklama yapmanızı istemek durumundayım."

"Eve gidin de yatıp zıbarın artık!" diye bağırdı Dr. Fuhrmann. "Sarhoşsunuz siz! Sizi kendine vekil tayin edenin aklına şaşayım ben."

Bozguna uğrayan Demba masasına döndü. Sersemlemiş, uyuşmuş, dimağı bulanmış bir halde gözlerini önüne dikti.

Sarhoş. Şuradaki adam onu sarhoş sanıyordu. Bunu yüzüne karşı söylemişti. Demba acı bir kahkaha attı. Bana bakmıyor bile, ama sarhoş olduğumu söylüyor. Gazetesinden başını kaldırmadan bana sarhoşsun diyor. Bunu önce bir ispat etmeniz lazım, sayın bayım. Benim de bir çift söz söyleme hakkım varsa, benim de fikrimi söylememe izin verilirse... Tanrı biliyor ya, hiç bu kadar ayık olmamıştım. Burada neler olup bittiğini biliyorum, her şeyi apaçık görüyorum, gözümden hiçbir şey kaçmıyor. Hemen ispat edeyim size. Tabağınıza bir sinek kondu bayım. Gördünüz mü, her şeyin farkındayım. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar görüyorum. Şuradaki Weiner'in paltosu, cebinde bir gazete var – iki kere katlanmış – her şeyi görüyorum. Yeleğinizin en alt düğmesini ilikleseydiniz bari Bay Horvath – hanımların olduğu bir mecliste hiç yakışık almıyor – ben her şeyi görüyorum. Önce ispat edilmesi gerekmez mi?.. Beyefendileri aydınlatmam lazım. Sarhoşmuşum! Açıkça söyleyeceğim fikrimi. Siz ne sanıyorsunuz, sayın bayım! Siz ne diyorsunuz, sayın bayım! Sarhoş ha! Madem öyle ben de...

Demba yerinden kalktı ve yan masaya yöneldi. Masanın sağ köşesini gözüne kestirip dikkatli adımlarla ilerledi ve tatsız bir olay olmadan Dr. Fuhrmann'ın yanına varmayı sahiden de başardı.

"Gazetenizi okurken rahatsız ediyorsam özür dilerim," diye söze başladı ve Dr. Fuhrmann'a doğru eğildi. "Gazetede bir şey yazmıyor zaten. Av Derneği'nin genel kurul toplantısı. Askeri tören. Nadir bir jübile. Babenberger Caddesi'nde intihar. Hepsini biliyorum. Gazeteye bakmama gerek yok. Gazetede her şey yazmaz zaten." Demba keyiflenerek kıs kıs güldü. Gazetede her zaman her şeyin yazmadığı düşüncesi onu çok eğlendirmişti.

"Ne istiyorsunuz yine?" diye sordu Dr. Fuhrmann.

"Diyecektim ki..." diye açıklamaya girişti Demba. Boğazını temizledi ve tekrardan söze başladı: "Değerli bulduğum bir tespit de..." Midesi bulanmaya başlamıştı yine. Kulakları uğulduyor, şakakları zonkluyor, gaz sobasının borusu tepesinin üstünde ürkütücü bir şekilde sallanıyordu. Ayakta dururken sendelememek için bir sandalyeye yaslandı. Tamam. Şimdi daha iyiydi.

"Söylemek istediğim..." diye söze başlamıştı ki sandalye ağırlığına dayanamayıp devrildi. Oyuncu kızın çantası yere düştü ve içindeki ıvır zıvır; bozuk para, not defteri, iplik makarası, küçük bir ayna, sigaralar, bağa tarak, iki kurşunkalem ve küçük bir oyuncak ayı etrafa saçıldı.

Demba düşmeden ayakta durmayı becerdi. Masanın masif yüzeyine tutundu. Sarhoş mu? Saçmalık. Her şeyi görüyordu o, her şeyi takip ediyordu. Not defteri şuradaydı. Beş kron ise elbise askılığının arkasına yuvarlanmıştı.

"Amma sakarsınız!" diye bağırdı Weiner. "Kırıp geçirdiniz ortalığı!"

"Sarhoşsunuz, eve gidip yatın zıbarın dedim size!" diye çemkirdi Dr. Fuhrmann.

"Ayna kırılmış!" diye sızlandı oyuncu kız.

Weiner'le Horvath ayağa fırlamış, yere saçılan eşyaları toplamaya başlamışlardı. Demba arama kurtarma faaliyetlerine katılmıyordu. Ama her şeyi dikkat ve ilgiyle izliyor, hiç durmadan elini kolunu sallayarak millete yol gösteriyordu.

"Beş kron elbise askılığının arkasına yuvarlandı," dedi. "Kurşunkalem de şurada. Sağda! Sağda, Bay Weiner!" Sarhoş ha? Gülünç. O her şeyi görmüş, hiçbir şey gözünden kaçmamıştı.

Horvath yerden doğrulup Demba'ya hayretle baktı.

"Yüzsüzlüğün bu kadarına da pes doğrusu," diye öfkeyle bağırdı. "Her şeyi yerlere saçıyor, sonra da kılını bile kıpırdatmadan burada nasıl uğraşıp didindiğimi seyrediyor."

Hışımla Demba'nın yanına gitti.

"Yere düşürdüğünüz şeyleri toplayın bir zahmet. Çabuk!"

Demba oyuncak ayıyı kaldırmak için yere eğildi, sonra vazgeçip tekrar doğruldu.

"Ne duruyorsunuz, toplayın hadi!" diye bağırdı Horvath.

Demba başını iki yana salladı. "Hayır," dedi. "Toplamamayı tercih ederim." Kendisinden böyle şeyler beklenmesi çok ağrına gitmişti.

Dr. Fuhrmann derhal araya girdi.

"Ama bu... bu kadarı da fazla artık. Emil, daha ne bekliyorsun? İndirsene bardağı kafasına."

Demba kızardı ve Dr. Fuhrmann'a sitemli gözlerle baktı.

Weiner alaycı alaycı gülümsedi.

"Bana baksanıza siz!" dedi Horvath. "Bizi çileden çıkarmanıza müsaade etmeyeceğiz. Şimdi üçe kadar sayıyorum. Üçe kadar yerdekileri toplamazsanız neler olacağını o zaman görürsünüz!"

"Bırakın Georg. Ben toplarım," diye araya girdi eşyaları yere saçılan kız.

"Bir," dedi Horvath.

Demba kaşlarını çatıp sırtını döndü ve sendeleyerek masasına gitti.

"İki," diye devam etti Horvath.

"Ne istiyorsunuz benden!" diye haykırdı Demba. "Rahat bırakın beni."

"Üç!" diye bağırdı Horvath. Sabrı tükenmişti. Dolu kadehini aldı ve şarabı Demba'nın yüzüne boca etti. "İşte bu kadar."

Kızlar çığlık attı.

Demba ayağa fırladı. Beti benzi atmıştı, yüzü gözü şarap içinde kaldığından etrafı tam seçemiyordu. Acınası, gülünç, aynı zamanda da korkunç görünüyordu.

Soğuk duş onu bir anda kendine getirmiş, ayılmıştı. Her şeyi apaçık görüyordu şimdi. Utançtan yerin dibine geçti. Ne

yapmıştı! Nasıl böyle bir duruma düşebilmişti! Bütün akşam boyunca nasıl da aptalca davranmış, nasıl da soytarısı olmuştu şunların! Onu alaya almışlar, galeyana getirmişler, ona köpek muamelesi çekmişlerdi, o da sırf Sonja'yı görebilmek için katlanmıştı bunlara ve şimdi herkese rezil olmuştu.

Ama artık yeterdi. Gün boyunca içine attığı bütün o kini, öfkesi, hayal kırıklığı – hepsi birden patladı. Üçünün de ümüğüne çökecekti şimdi.

Gülüyorlardı! Ona gülüyorlardı! Herkes gülüyordu. Yumruklarını konuşturacaktı şimdi. En önce de Weiner'in o çenesiz suratını dağıtacaktı. Sonra şu buldog suratlıyı bir güzel pataklayacaktı, sonra da Horvath'ı.

Adamların üstüne yürüdü, öfkeden, utançtan, pişmanlıktan konuşamıyor, onları çıplak elleriyle boğmaktan başka bir şey düşünemiyordu.

Ama birden durdu, inleyerek dişini sıktı. Elleri kelepçeliydi! Elleri hiçbir işe yaramazdı. Ellerini herkesten saklamak zorundaydı.

Bir silah için çaresizce Tanrı'ya yakardı. Ve Tanrı isteğini yerine getirdi.

Demba öfkeyle soluyarak, intikam hırsıyla titreyerek, öldürme arzusuyla dişlerini gıcırdatarak duruyordu üçünün karşısında, ama savunmasızdı, güçsüzdü, herkesin maskarası olmuştu. Ona gülüyorlardı, kahkahalarla gülüyor, gülmekten kırılıyorlardı biçare öfkesine.

Weiner ise eğlenceden geri kalmamak için şarap kadehini eline almış bağırıyordu: "Bir kadeh daha alır mıydınız? Serinlemek için!"

Tam o sırada kapının ağzından Sonja'nın tiz sesi duyuldu: "Aman Tanrım! Georg! Dikkat et! Tabancası var!"

18

Odadakiler bir anda büyük bir paniğe kapıldı. Sarhoşun bir tabancası vardı. Herkes bir tarafa kaçıştı, ama öyle bir dehşet, öyle bir şaşkınlık içindeydiler ki, hiçbiri kapıyı bulup kendini dışarı atamadı. Weiner korkudan elindeki kadehi düşürdü, kadeh kırıldı, yerler şaraba bulandı. Horvath panik içinde kaçarken Sonja'ya çarptı, sendeleyip bir sandalyeyi devirdi. Ama Demba'nın ona dik dik baktığını görünce, kaçma umudunu yitirerek olduğu yerde kalakaldı. İki kız birbirine sımsıkı sarılarak pencerenin önüne sinmiş, odanın ortasında tehditkâr bir biçimde sessizce duran ve korkunç bir cinayet işlemeye kararlı olan Demba'ya perdenin kıvrımları arasından dehşetten büyümüş gözlerle bakıyorlardı.

"Stanie! Niyetin ne?" diye haykırdı Sonja korkuyla. Weiner'e bir şey olacak diye tir tir titriyordu.

Demba cevap vermedi ve suskunluğu onu daha da korkunçlaştırdı. Halbuki bir anlam veremediği bu kargaşayı hayretle izliyordu o. Sonja neden bağırıyordu? Diğerleri neyin peşindeydi? Niyetleri onunla eğlenmek miydi? Bütün bunlar önceden planlanmış mıydı? Az önceki alay ve hakaretlerin devamı mıydı bu?

Öylece duruyor, hiç kıpırdamadan bekliyordu.

"Stanie! Delilik bu! Tabancanı yere at!" diye yalvardı Sonja perişan bir yüzle.

Tabancayı mı? Lanet olsun, tabancası olduğunu nereden çıkarıyordı Sonja? Ciddi miydi? Bunu sınaması lazımdı.

Aklı tamamen başından gitmeyen tek kişi Dr. Fuhrmann'dı. Tehlikenin farkında değilmiş gibi yapıyordu. Gayet sakin ve rahat bir hali vardı, şarabını ağır ağır içip bitirdi ve şapkasına uzandı.

"Hadi gidelim beyler!" dedi, olan bitene aldırmıyormuş gibi. "Daha ne bekliyoruz? Hesabı dışarıda da ödeyebiliriz." Kapıya yöneldi.

"Yerinize!" diye seslendi Demba. Hafif bir tereddütten sonra ürkek ürkek çıkmıştı sesi. Şimdi bu şaka burada bitecek elbette, şimdi herkes gülmeye başlayacak, az önceki gibi bir tantana kopacak. Demba "yerinize" diye seslendiğine pişman oldu, bu yüzden kendini şamarlayabilirdi.

Ama hayır! Kimse gülmüyor. Ve –ne garip– adam itaat ediyor. Tıpış tıpış yerine dönüyor, sopayı gören köpek gibi. Evet, sahiden de dolu silahtan korkuyor, altı kurşunlu tabancadan.

Hayır, komedi oynuyor bunlar. Benimle alay edip eğlenmek için iyi planlanmış, zekice kotarılmış bir komedi. Öyle değil mi yoksa? Pencerenin önündeki şu kızlar nasıl da dehşetle bakıyorlar bana, rol yapıyor olamazlar. Şu da tir tir titriyor, evet, elleri titriyor adamın.

Dr. Fuhrmann'ın onun karşısında titremesi, bu şaşırtıcı gerçek, sarhoşluk ve nefretten daha çok aklını karıştırdı Demba'nın. Elinde ateş etmeye hazır bir silah tuttuğu yalanına o da kendini kaptırdı ve başta tereddüt edip korksa da, diğerleri üzerindeki gücünü sınamaya karar verdi.

Horvath'a döndü ve hâlâ yerde durmalarına sinirlendiği bağa tarağı ve kırık aynağı ayağıyla itti.

"Şunları kaldıracak mısınız artık yerden? Yoksa üçe kadar sayayım mı?"

Horvath'la Weiner aynı anda ayağa fırlayarak yerlere saçılmış eşyaları toplamaya başladılar. Dr. Fuhrmann da her

ihtimale karşı yardım etmeyi uygun gördü. Demba sarhoştu ve tabancası vardı. Demba'nın eline düşmüşlerdi. Her istediğini yapmaktan başka çareleri yoktu. Ve onu etkisiz hale getirmek için fırsat kollamaktan başka.

Demba bu gayretkeşliğe sevindi. Az önce yediği hakaretlerin bedelini ödetiyordu şimdi, fitil fitil ödetiyordu. Nasıl da iki büklüm olmuşlardı karşısında, nasıl da sinmişlerdi, nasıl da saklanmaya çalışıyorlardı! Gücünün bilincine varmak başını döndürmüş, zihnini bulandırmıştı. Evet. Şu ikisinin canını bağışlayacaktı. Onları bağışlıyordu. Ama Sonja'yı ondan çalan Weiner silahının hışmından kurtulamazdı, istediği kadar eğilip bükülsün, şimdi sıra ondaydı.

"Weiner!" diye seslendi Demba tehditkâr bir sesle.

Weiner duymamış gibi yaparak yerde bozuk para ve kurşunkalem aramaya devam etti.

"Weiner!" diye bağırdı Demba ve Weiner'in duymazlıktan geldiğini görünce öfkeden deliye döndü.

Weiner korkuyla sıçrayarak donuk gözlerle Demba'ya baktı. Kana susamış tabancanın Demba'nın pelerini altında kıpırdandığını, ölüm saçmaya hazır olduğunu dehşet içinde gördü. Ayağa kalktı ve hücresinde celladını bekleyen bir idam mahkûmu gibi durdu.

Sonja erkek arkadaşının imdadına koşmak için ürkek bir girişimde bulunarak, "Garson!" diye bağırdı aniden. "Garson!"

Ama Demba hemen önünde bitti.

"Sus!" diye emretti. "Kes sesini, yoksa..."

Sonja sustu. Demba döndü ve hışımla Weiner'in yanına gitti.

"Benden ne istiyorsunuz?" diye korkuyla bağırdı Weiner ve bir adım geriledi. "Bırakın beni gideyim."

"Sizden ne istediğimi gayet iyi biliyorsunuz," dedi Demba.

"Benden ne isteyebilirsiniz ki! Sizi tanımıyorum bile!" diye sızlandı Weiner.

"Dün gece Sonja'yla neredeydiniz?" diye patladı Demba. Yüzü öfkeyle çapılmış, kıskançlık ve acıdan zıvanadan çıkmıştı.

"Dün gece Sonja'yla neredeydiniz diye soruyorum!"

Ve tabancanın namlusunun kendisine doğrultulduğunu hisseden Weiner –parmağın hafifçe seğirmesi yeterliydi kurşunun göğsüne saplanması için–, o an hayatının bir delinin ellerinde olduğunu gören Weiner, kendini kurtarmak için bütün suçu Sonja'ya yükledi ve gözünü bile kırpmadan onu Demba'nın yakıcı intikamının ateşine attı.

"Bunu sana borçluyum Sonja!" diye haykırdı. "Bütün bunların suçlusu sensin! Yüz kere söyledim sana..."

Lafının gerisini getirmeden Demba'ya döndü.

"Beni dinleyin, yemin ederim ki bilmiyordum Sonja'yla aranızda bir şey olduğunu. Dün geceye kadar haberim yoktu bundan. Bana hiçbir şey söylemedi. Öyle değil mi Sonja?"

Sonja cevap vermedi. Ama Demba'yı ikna edememekten korkan Weiner sular seller gibi konuşmaya devam etti.

"Ben onunla hiç ilgilenmedim. Ama o beni günde on kere telefonla aradı. Mektuplar, karpostallar yazdı bana, hatta bir keresinde on iki sayfalık bir mektup. Evet. Durum bu."

Sonja kızardı, dudaklarını sımsıkı kenetleyip yere baktı. Weiner korkuyla seğiren bakışlarını bir onun, bir Demba'nın yüzünde gezdirdi. Ama Demba'nın yüzü amansız ve zalim bir ifadeye bürünmüştü. İçinde bir tiksinti ve nefret yükselmiş, korkak herifi sırf şu lafları yüzünden vurmaya karar vermişti.

"Doğru değil mi yani?" diye haykırdı tehlikeyi sezen Weiner. "Her gün sana gelmem için, piyanoda dört el çalmamız için canımdan bezdirene kadar baskı yapmadın mı bana? Dersim olduğunda üniversiteye gelmedin mi? Bütün bunların müsebbibi sensin."

"Yeter!" diye bağırdı Demba. Hiç sesini çıkarmadan Weiner'in sitemlerine katlanan Sonja'ya acımıştı birden.

Ama Weiner dur durak bilmiyordu.

"Doğru değil mi yani? Adım adım izlemedin mi beni, peşimden koşmadın mı?.."

"Evet, doğru," dedi Sonja. "Ama aramızda her şey bitti artık."

"Aynen öyle. Aramızda her şey bitti. Aynen öyle. Bitti," diye öfkeyle bağıran Weiner'in sesi tizleşti. "Şimdi de..."

"Şimdi de... paranı geri veriyorum." Sonja timsah derisi yeşil küçük çantasını açtı ve koyu turuncu ince bir defteri Weiner'in suratına fırlattı.

"Al paranı!" diye haykırdı. "Ödlek! Seni ödlek! Yazıklar olsun sana!"

Venedik yolculuğunun bilet defteri yere düştü. Ve o anda Demba üstünden ağır bir yük kalkmış gibi hissetti.

Bu defteri eline almak, lime lime yırtıp atmak için bütün gün oradan oraya deli danalar gibi koşturmuştu. Geç kalacağı, bu defterin Sonja'yı ondan koparacağı korkusuyla bütün gün işkence çekmişti. Bu defteri eline geçirip yok etmesini sağlayacak parayı bulmak için bütün gün nefes almadan kapı kapı dolaşmıştı. Ama türlü hile ve kurnazlıkla bütün gün ondan kaçmıştı para. Ve şimdi, bezgin ve boş ellerle kendini buraya sürüklediği akşam, nefret ettiği ve korktuğu bu bilet defteri yerde duruyordu, ayağıyla kenara itekleyebileceği değersiz bir kâğıt parçasından başka bir şey değildi. Zafer ayağına gelmişti; çabalamadan, mücadele etmeden, sırf ellerini pelerinin altında sakladığı için amacına ulaşmış, bütün gün arzuladığı şeye kavuşmuştu.

Ve şimdi, zaferini perçinlercesine yanına gelmişti Sonja. İçindeki karmaşık duygularla cebelleştikten sonra yine ona meyletmişti, çünkü Weiner gibi sırf canını kurtarmanın peşine düşmemişti Demba, Sonja uğruna zıvanadan çıkmış, cinayet işlemeyi göze almıştı.

"Gel, Stanie! Gidelim," dedi yavaşça. "Evet, sen haklıymışsın: Beş para etmezmiş. Gel hadi, bırak şu ödleği. Silsene

yüzünü." Masadan bir peçete alıp Demba'nın yüzünden şarabı sildi.

Demba, Sonja'ya baktı ve hayretler içinde kaldı. Hangi akla hizmet bu kız için gün boyunca oradan oraya koşturmuş, onun uğruna yalan söylemiş, çalmış, yalvarmıştı? Önünde duruyordu işte ve Demba onda kendisini mutlu edebilecek ya da üzebilecek bir şey göremiyordu, Sonja yine onundu, ama o hiçbir şey hissetmiyordu, ne gurur duyuyordu ne ona sahip olmanın mutlu heyecanını ne de onu kaybetme korkusunu...

Sonja'dan sıtkı sıyrılmıştı.

Daha ne duruyordu burada? Daha neyin peşindeydi? Gitmeye yeltendi, ama gidemedi. Sevgisi ölmüştü; hayır, ölmemişti; hasta, iğrenç bir hayvan gibi gebermişti. Ama nefreti diriydi, basitçe gömülemiyordu, büyüktü ve güçlüydü nefreti, onu sonuna kadar intikam almaya zorluyordu.

Elinde tuttuğunu sandığı silah onu kendine köle etmişti. Güç sarhoşluğu başını döndürmüştü, öldürme arzusu onu ele geçirmiş, bırakmıyordu. Öylece çekip giderek şuradakilerin canını mı bağışlayacaktı yani? Kapıdan çıkar çıkmaz onu yine alaya alsınlar, aşağılasınlar diye mi? Hayır, artık gülemeyeceklerdi. Kimse odadan canlı çıkamazdı. Kimse. Ve tabancasını havaya kaldırıp o üçünün önüne dikildiğini, silahını peş peşe ateşleyip canlı cenazeye benzeyen suratlarını dağıttığını hayal etti.

Masanın üzerine eğildi.

"Sekiz buçuğa beş var. Beylere beş dakika veriyorum," dedi ve sesi öyle soğuk, öylesine acımasız ve kararlıydı ki, o anın dehşetinden kendisi de ürperdi. "Bu zamanı dilediğiniz gibi kullanabilirsiniz."

"Demba! Delirdiniz mi siz! Niyetiniz ne?" diye haykırdı Horvath.

"Çok vaktim yok, üzgünüm, bir yere yetişmem lazım," dedi Demba ve zamanının böyle münasebetsizce harcanma-

sına sinirlendi. "Hayır. Dışarı çıkamazsınız. Yerinize!" diye emretti. "Yoksa vururum!"

Üçü olduğu yerde donup kaldı. Sarhoş ciddiydi. Dolu tabancadan kaçış yoktu. Öylece dikiliyor, kıpırdamaya cesaret edemiyorlardı. Sadece gaz sobasının alevleri tıslıyor, saatin tik takları duyuluyor, akrep ve yelkovan acımasızca hedefe doğru ilerliyordu.

Demba'nın bakışları üçü arasında gidip geldi, önce kimden başlayacağını düşündü, vakit gelmişti, saat sekiz buçuğu vurdu vuracaktı ve Horvath'ta karar kıldı.

Horvath. Evet. İlk onun hakkından gelecekti. Horvath'tan hiç hazzetmemişti. İçinden ona son bir kez daha veryansın etti. Kendini beğenmiş hödük! Ella evde mi? Hayır, Ella evde değil, ama ben buradayım, iyi günler Bay Horvath, beni fark etmediniz mi yoksa? Tamamdır artık... Sekiz buçuk...

Demba dışardan gelen bir sese kulak kabarttı.

Adımlar yaklaştı, yaklaştı ve garson odaya girdi.

Demba dönüp baktı.

"Yakalayın!" diye bağırdı Dr. Fuhrmann ve Demba'nın gırtlağına sarıldı.

19

"Yakaladım!"

"Sıkı tutun!"

"Ellerini! Ellerini tutun!" diye haykırdı Weiner garsona.

"Bırakın!" diye bağırdı Demba ve onu sıkıca kavrayan kollara çılgınca karşı koydu.

"Dikkatli olun! Silahlı!"

"Tabancası var!"

"Kolunu! Kolunu tut Weiner!"

"Dikkatli ol!"

Demba ellerinden kurtulmayı başarmıştı. Dört bir yana tekmeler savurdu ve öfkeli bir boğa gibi koşarak garsona kafa attı.

"Yakalayın! Yakalayın!"

"Tuttum!"

"Doktor! Bacaklarından tutun!"

"Bırakın!" diye tepindi Demba ve bir tekme savurdu.

"Vuruldum!" diye uludu Weiner ve sandalyeye yığıldı.

Oyuncu kızlar çığlık atıp ellerini yüzlerine çaldılar. Sonja derhal Weiner'in yanına koştu.

"Georg! Neyin var?" diye haykırdı korkuyla.

"Vuruldum! İmdat!" diye inledi Weiner.

"Nerenden? Tanrı aşkına!" Korkudan beti benzi atan Sonja şimdi kin ve nefretini unutmuş, Weiner'le ilgileniyordu.

"Bırakın beni! Boğuluyorum!" dedi Demba nefes nefese; garson iki eliyle birden boğazını sıkıyordu.

"Tabancasını alın!" diye emretti Dr. Fuhrmann.

"Yakaladım! Ellerini yakaladım!" diye bir zafer narası attı Horvath.

"Bırakın! Kolumu kıracaksınız!" dedi Demba boğulur gibi, yüzü mosmordu.

"Tabancayı aldım!"

"Dikkat! Dolu!"

"Aman ha! Patlar!"

Son bir kısa, umutsuz boğuşma.

Sonra Demba acıyla haykırdı. Horvath ellerini yakalayıp bileğini bükmüştü.

"İşte!" diye zafer narası attı Horvath ve Demba'nın ellerini, zavallı, biçare, birbirine zincirlenmiş acınası ellerini pelerinin altından çıkardı.

Bir an herkes donup kaldı.

Sonra Demba ani bir hamleyle kendini kurtardı.

Çılgınca etrafına bakındı, hafifçe inledi, derin bir nefes aldı ve kapıdan dışarıya fırladı.

Birkaç saniye karanlıkta sandalyeler, masalar, elbise askılığıyla boğuştuğu duyuldu.

Sonra bir kapı çarptı ve ortalık sessizliğe gömüldü.

Kendine gelen ilk kişi Dr. Fuhrmann'dı.

"O neydi öyle?" dedi hâlâ nefes nefese.

"Gördünüz mü?.." diye sordu boğuşmaktan yorgun düşen Horvath güçlükle soluyarak.

"Bir yerden firar etmiş herhalde," dedi garson başını sallayarak.

"Peşine düşmemiz lazım!" diye haykırdı Dr. Fuhrmann.

"Polise! Polise gidelim!" diye bağırdı Weiner ve bacağını ovuşturdu.

Bir gölgeyle, bir yalanla, bir silah sanrısıyla aldatılıp korkutulduklarını düşündükçe öfkeleniyorlardı. Weiner bilet defterini yerden alıp sayfaların tozunu özenle sildi.

"En iyisi en yakın karakola gidelim," dedi Dr. Fuhrmann kararlılıkla. "Herifin nerede oturduğunu bilen var mı?"

"Ben," dedi Sonja sert bir sesle ve tüm o küçümseyen tebessümleri, alaycı bakışları ve aşağılanmayı göze alarak Demba'ya ihanet etti. "Ben biliyorum nerede oturduğunu."

20

Stanislaus Demba merdivenlerden ağır ağır çıktı. Steffi Prokop karanlıkta, daire kapısının önünde bekliyordu.

"Stanie?" diye seslendi yavaşça. "Geldin demek! Nihayet! Nihayet! Saat neredeyse dokuz. Çok geç oldu!"

"Ne zamandır bekliyorsun?"

"Bir saattir. Bir ulak geldi, ev sahiben dış kapıyı açtı. Pencerenin köşesine saklandığım için beni görmedi. Adam bir mektup getirdi, mektup sanaydı galiba."

"Ya," dedi Demba. Aşağıdaki dünyadan beklediği bir haber kalmamıştı.

"İçeri girelim mi artık?" dedi Steffi.

"Girelim. Anahtarı ceketimin sağ cebinden al da kapıyı aç. Ama sessiz ol, yavaş! Geldiğimi kimse duymasın."

Odaya girdiler. Demba kapıyı içerden kilitleyip anahtarı aldı.

"Burada oturuyorsun demek," dedi Steffi usulca. "Arkadaşın nerede, evde değil mi? Dur, ışığı açayım."

"Hayır! Ev sahibem odada ışık yandığını görür görmez gelir. Komodinin üzerinde bir mum var, onu yakabilirsin. Anahtar sende mi?"

"Evet. Galiba."

"Galiba mı? Bu da ne demek?"

"Anahtar bende. Tabii ki bende," dedi Steffi. "Ellerini uzat bana. Bak, mektup da şurada."

Demba zarfı yırtarcasına açtı. Mektup Hübel'dendi. Dr. Rübsam'ın altın saatinin bulunduğunu yazıyordu. Saati Suschitzky almıştı. Dr. Rübsam çok özür dileyerek parayı, iki yüz yetmiş kronu gönderiyordu. Hübel, müsaadesiyle, paranın elli kronunu ödünç almıştı. Çok teşekkür ediyordu, sonraki ayın birinde mutlaka iade edecekti.

Demba zarfı ve banknotları masaya fırlattı. Bu saatten sonra ne anlamı vardı ki paranın! Resimli kâğıttan birkaç paçavra, o kadar. Çok geçti artık.

"Stanie, fazla vaktim yok, eve gitmem lazım," diye sıkıştırdı Steffi Prokop. "Ellerini uzat, anahtarla açmaya çalışacağım."

"Çalışacağım mı?"

"Açar tabii, kesin açar," dedi Steffi ve anahtarı cebinden çıkardı. "Biraz daha ışık lazım." Mumu masanın kenarına itti. O esnada gözü banknotlara takıldı.

"Ne çok para!" dedi anahtar deliğini ararken. "Bu kadar parayla ne yapacaksın?"

"Hiçbir şey. Paraya ihtiyacım yok artık. Geç kaldı."

"Geç mi? Neden?"

"Nedeni önemli değil," dedi Demba bezgin bezgin. "Neyse ki anahtar geldi. Umarım ellerim tam zamanında serbest kalır."

Steffi ona huzursuz bir bakış fırlattı.

"Tam zamanında mı?" diye sordu.

"Peşimdeler yine," dedi Demba.

"Kim peşinde Stanie, kim?"

"Az sonra burada olurlar."

"Kim Stanie? Polis mi?"

"Evet. Ama önemli değil. Korkmuyorum. Kelepçeden kurtulursam polisten korkmam. Ellerim serbest kalmalı. Kelepçeden kurtulmam lazım!"

"Evet. Kelepçeden kurtulman lazım," diye kekeledi Steffi. "Kelepçeden kurtulman lazım! Kelepçeden kurtulman lazım! Stanie, uymuyor! Anahtar büyük geldi."

"Nasıl olur?" Demba korkuyla irkildi.

"Biliyordum böyle olacağını. Korktuğum başıma geldi." Ellerini kucağına indirip çaresiz gözlerle Demba'ya baktı.

"Nasıl olur?!" diye fısıldadı Demba.

"Benim suçum değil," diye hıçkırdı Steffi, gözleriyle af dileyerek. "O aptalın yüzünden!"

"Ne oldu ki?"

"Aptal çocuk! Çilingirin çırağı, hani şu komşu çocuk, öğleden sonra ben yazıhanedeyken, anneme gelmiş. Balmumuyla çıkardığım kalıbı kaybettiğini söylerek annemden günlüğümü istemiş. Stanie, anahtar kelepçeyi açmaz. Anahtarı günlüğüm için yapmış!"

"Pekâlâ," dedi Demba kendi kendine konuşur gibi.

"Stanie! Şimdi ne yapacağız?"

"Ben ne yapacağımı biliyorum," dedi Demba göğüs geçirerek.

"Stanie!" diye söze başladı Steffi. "Beni dinle, senin iyiliğini düşünüyorum ben. Bak, en iyisi polise gidip her şey anlatman. Öyle değil mi? Sadece hafif bir ceza alırsın eminim, birkaç hafta, belki sadece iki üç hafta. Dışarı çıktığında da özgür olursun, duyuyor musun Stanie, özgür olursun! Özgür, Stanie..."

"Kelepçeyi saymazsak," dedi Stanislaus Demba.

"Kelepçeyi mi?"

"Evet. Ömrüm boyunca kurtulamam artık ondan. Zindandan çıkan hiç kimse kurtulamaz kelepçesinden. Bilmiyor musun Steffi? Adalet insanı ömür boyu cezaya çarptırır. Zindandan çıksan da ellerini saklamak zorundasındır, çünkü ellerin ilelebet kirlenmiştir. Kimseye elini gönül rahatlığıyla uzatamazsın artık, ellerini hayatın boyunca korku içinde saklamak zorunda kalırsın, tıpkı benim bugün on iki saatten beri pelerinimin altında sakladığım gibi – bak, duydun mu! Geldiler!"

Kapı çalınmıştı.

Steffi ayağa fırlayıp Demba'nın boynuna sarıldı.

"İçeri girmesinler! Ya beni burada görürlerse, Stanie, ya beni burada görürlerse!"

Zile tekrar basıldı. Dairenin kapısı açıldı. Erkek adımları, odanın kapısına sertçe vuran eller. "Kanun namına kapıyı açın!"

"Ya beni burada görürlerse!" diye sızlandı Steffi.

Demba inledi. Pencereden odaya dolan bir esinti mumu söndürdü. Ama ortalık kararmadı, gece olmadı, bulanık, soğuk bir alacakaranlık vardı.

"Bu sabah," dedi Demba, "tavan arasının penceresinde dururken seni düşündüm Steffi. Seni düşündüm, özlemle düşündüm, bir kez daha görmek istedim seni. Ve ölürken yanımda olmanı diledim. Şimdi yanımdasın, ama kederliyim, kendimle birlikte seni de felakete sürükledim. Keşke yanımda olmasaydın, keşke çok uzaklarda olsaydın."

Kollar gevşedi. Steffi'nin görüntüsü, sanki bu sözleri beklemiş gibi soluverdi ve bir sis bulutuna dönüşerek yok oldu gitti.

Dışardakiler kapıya vurmaktan vazgeçmişti. Sert aletlerle kapının ahşabını zorluyorlardı.

"Öyle insanlar vardır ki," dedi Demba, "özgürlük onları mutlu etmez, Steffi. Sadece yorar."

Cevap gelmedi.

"Ben özgürlük istedim. Varlığımın her zerresiyle, Steffi. Ama sadece yoruldum ve şimdi tek isteğim dinlenmek."

Cevap yok.

"Neredesin Steffi?"

Sessizlik.

Kapının ahşabı çatırdadı.

Demba ayağa kalktı. Başını tavan arasının kirişine çarptı. Öne doğru iki adım attı, ayağı yerde rulo yapılmış halıya dolaştı, başı çamaşır ipine takıldı ve bir saman çuvalının üzerine düştü. Daracık odanın tozlu havası ciğerlerine doldu. Güçlükle doğrulup çatı penceresine gitti.

Kahretsin! Malt kokusu! Bu berbat malt kokusu nereden geliyor? Saat kulesinin çanı çalıyor. Saat dokuz! Sabah mı? Akşam mı? Neredeyim ben? Neredeydim? Ne kadar zamandır burada durup kulenin çanını duyuyorum? On iki saattir? On iki saattir?

Kapı aniden açılıyor. Uzakta bir gramofonda "Prens Eugen" çalıyor. – Şimdi – kayraktaşıyla kaplı çatı güneşte nasıl da neşeyle parlıyor – iki kırlangıç ürküp yuvadan ok gibi havaya fırlıyor...

İki polis –sabah dokuz sularında– Kletten Sokağı'ndaki eskicinin evinin avlusuna girdiğinde Stanislaus Demba henüz hayattaydı.

Polisler üzerine eğildiler. Demba onları görünce telaşla ayağa kalkmaya çalıştı. Kaçmak istedi, sokağın köşesini hızla dönmek, özgürlüğe...

Başı geriye düştü. Uzuvları parçalanmıştı, kafasının arkasındaki yaradan kan akıyordu.

Sadece gözleri hareket ediyordu. Gözleri hayattaydı. Gözleri şehrin sokaklarında telaşla koştu, bahçeler ve parklarda gezindi, varoluşun uğultulu kargaşasına daldı, merdivenlerden hızla yukarı koşup aşağı indi, odalarda ve batakhanelerde dolaştı, dur durak bilmeyen hayatın keşmekeşine bir kez daha tutundu; para için, aşk için kumar oynadı, yalvardı, dövüştü; mutluluğu ve acıyı, sevinci ve hayal kırıklığını bir kez daha tattıktan sonra yoruldu gözleri ve kapandı.

Kelepçe yere çarpmanın şiddetiyle kırılmıştı. Ve Demba'nın elleri; korkuyla saklanan, öfkeden titreyen, hiddetle sıkılan, isyanla çırpınan elleri, saklandıkları yerde sessiz sedasız bir tutkuyla kıpırdayan, çaresizlik içinde kaderle çekişen, zincirlere inatla başkaldıran elleri; Stanislaus Demba'nın elleri nihayet özgürdü.

Modern Klasikler Dizisi - 151

1918'de yayımlanan *Dokuzla Dokuz Arasında*, 20. yüzyıl başında Viyana'da göçmen üniversite öğrencisi Stanislaus Demba'nın kimliğini bulma çabasını anlatır. Yüzyıl başı, çok etnikli Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda baskın ve otoriter Habsburg kimliğine karşılık bireyin özgürlüğüne, gelişme ve ilerlemeye duyulan inancın; hümanist bir ahlak anlayışının yavaş yavaş taraftar bulmaya başladığı bir dönemdir.
Özel ders vererek geçimini sağlayan Demba, kız arkadaşını başka bir erkekle İtalya'ya gitmekten caydırmak için para bulmaya çalışır. Roman, onun bu uğurda şehirde çaresizce koşturduğu bir günü anlatır. Bir yandan da, daha önce üniversite kütüphanesinden yürüttüğü değerli bir kitabı satmak üzereyken yakayı ele vermekten kıl payı kurtulduğu polisten kaçmaktadır. Perutz, küçük burjuvaları, üst sınıfları, bilim insanları, entelektüelleri, kumarbazları ve kibar hırsızlarıyla dönemin Viyana'sındaki hayatı hicveder. Bu karmaşık sosyal çevrede, kadın düşmanlığı, antisemitizm ve yabancı düşmanlığı gibi unsurların bireyin kimliği ve özgür iradesi üzerindeki etkisine işaret eder.

LEO PERUTZ (1882-1957):
Avusturyalı yazar Prag'da bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Aynı zamanda matematikçi olan Perutz 1901'de Viyana'ya yerleşti ve eğitimini tamamladıktan sonra bir sigorta şirketinde çalışmaya başladı. I. Dünya Savaşı sırasında Avusturya ordusunda görev yaparken, Doğu cephesinde ağır yaralandı ve Viyana'ya döndü. İlk romanı *Die Dritte Kugel* (Üçüncü Kurşun) 1915'te yayımlandı. Nazilerin 1938 yılında Avusturya'yı ilhak etmesinin ardından Hayfa'ya gitti, daha sonra da Tel-Aviv'e yerleşti. Yazdığı on bir roman Jorge Luis Borges, Italo Calvino, Ian Fleming, Karl Edward Wagner ve Graham Greene gibi yazarların hayranlığını kazandı.
Onu "maceraperest bir Kafka" olarak niteleyen Borges yapıtlarının İspanyolca çevirilerinin Arjantin'de yayımlanmasını destekledi. Yazarın ölümünden sonra *Der Marques de Bolibar* (1920) adlı romanı Fransa'da 1962 yılından itibaren veri anan edebiyat ödülü Prix Nocturne'ün ilkine değer gör